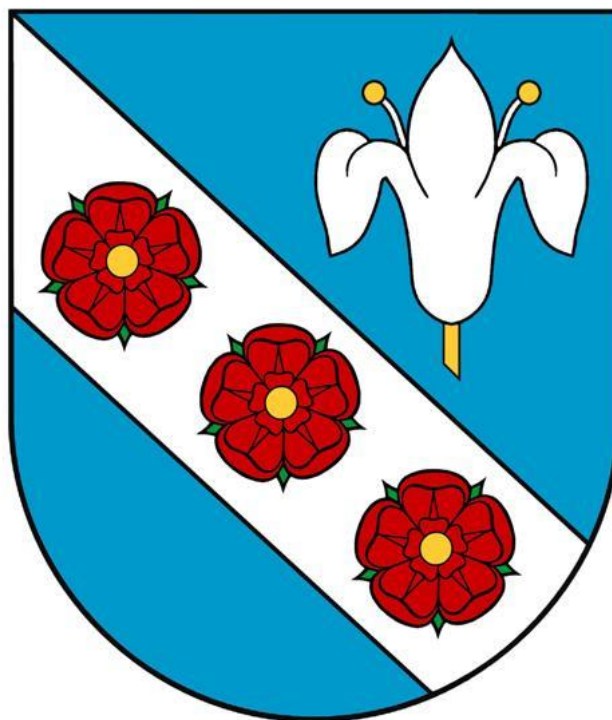

**PROGRAM ROZWOJU GMINY STARA
BŁOTNICA
NA LATA 2021-2025**

Stara Błotnica, luty 2021

Spis treści

WPROWADZENIE	6
CZĘŚĆ I DIAGNOZA OBSZARU OBJĘTEGO PROGRAMEM.....	8
1 PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO.....	10
1.1 Położenie geograficzne i administracyjne	10
1.2 Charakterystyka sieci osadniczej	11
1.3 Warunki przyrodnicze i zasoby naturalne.....	12
1.4 Zasoby kulturowe i zabytki	18
2 SFERA SPOŁECZNA I INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA.....	26
2.1 Demografia (liczba ludności, przyrost naturalny, migracje, struktura wiekowa ludności)	26
2.2 Rynek pracy	30
2.3 Edukacja i szkoły.....	31
2.4 Ochrona zdrowia	33
2.5 Pomoc społeczna	35
2.6 Kultura i rozrywka.....	41
2.7 Sport, rekreacja, turystyka.....	42
2.8 Bezpieczeństwo publiczne	43
3 SFERA GOSPODARCZA.....	46
3.1 Ilość podmiotów gospodarczych i struktura podstawowych branż gospodarki	46
3.2 Główni pracodawcy	49
3.3 Jednostki gminne	49
4 INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.....	51
4.1 Sieć komunikacyjna	51
4.2 Wodociągi i kanalizacja.....	55
4.3 Sieć energetyczna, gazowa, ciepłownicza i telekomunikacyjna	56
4.4 Gospodarka odpadami	57
4.5 Zasoby mieszkaniowe	59
5 ZARZĄDZANIE	61
5.1 Możliwości budżetowe gminy (przychody, struktura wydatków).....	61
5.2 Planowanie strategiczne (opracowane i wdrażane programy krótko-, średnio- i długookresowe, strategie branżowe i promocja gminy)	63
5.3 Kapitał społeczny (organizacje pozarządowe, aktywność mieszkańców społeczna/gospodarcza/wyborcza).....	64
CZĘŚĆ II ANALIZA SWOT	66
CZĘŚĆ III ZAŁOŻENIA PROGRAMU ROZWOJU GMINY STARA BŁOTNICA	73
1 ANALIZA POTRZEB I UWARUNKOWAŃ ROZWOJOWYCH	75

2	MISJA GMINY	78
3	WIZJA GMINY	80
4	OBSZARY STRATEGICZNE	81
5	ZGODNOŚĆ WIZJI I KIERUNKÓW ROZWOJU PROGRAMU ROZWOJU GMINY STARA BŁOTNICA Z DOKUMENTAMI WYŻSZEGO RZĘDU	83
6	CELE I ZADANIA PRIORYTETOWE (STRATEGICZNE)	90
	SYSTEM WDRAŻANIA I MONITOROWANIA PROGRAMU.....	99
7	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA, PROGRAMY OPERACYJNE	105
	SPIS ILUSTRACJI:	107
	SPIS WYKRESÓW:	107
	SPIS TABEL:.....	107
	ZAŁĄCZNIKI	BŁĄD! NIE ZDEFINIOWANO ZAKŁADKI.
	INFORMACJA Z KONSULTACJI SPOŁECZNYCH PROGRAMU ROZWOJU GMINY STARA BŁOTNICA NA LATA 2021-2025	BŁĄD! NIE ZDEFINIOWANO ZAKŁADKI.

Wprowadzenie

Opracowany *Program Rozwoju Gminy Stara Błotnica na lata 2021-2025* jest dokumentem kierunkowym, nakreślającym nadrzędne cele długoterminowe (strategiczne), oraz wyznaczającym najistotniejsze obszary rozwoju gminy. Wskazuje przy tym ramy działań władz gminy, współpracujących z nią podmiotów i wszystkich mieszkańców, które prowadzą do osiągnięcia wyznaczonych celów. Prezentuje przy tym przykłady inicjatyw w obszarach kluczowych. Dokument określa stan docelowy, do którego gmina powinna dążyć w wyznaczonym okresie planowania. Możliwie jak najpełniejsze zaimplementowanie do życia codziennego zapisów niniejszego Programu daje szansę na zrównoważony rozwój gminy w sferze społecznej, gospodarczej i przestrzennej. Dlatego dokument zawiera także opis zasad jego wdrażania i systemu monitorowania stopnia osiągniętych rezultatów.

Wszystkie dokumenty o charakterze strategicznym, a takim jest niniejszy Program, są narzędziem stymulowania i projektowania rozwoju, które kierunkuje działania oraz wskazuje sfery wymagające interwencji i finansowania. Nie zamyka przy tym możliwości wprowadzania zmian, prowadzenia konsultacji społecznych i składania, zgodni z pojawiającymi się, uzasadnionymi potrzebami lokalnymi, propozycji nowych, nie ujętych w aktualnej wersji dokumentu rozwiązań. Wprowadza jednak istotną hierarchizację obszarów rozwojowych, która za każdym razem powinna być uwzględniana w przypadku podejmowania ważnych dla gminy decyzji inwestycyjnych. Również, a może nawet głównie z tego powodu Program stanowi narzędzie, wyznaczające ramy racjonalnego gospodarowania posiadanymi zasobami.

Program Rozwoju Gminy Stara Błotnica w perspektywie roku 2025 przygotowano w oparciu o metodę ekspercko-partycypacyjną, czyli taką, która zapewnia udział (partycypację) społeczeństwa w jego tworzeniu. Jest to więc metoda wspólnego planowania, pozwalająca na połączenie wysiłku zespołu ekspertów z odbiorcą programu, czyli społeczeństwem reprezentowanym przez włodarzy miasta, lokalnych liderów społecznych i wszystkich mieszkańców chętnych do włączenia się w proces tworzenia dokumentu.

Punktem wyjścia do opracowania Programu była analiza zasobów, specyfiki, potencjału i otoczenia gminy przeprowadzona na podstawie materiałów dostępnych w Urzędzie Gminy, danych statystycznych, ogólnie dostępnych informacji i dokumentów oraz opinii interesariuszy. Oprócz analizy wewnętrznych czynników rozwojowych, dokonano również przeglądu czynników zewnętrznych, których wystąpienie prognozuje się w najbliższych latach w kontekście całego województwa mazowieckiego i kraju. Wnioski z tak przeprowadzonej diagnozy wzbogaconej analizą SWOT i popartej wynikami konsultacji

społecznych stały się podstawą do wypracowania misji i wizji Gminy Stara Błotnica w perspektywie roku 2025. Sprecyzowany obraz gminy u progu trzeciej dekady XXI wieku pozwolił określić najważniejsze dla jej rozwoju obszary oraz wskazać cele strategiczne. Mogą one zostać osiągnięte jedynie w drodze konsekwentnego i skutecznego realizowania zawartych w dokumencie zapisów, a to z kolei wymaga funduszy mogących przekraczać własne zasoby finansowe gminy. Dlatego konieczne było wskazanie potencjalnych źródeł wsparcia niektórych zadań.

Część I
Diagnoza obszaru objętego Programem

1 Przestrzeń i środowisko

1.1 Położenie geograficzne i administracyjne

Gmina Stara Błotnica położona jest w południowej części województwa mazowieckiego. Zajmuje powierzchnię 9 603 hektarów. Pod względem geograficznym zlokalizowana jest w obrębie dwóch jednostek fizjograficznych. Na wschodzie jest to Równina Kozienicka (część makroregionu Nizin Środkowo – Mazowieckich) zajmująca $\frac{3}{4}$ powierzchni gminy. Wysoczyzna pochylona jest ku Radomce w kierunku południowym (wysokość 135 – 150 m n.p.m.), rozcięta doliną rzeki Tymianki, jej licznymi dopływami oraz rowami melioracyjnymi.

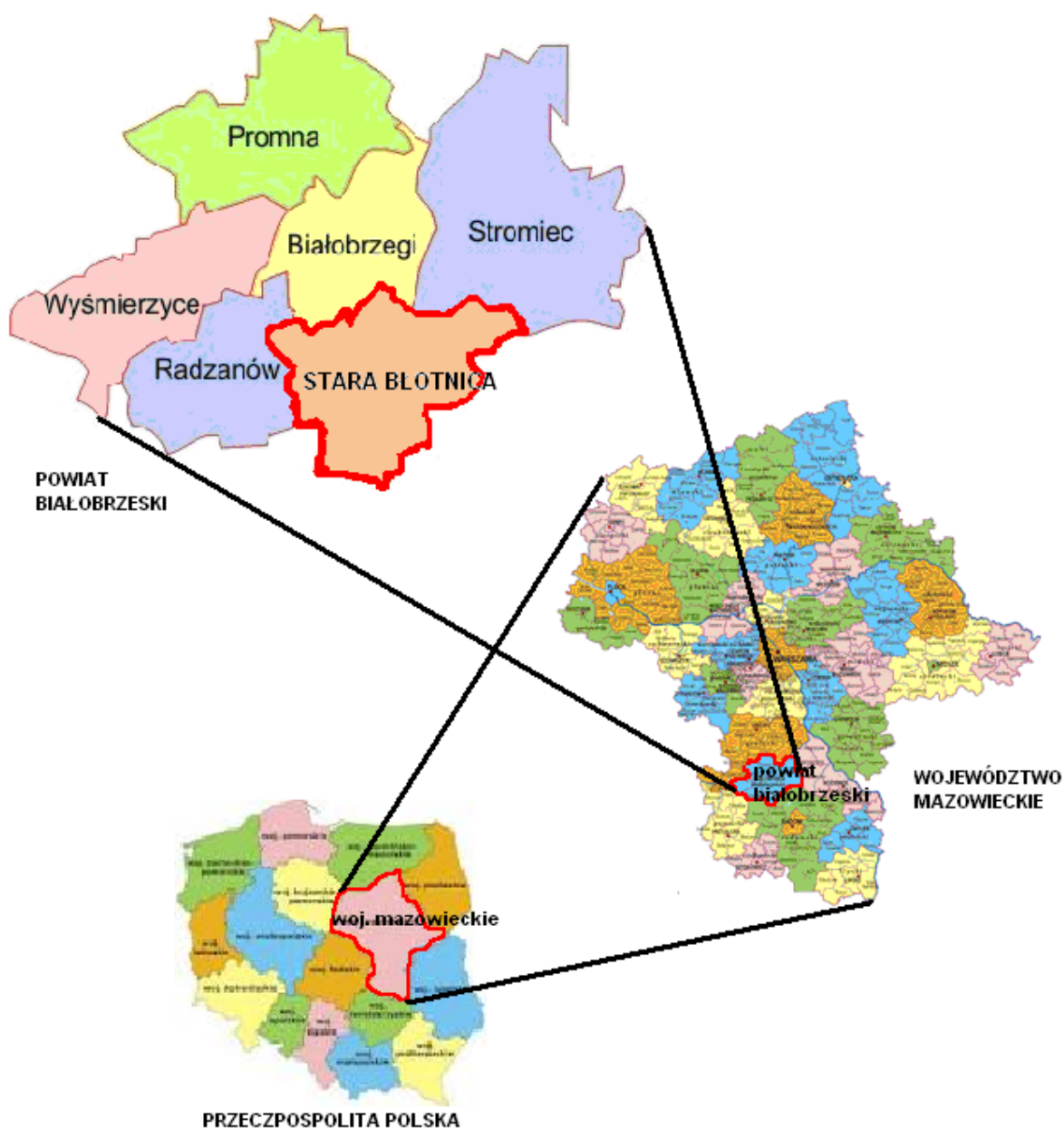
Równina Radomska w części zachodniej gminy stanowi $\frac{1}{4}$ jej obszaru. Rzeźba terenu bardziej urozmaicona. Przeważające nachylenia w granicach 2 - 5%, głęboko przecięte doliną rzeki Pierchnianki (wysokość względna 10 do 25 metrów), płynącej w kierunku północno – wschodnim. Przez teren ten przechodzi dział wodny II rzędu oddzielający dorzecze Radomki (Tymianka) od dorzecza Pilicy (Pierchnianka).

Administracyjnie Gmina Stara Błotnica wraz z pięcioma innymi gminami tworzy powiat białobrzeski i jest pod względem zajmowanej powierzchni czwartą gminą tej jednostki (15,03 % powierzchni całego powiatu). Gmina Stara Błotnica ma charakter wiejski.

Od północy Gmina Stara Błotnica graniczy z gminami Białobrzegi i Stromiec, od wschodu z gminą Jedlińsk, od południa z gminami Zakrzew i Przytyk, a od zachodu z gminą Radzanów. Jedynie gminy Białobrzegi, Stromiec i Radzanów należą do powiatu białobrzeskiego. Pozostałe granice gminy są więc jednocześnie granicami powiatu.

Położenie Gminy Stara Błotnica w obrębie jednostek administracyjnych wyższego szczebla, a więc powiatu i województwa oraz na tle kraju, obrazuje ryc.1

Rycina 1 Położenie Gminy Stara Błotnica na tle powiatu białobrzęskiego, województwa mazowieckiego i całego kraju

Źródło: Opracowanie własne

1.2 Charakterystyka sieci osadniczej

Gminę tworzą 24 sołectwa: Stara Błotnica, Czyżówka, Grodzisko, Chruściechów, Jakubów, Stary Kadłub, Stary Kadłubek, Nowy Kadłubek, Kaszów, Nowy Kiełbów, Stary Kiełbów, Stary Kobylnik, Nowy Gózd, Stary Osów, Pierzchnia, Pągowiec, Ryki, Siemiradz, Stare Siekluki, Stary Sopot, Stary Gózd, Tursk-Łępin, Żabia Wola, Stare Żdzary. Największą jednostką osadniczą jest Stary Kadłub o powierzchni 713,1103 ha.

Tabela 1 Solectwa na terenie Gminy Stara Błotnica wraz z powierzchniami

Lp.	Solectwo	Powierzchnia [ha]
1.	Stara Błotnica	376,6081
2.	Chruściechów	268,1677
3.	Czyżówka	279,6435
4.	Nowy Gózd	340,8874
5.	Stary Gózd	575,5575
6.	Grodzisko	299,25
7.	Jakubów	290,6155
8.	Stary Kadłub	713,1103
9.	Nowy Kadłubek	464,3157
10.	Stary Kadłubek	461,0315
11.	Kaszów	392,2161
12.	Nowy Kiełbów	469,6790
13.	Stary Kiełbów	241,1208
14.	Stary Kobylnik	582,7770
15.	Stary Osów	349,9646
16.	Pągowiec	213,8638
17.	Pierzchnia	596,2699
18.	Ryki	398,3620
19.	Stare Siekluki	507,4004
20.	Siemiradz	192,2584
21.	Stary Sopot	276,3987
22.	Tursk-Łępin	527,5019
23.	Żabia Wola	268,8385
24.	Stare Żdźary	517,6028

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Stara Błotnica

1.3 Warunki przyrodnicze i zasoby naturalne

Warunki klimatyczne

Gmina Stara Błotnica położona jest na styku trzech dzielnic klimatycznych: środkowej (wielkopolsko-mazowieckiej) radomskiej i łódzkiej. Warunki klimatyczne gminy przedstawiają się następująco:

- średnia roczna temperatura wynosi + 7,7 °C,

- średnia roczna ilość opadów w granicach 512 mm,
- długość okresu wegetacyjnego około 210 dni,
- wilgotność względna 80%.
- dominacja wiatrów zachodnich, południowo-zachodnich i północno-wschodnich.

Część wschodnia terenu gminy posiada mniej korzystne warunki klimatyczne z uwagi na dużą wilgotność spowodowaną płytko zalegającymi wodami gruntowymi.

Wody powierzchniowe i podziemne

Teren gminy Stara Błotnica położony jest w dorzeczu rzeki Radomki i Pilicy. Największymi dopływami tych rzek na terenie gminy są rzeki Pierzchnianka i Tymianka. Dział wodny przebiega na linii Wola Kaszewska – Siekluki – Bobrek.

Około $\frac{3}{4}$ powierzchni gminy zajmuje dorzecze Radomki, rzeką odwadniającą jest Tymianka z bogatą siecią bezimiennych dopływów oraz licznymi rowami melioracyjnymi. Teren stanowiący dorzecze jest obszarem silnie zdrenowanym. Występują nieliczne zabagnione miejsca, bezodpływowe lub tylko częściowo włączone do sieci odpływowej. Niewielki teren – północno-zachodnia część – gminy zajmuje dorzecze rzeki Pierzchnianki.

Na obszarze gminy znajdują się niewielkie zbiorniki retencyjne (12 zbiorników o łącznej powierzchni 11,53 ha) wykorzystywane w celach gospodarczych lub hodowli ryb.

Uzupełnieniem wód powierzchniowych jest 129 km rowów melioracyjnych.

Wody podziemne, eksploatowane na terenie gminy pochodzą z jurajskiego, kredowego, trzecio- i czwartorzędowego piętra wodonośnego.

Na terenie Gminy Stara Błotnica wody gruntowe są lokalizowane na głębokości 0,5 - 2,0 m na obszarach piaszczysto - żwirowych. Wody podziemne są źródłem wody pitnej i dla celów gospodarczych. Zagrożenia zanieczyszczenia jednak istnieją, mogą je stanowić:

- opady atmosferyczne,
- chemizacja rolnictwa,
- nieuporządkowana gospodarka ściekami komunalnymi,
- stacje paliw,
- „dzikie” wysypiska,
- nielegalna eksploatacja kopalni.

Obszar gminy zalega nad Głównym Zbiornikiem Wód Podziemnych „Szydłowiec-Goszczewice”, który izolowany jest od powierzchni kilkudziesięciometrową warstwą skał nieprzepuszczalnych – glin zwałowych.

Różnorodność biologiczna

Na terenie Gminy Stara Błotnica najcenniejszymi przyrodniczo obszarami są torfowisko „Siekluki”, które obejmuje obszar źródliskowy dopływów górnej Tymianki, o powierzchni całkowitej około 110 ha, z czego znaczna część położona jest w gminie Stomiec, obszar „Grodzisko” – teren dawnego torfowiska niskiego, zabagniony, porośnięty wierzbą i brzozą, oraz ols „Gozdowska Wola” – jedyne w subregionie radomskim miejsce występowania zwartych grup wiązu, z przyległymi torfowiskami i populacjami ptaków zagrożonych wyginięciem – odnotowano tam 111 gatunków ptaków (93 lęgowe), z których 3 wymienione są w „Polskiej czerwonej księdze zwierząt” – błotniak łąkowy, kropiatka, oraz zielonka.

W obszarze Gminy Stara Błotnica znajduje się jeden pomnik przyrody, jakim jest aleja - zadrzewienie dwustronne drogi krajowej nr 7 na odcinku ok. 2 km w miejscowości Stare Siekluki, w skład którego wchodzi 44 sosen pospolitych i 13 dębów szypułkowych, powołany Rozporządzeniem Nr 64 Wojewody Mazowieckiego z dnia 24 października 2008 r. w sprawie pomników przyrody położonych na terenie powiatu białobrzeskiego.

Dodatkowo północna część Gminy Stara Błotnica znajduje się w Obszarze Chronionego Krajobrazu „Dolina rzeki Pilicy i Drzewiczki” powołanym Rozporządzeniem Nr 43 Wojewody Mazowieckiego z dnia 5 maja 2005 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny rzeki Pilicy i Drzewiczki.

Lasy w gminie zajmują 742 ha – co stanowi 7,7 % powierzchni ogólnej. W tym lasy państwowe – 94 ha, lasy PFZ – 25 ha. W gminie brak jest większych kompleksów leśnych. W poszczególnych wsiach areał lasu nie przekracza ok. 40 ha, wyjątki stanowią: Kadłubek Nowy (68 ha), Pierzchnia (ponad 98 ha) i Kadłub (138 ha). Stan zadrzewienia w gminie wynosi ok. 128 ha i są to zwłaszcza zadrzewienia przyzagrodowe (głównie drzewa owocowe) i przydrożne.

Główne siedliska leśne na terenie gminy Stara Błotnica to klasy: bór świeży – 22% i bór mieszany świeży – 32%. W lasach występuje głównie sosna z domieszką brzozy, bory suche, olsy. W Chruściechowie, w znajdującym się tam zabytkowym parku pałacowym (powierzchnia 8,45 ha), rosną liczne pomnikowe drzewa: białodrzew, dąb, klon, jawor, lipa, brzoza brodawkowata.

Przy tak niskiej lesistości szczególną ochroną należy otoczyć zadrzewienia przydrożne i śródpolne. Zadrzewienia śródpolne to skupiska drzew rosnących wśród pól, a także wzdłuż cieków wodnych i użytków zielonych. Pełnią one ważną funkcję wodochronną polegającą na stabilizacji cieków wodnych, nad którymi porastają, ograniczają one także powierzchniowe

spływu wody. Chronią one również glebę przeciwdziałając erozji wietrznej i wodnej poprzez korzeniową stabilizację gruntu. Zadrzewienia są naturalnym siedliskiem dziko żyjących drobnych zwierząt, ptaków i owadów. Poza tym zarówno zadrzewienia, jak i lasy pełnią ważną rolę w ochronie środowiska naturalnego. Najważniejsze ich oddziaływania to:

- absorpcja zanieczyszczeń obszarowych;
- zmniejszanie poziomu odpływu wody z gleby;
- obniżenie prędkości wiatrów;
- powodowanie wzrostu wilgotności powietrza w warstwie przygruntowej;
- ograniczenie erozji (wodnej i wietrznej);
- pozytywny wpływ na jakość krajobrazu wiejskiego;
- tworzenie barier geochemicznych pomiędzy poszczególnymi obszarami rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Rodzaje gleb i ich przekształcenia

Na terenie Gminy Stara Błotnica dominują gleby brunatne, biellicowe, pseudo – biellicowe i rdzawe. W dolinach rzecznych występują głównie mady (wytworzone z piasków słabo gliniastych i luźnych, rzadziej piasków gliniastych czy glin). Gleby torfowe i murszowe występujące na obszarze gminy (teren torfowiska „Siekłuki”) są zniszczone przeprowadzanymi zmianami melioracyjnymi.

Gleby gminy cechują się dość dobrą jakością do produkcji rolniczej. 56% udziału stanowią kompleksy gleb: pszenno dobry, żytni bardzo dobry, żytni dobry, zbożowo - pastewny mocny. Gleby te występują w zwartych rejonach w środkowych i południowych częściach gminy.

Przeważają gleby orne średniej jakości klas IVa i IVb. Procentowy udział gleb wg klas bonitacyjnych przedstawia się następująco: gleby klasy I – III obejmują 18% ogólnej powierzchni gminy, gleby klasy IV – 38%, a V i VI stanowią 44% ogólnej powierzchni gminy.

Największą część gruntów gminy zajmują tereny orne oraz obszary łąk i pastwisk, co przekłada się bezpośrednio na typowo rolniczy charakter gminy.

Strukturę użytkowania gruntów gminy przedstawia tabela 2.

Tabela 2. Sposób użytkowania gruntów na terenie Gminy Stara Błotnica

Użytki rolne	
Grunty orne	5 676 ha
Łąki i pastwiska	1 947 ha
Sady	219 ha
Grunty leśne i zadrzewione	
Lasy	814 ha
Grunty pozostałe	
Inne	947 ha

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Stara Błotnica

Kopaliny

Na obszarze Gminy Stara Błotnica nie udokumentowano znaczących złóż bogactw mineralnych. Uwarunkowane jest to budową geologiczną tego obszaru. Występują jedynie w niewielkiej skali surowce ilaste i okrucowe (żwir i pospółka). Z uwagi na niewielkie zasoby eksploatowane są one jedynie na lokalne potrzeby okolicznej ludności w związku z drobnymi pracami budowlanymi i remontowymi. Rozkład występowania surowców mineralnych w gminie przedstawia się następująco:

- Kruszywo naturalne jest dobrej jakości i nadaje się do stosowania w budownictwie. Tworzą je piaski różnoziarniste i żwiry. Obecnie kruszywo eksploatowane jest na *dziko* w miejscowościach: Pągowiec, Nowy Kadłubek, Stara Błotnica, Stary Gózd, Grodzisko, Jakubów, Pierzchnia i Stary Kobylnik.
- Gлина zwałowa z powodu zanieczyszczeń okrucami skał węglowych nie stanowi dobrego, przydatnego surowca do wytwarzania ceramiki budowlanej. Nie jest ona również łatwo dostępna do eksploatacji.
- Torfy – trzcinyowy i turzycowy niski – zalegają na dolinie Tymianki. Zasoby wynoszą ok. 5700 tys. m³ i zalegają na powierzchni 600 ha, mogą być wykorzystane jako nawóz rolniczy.

Obiekty przyrodnicze objęte ochroną

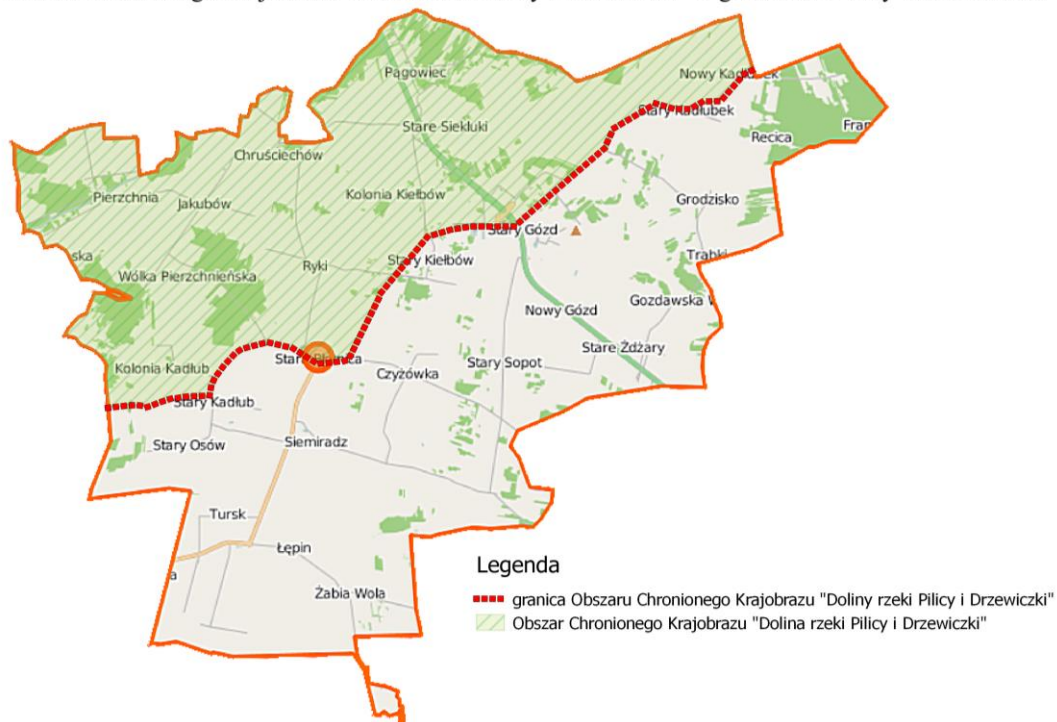
Analizując zasoby naturalne przyrody ożywionej należy wskazać przede wszystkim Obszar Chronionego Krajobrazu *Dolina rzeki Pilicy i Drzewiczki* (strefa obejmująca zasięgiem wszystkie gminy powiatu białobrzeskiego) powołanym Rozporządzeniem Nr 43 Wojewody Mazowieckiego z dnia 5 maja 2005 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu

Doliny rzeki Pilicy i Drzewiczki. Obejmuje ona północną część Gminy Stara Błotnica do linii drogi Nowy Kadłubek – Stary Gózd – Stara Błotnica – Kadłub. *Dolinę* charakteryzuje bogactwo występujących ptaków oraz występowanie gatunków rzadkich w skali europejskiej. Obszar ten został zaliczony do systemu ostoi ptaków o randze europejskiej.

Rycina 2

Obszar Chronionego Krajobrazu "Dolina rzeki Pilicy i Drzewiczki" w granicach Gminy Stara Błotnica

Źródło: Opracowanie własne

Ponadto na terenie Gminy Stara Błotnica znajdują się pomniki przyrody, jakim jest aleja - zadrzewienie dwustronne grogi krajowej nr 7 na odcinku ok. 2 km w miejscowości Stare Siekluki, w skład którego wchodzi 44 sosen pospolitych i 13 dębów szypułkowych, powołany Rozporządzeniem Nr 64 Wojewody Mazowieckiego z dnia 24 października 2008 r. w sprawie pomników przyrody położonych na terenie powiatu białobrzeskiego, a także około 50 zarejestrowanych stanowisk archeologicznych.

W Gminie Stara Błotnica znajdują się również inne obszary cenne przyrodniczo, jednak nie objęte ochroną prawną - torfowisko „*Siekluki*” – o powierzchni 110 hektarów, obszar „*Grodzisko*” – zabagniony, miejsce gniazdowania wielu gatunków ptaków zagrożonych wyginięciem, oraz obszar „*Gozdowska Wola*” – jedyny w subregionie radomskim obszar występowania zwartych grup wiązu.

1.4 Zasoby kulturowe i zabytki

Zasoby kulturowe i historyczne, w tym zabytki są ważnym elementem mogącym mieć wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy danego obszaru, wpływając na atrakcyjność miejsca. Choć Stara Błotnica ma bogatą historię, niestety nie może pochwalić się wieloma zabytkami. Pierwsza wzmianka datowana jest na 1237 rok - dokument księcia mazowieckiego Bolesława Konradowica potwierdza dokonanie sprzedaży wsi przez Bogusze z Błotnicy klasztorowi bożogrobców miechowskich. W XIV wieku istniała już parafia w Błotnicy – była największa parafia w regionie, liczyła 400 osób. Dalszy znaczący rozwój terenu obecnej gminy dokonał się w XV wieku za sprawą przebiegu przez Wyśmierzyce toruńsko-lwowskiego szlaku handlowego. Przez ostatnie dwa wieki obszar gminy należał do Ziemi Radomskiej, która stanowiła teren wielowiekowego sąsiedztwa oraz wpływów kultur – Mazowsza i Małopolski. W okresie nasilonej ekspansji osadniczej granice pomiędzy nimi stanowiła rzeka Radomka. Teren Puszczy Radomskiej to zasięg etnograficzny tradycyjnej kultury mazowieckiej.

Zabytki gminy Stara Błotnica to głównie obiekty sakralne:

- 26 Kapliczek
- 2 Kościoły
- 2 zabytki techniki
- 2 dwory
- 1 park
- 2 cmentarze
- 1 kaplica
- 4 domy drewniane
- 3 budynki gospodarcze
- 2 plebanie,
- oraz ogrodzenie parku w Chruściechowie i Kościoła w Kaszowie.

Do najważniejszych zabytków gminy Stara Błotnica należą:

- Kościół parafialny w Kaszowie: Decyzja Nr 77/A/81 z 9.03.1981 - najstarszy zabytek w gminie:

Parafia została erygowana ok. 1340. Pierwotny kościół drewniany, z fundacji Jana Kaszowskiego herbu Janina, chorążego sandomierskiego, został zbudowany w 1409 r. Spalony podczas wojen szwedzkich w 1656 r. Obecną świątynię pw. św. Jana Chrzciciela wzniesiono w 1661 r. z fundacji ks. Chryzostoma Krzysztofa Radzkiego, protonotariusza

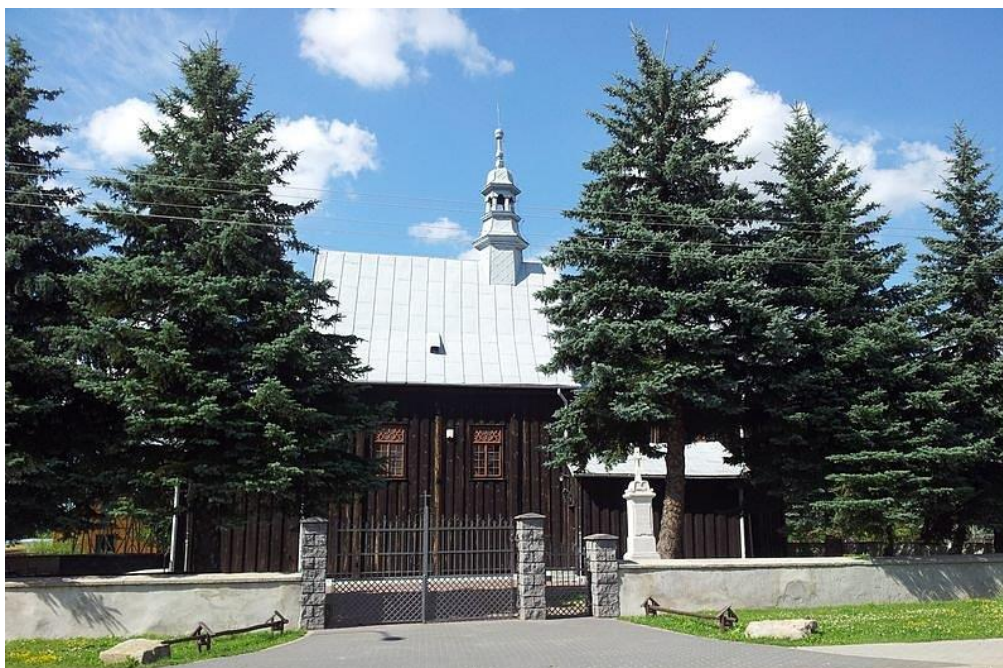
apostolskiego i profesora Akademii Krakowskiej, z licznym zabytkowym wystrojem i wyposażeniem.

Kościół w 1964 r. i 1980 r. był remontowany. Przedłużono go o m.in. prostokątną szeroką kruchtę (1964) i składzik od południa, wykonano nowe szalunki (1980).

Kościół jest zbudowany z drewna sosnowego, orientowany, konstrukcji zrębowej. Oszalowany deskami modrzewiowymi. Więźba dachowa wykonana jest w konstrukcji płatwiowo-jętkowej z mieczami. Prezbiterium zamknięte wielobocznie jest węższe i niższe od nawy. Od północy przy prezbiterium przylega prostokątna zakrystia, po przeciwległej stronie znajduje się prostokątny składzik z kruchtą. Od zachodu dobudowano nową kruchtę. Dachy nad nawą i prezbiterium dwuspadowe, nad kruchtą, składzikiem i zakrystią jednospadowy. Dach kryty jest blachą.

W Kaszowie znajduje się również 36 zabytków ruchomych, wiele z nich pochodzi z XVII i XVIII w. i obejmuje ołtarze, obrazy, rzeźby, naczynia liturgiczne, w tym XVII-wieczna chrzcielnica z herbem fundatora kościoła, ołtarz główny z 1880 r. z obrazem MB z Dzieciątkiem Francesco This z Trydentu z 1661 r.

Rycina 3. Kościół Parafialny w Kaszowie nr rej.: Nr 77/A/81 z 9.03.1981

Źródło: Internet 1

- Kościół parafialny w Starej Błotnicy - Decyzja Nr 30/A/80:

Jest to Sanktuarium Maryjne Ziemi Radomskiej z kultem Cudownego Obrazu Matki Bożej Pocieszenia. Powstało ono na mocy dekretu biskupa Jana Kantego Lorka z 25 lutego 1963 roku. Papież Paweł VI zezwolił na koronacje Madonny, której 21 sierpnia 1977 roku dokonali: ks. kardynał Karol Wojtyła, ks. arcybiskup Bronisław Dąbrowski i ks. biskup Piotr

Gołębiowski, wraz z biskupami pomocniczymi i liczną grupą pielgrzymów. Była to ostatnia koronacja obrazu jakiej dokonał ks. kardynał przed powołaniem na tron papieski.

Pierwsza wzmianka o istnieniu kościoła w Błotnicy pochodzi z 1403 r. Pierwszy kościół Błotnicki był drewniany i posiadał tytuł św. Piotra i Pawła Apostołów, o czym informuje Liber beneficiorum prymasa Jana Łaskiego z 1511 r. Drewniany kościół w Błotnicy istniał jeszcze w 1759 r., w czasie rozpoczęcia prac przy budowie obecnej świątyni, której budowniczym był Józef Krępski, architekt ze Śląska. Inicjatorem barokowej świątyni był ks. Sebastian Saryusz Skórkowski.

Pierwsza faza budowy świątyni trwała 23 lata, do chwili śmierci ks. Sebastiana. W tym czasie postawiono mury i wieże frontowe do wysokości korony, które nakryto modrzewiową więźbą i gontem. Przez 70 lat trwała przerwa w budowie. Dopiero w 1852 r. prace nad rozbudową i neobarokizacją świątyni podjął ks. Teofil Jakubowski. Do czasu konsekracji kościoła dokonanej przez biskupa Józefa Michała Juszyńskiego w 1868 r., kościół pokryto sklepieniami i gzymsami oraz założono dachy z blachy żelaznej, wybudowano chór muzyczny i ukończono budowę wieży południowej. Na lata 1888-1913 przypada trzecia faza budowy kościoła, która polegała na ukończeniu północnej wieży świątyni i na nadaniu ostatecznego kształtu bryle kościoła oraz na kunsztownym wystroju i wyposażeniu wnętrza. Prace te poprowadził ks. Adolf Machnicki. Dwie wojny światowe szczęśliwie nie naruszyły budowli, a ostatnia renowacja zabytku przeprowadzona staraniem ks. kan. Józefa Gałana w latach 1976-77, przywróciła kościołowi walory artystyczne.

Kościół jest orientowany i wybudowany w stylu późnego baroku i neobaroku. Mury są wykonane z cegły i pokryte tynkami. Jest to budowla trzynawowa, typu bazylikowego, bez transeptu, zbudowana na rzucie prostokąta. Korpus nawowy jest trójprzęsłowy i zamknięty od zachodu dwiema czworobocznymi wieżami, między którymi wykonano okazały chór muzyczny. Na przedłużeniu naw bocznych znajdują się: od północy "kaplica zimowa" i od południa zakrystia. Nad tymi pomieszczeniami wybudowano loże, które otwierają się do prezbiterium arkadowymi otworami. W wieży północnej zawieszono trzy dzwony. Pierwszy, prezentujący herb Poraj i datę 1545 r., pochodzi z fundacji ks. Feliksa Dzika, miejscowego proboszcza. Dzwon drugi ma datę 1596 r., herby Jasińczyk i Węzyk oraz litery GB CS. Trzeci dzwon został odlany w Gdańsku w ludwisarni Fr. Selmultza w 1840 r., podobnie jak i kościelna sygnaturka z 1847 r.

Cechą charakterystyczną kościoła błotnickiego, a wspólną dla polskiego późnego baroku, jest pewna skromność form, a nawet surowość elewacji, przy nieprzeciętnym bogactwie jej wnętrza wyrażona w rzeźbiarsko-malarskiej dekoracji.

Rycina 4. Kościół Parafialny w Starej Błotnicy nr rej. Nr 30/A/80

Źródło: Internet 2.

Architektura kościoła w Błotnicy jest spotęgowana przez dzieła artystyczne znajdujące się w jego wnętrzu. Malowidła ściennie zdobią sklepienie nawy i prezbiterium, a neobarokowa ornamentyka dekoruje nawy boczne. Piętnaście wielkich malowideł ściennych stanowi dominantę polichromii, ułożone są w dwa cykle wypełniające pola nad arkadami nawy głównej i na sklepieniu. Cykl pierwszy stanowi ewangeliczną opowieść o życiu, śmierci i triumfie Chrystusa w dziesięciu scenach. Cykl drugi o tematyce maryjnej jest rozmieszczony na sklepieniu nawy głównej.

Ołtarz wielki został wykonany w stylu klasycystycznym dominuje Obraz Matki Bożej Pocieszenia - bezcenny klejnot duchowy i materialny świątyni starobłotnickiej. Ambona została wykonana przez Józefa Fettera z Warszawy i zawieszona na północnym filarze oddzielającym nawę od nawy północnej. Mównica wyobraża łódź Piotrową. Plastyka ambony, powstałej ok. 1868 r., przekazuje nastroje, jakie panowały w społeczeństwie polskim po upadku Powstania Styczniowego. Ołtarz Matki Bożej Różańcowej został wykonany w r. 1901 na pamiątkę Wielkiego Jubileuszu, w stylu klasycystycznym. Z obrazem ukazującym św. Dominika i św. Różę z Limy, patronów modlitwy różańcowej. Ołtarz Najświętszego Serca Jezusowego, również klasycystyczny, posiada nowy obraz o tym temacie. Poprzednio był to ołtarz Męki Pańskiej z krucyfiksem i wizerunkiem Chrystusa w centrum ołtarza. Należy

również wymienić: Ołtarz św. Michała Archanioła powstał w 1893 r. z fundacji Stanisława Kucharczyka. Wcześniej ołtarz był poświęcony św. Rochowi. Ołtarz św. Antoniego Padewskiego. Poprzednio ołtarz był poświęcony św. Walentemu, którego obraz namalował Leon Biedroński (+1902), twórca obrazów m.in. w sandomierskiej bazylice katedralnej oraz w kościołach w Szewnej i Piotrkowie Trybunalskim. Stacje Drogi Krzyżowej namalował w 1910 r. Kazimierz Alchimowicz. Organy (w. XVIII) podarował kościołowi ks. Adam Jakubowski, administrator parafii św. Krzyża w Warszawie, brat ks. Teofila, tutejszego proboszcza. Instrument ten był na nowo złożony w 1898-1899 r. Kościół posiada także zabytkowy obraz Zwiastowanie (XVII w).

- Zespół dworsko-parkowy w Chruściechowie: Decyzja Nr 218/A/83;

Dwór murowany z cegły i otynkowany, posadowiony na planie prostokąta, o regularnej bryle, podpiwniczony, piętrowy, z mieszkalnym poddaszem nakrytym dachem dwuspadowym. Wystrój elewacji ograniczony do boniowania narożnego, boniowania w tynku w poziomie parteru, profilowanego gzymsu między kondygnacyjnego oraz koronującego, prostych naczółków nadokiennych na piętrze. Na elewacji 4 osiowej bocznej na wysokości piętra umieszczono dwuosiowy balkon wsparty na dekoracyjnych konsolach z tralkową balustradą. W trójkątnej ścianie szczytowej umieszczono prostokątny otwór okienny. W połaciach dachu symetrycznie rozmieszczone lukarny. Całość skomponowana w duchu klasycystycznym.

Rycina 5. Zespół dworski, XIX/XXw., nr rej.: 218/A z 5.07.1983 i z 9.03.2010

Źródło: Internet 3

Źródło: Internet 4

Obecny, zachowany budynek został wybudowany na początku XX wieku, najprawdopodobniej w 1913 roku według projektu Zygmunta Słonimskiego. Zachowany budynek jest dobudowanym północnym skrzydłem XIX wiecznego, drewnianego dworu. Po 1945 r. pozostałe części dworu rozebrano. W XVIII wieku miejscowy majątek należał do rodziny Jabłonowskich, kilkakrotnie zmieniał właścicieli i od 1909 r. aż do niemieckiej konfiskaty w 1941 roku majątek należał do Mariana Arkuszewskiego. Pod koniec lat 20 tych XX wieku majątek liczył sobie 601 hektarów. Obecnie dwór pozostaje własnością prywatną. Jest zamieszkały a jego stan techniczny nie wzbudza większych zastrzeżeń.

Gorzelnię w 1907 roku postawił dziedzic Marian Arkuszewski. Stoi zamknięta prawdopodobnie od początku XXI wieku. Obok gorzelni ustawiono tablicę, wykonaną staraniem Lokalnej Grupy Działania „Zapilicze”. Możemy się z niej dowiedzieć, że zakład destylował spirytus głównie z ziemniaków i zboża. Pod koniec działalności produkowała jednak już tylko spirytus odwodniony na potrzeby rynku paliwowego. Nie wiadomo dokładnie, kiedy została zamknięta, prawdopodobnie w pierwszych latach XXI wieku. Przed gorzelnią wystawiono zabytkowe maszyny firmy Borman i Szwede. Gorzeln w Chruściechowie zachowana jest w ładnym stanie, zbudowana z czerwonej cegły w stylu ówczesnej architektury przemysłowej, ładnie położona nad stawem, z wysmukłym kominem.

Źródło: Internet 5

Na obszarze Gminy Stara Błotnica znajduje się również 66 zarejestrowanych stanowisk archeologicznych:

Tabela 3 Wykaz stanowisk archeologicznych na terenie Gminy Stara Błotnica

Stanowiska archeologiczne	Liczba ogółem	Stanowiska wpisane do rejestru zabytków	Stanowiska o własnej formie krajobrazowej
Grodziska	3	3	3
Cmentarzyska	2	0	0
Osady	22	0	0
Obozowiska	4	0	0
Ślady osadnicze	35	0	0
Łącznie	66	3	3

Źródło: Opracowanie własne

Stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków:

- Gózd Nowy, stan. 1 nr obszaru AZP 71-66, nr wpisu do rej. zabytków 495/67-grodzisko stożkowate;
- Kielbów Stary, stan. 1, nr obszaru AZP 70-66, nr wpisu do rej. zabytków 494/67- grodzisko stożkowate;
- Stara Błotnica, stan. 1, nr obszaru AZP 71-66, nr wpisu do rej. Zabytków 784/72 – grodzisko stożkowate.

Ewidencję stanowisk w gminie Stara Błotnica wykonano w oparciu o zasoby dokumentacji zabytków znajdujących się w zbiorach: Archiwum Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Warszawie Delegatura Radom, Muzeum im. Jacka Malczewskiego w Radomiu, Muzeum Narodowego w Kielcach, Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie. Do najważniejszych stanowisk archeologicznych gminy należą tzw. grodziska stożkowate, posiadające kształt kulisty, tworzą własną formę krajobrazową i są nadal czytelne w terenie.

2 Sfera społeczna i infrastruktura społeczna

2.1 Demografia (liczba ludności, przyrost naturalny, migracje, struktura wiekowa ludności)

Gminę Stara Błotnica, według danych rocznika statystycznego Głównego Urzędu Statystycznego zamieszkiwało na koniec 2019 roku 5 298 osób, co przy powierzchni gminy wynoszącej 96 km² daje średnią gęstość zaludnienia 55 osoby na 1 km². Te wskaźniki plasują gminę na 213 miejscu w województwie mazowieckim i na 1811 miejscu w kraju pod względem ilości mieszkańców. Zważywszy, że gmina zajmuje stosunkowo nie duży obszar (198 miejsce w województwie i 1533 miejsce w kraju) można stwierdzić, że należy do jednostek słabo zaludnionych (średnia gęstość zaludnienia województwa mazowieckiego wynosi 150 osób/km² a dla Polski 123 osoby/km²).

Liczba mieszkańców oraz gęstość zaludnienia nie są jednak wartościami stałymi i podobnie jak rozmieszczenie mieszkańców mogą podlegać zmianom niekiedy w bardzo dynamiczny sposób. Dlatego istotna jest analiza długo i średniookresowych trendów w tym zakresie. Wyniki należy oceniać nie tylko pod kątem wartości poszczególnych wskaźników (w ujęciu lokalnym), ale także w szerszym kontekście – na tle kierunków zmian zachodzących w całym regionie, a nawet kraju.

Tabela 4 Mieszkańcy Gminy Stara Błotnica na przestrzeni lat 2010 - 2019 z uwzględnieniem podziału na płeć

	Rok									
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba mieszkańców										
kobiety	2586	2582	2562	2551	2543	2569	2584	2601	2602	2591
mężczyźni	2638	2639	2632	2642	2634	2651	2680	2704	2724	2707
ogółem	5224	5221	5194	5193	5177	5220	5264	5305	5326	5298
Zmiany w stosunku do roku poprzedniego										
kobiety	-52	-4	-20	-11	-8	26	15	17	1	-11
mężczyźni	-8	1	-7	10	-8	17	29	24	20	-17
ogółem	-60	-3	-27	-1	-16	43	44	41	21	-28

Źródło: GUS Bank Danych Lokalnych

Z powyższego zestawienia wynika, że na przestrzeni ostatniej dekady stale maleje ilość mieszkańców Gminy Stara Błotnica. W tym czasie zmniejszyła się ona o prawie 80 osób co stanowi prawie 1,5 % ogólnej liczby zameldowanych.

Spadek liczby ludności jest trendem charakterystycznym dla zdecydowanej większości naszego kraju. Trend ten szczególnie widać na terenach wiejskich, gdzie obserwuje się

emigrację lokalnej społeczności do miast, bądź też za granicę. Zjawisko to będzie miało istotne konsekwencje dla dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego. Jego źródła należy upatrywać szczególnie w ujemnym saldzie migracji, jak również wahające się wartości wskaźnika przyrostu naturalnego (różnica pomiędzy liczbą urodzeń żywych a liczbą zgonów), które na przełomie ostatnich 10 lat mają zarówno tendencję spadkową (w latach 2005 - 2007 i 2010 - 2012), jak również odnotowano duży wzrost w 2008 r., a także w 2014 r.

Tabela 5 Przyrost naturalny i saldo migracji dla Gminy Stara Błotnica na przestrzeni lat 2010-2019

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Urodzenia	98	74	55	56	62	74	69	75	84	57
Zgony	55	48	58	56	50	49	45	46	63	69
Przyrost naturalny	43	26	- 3	0	12	25	24	29	21	-12
Saldo migracji	-11	-29	-13	-17	-31	12	19	12	-3	-11

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS Bank Danych Lokalnych

Gminę Stara Błotnica charakteryzuje również niski poziom feminizacji (liczba kobiet na 100 mężczyzn). Na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat średnio wynosił on 98 (± 1). W Polsce wskaźnik ten jest średnio wyższy przeciętnie o ok. 8,5 punktu, a w województwie mazowieckim o 10,7 punktów.

Z punktu widzenia prognozy rozwoju gminy niezwykle ważnym pozostaje struktura wiekowa jej mieszkańców. Oczywistym jest bowiem, że tzw. „społeczeństwa młode” mają znacząco lepsze perspektywy rozwojowe. Do tej grupy można zaliczyć Gminę Stara Błotnica.

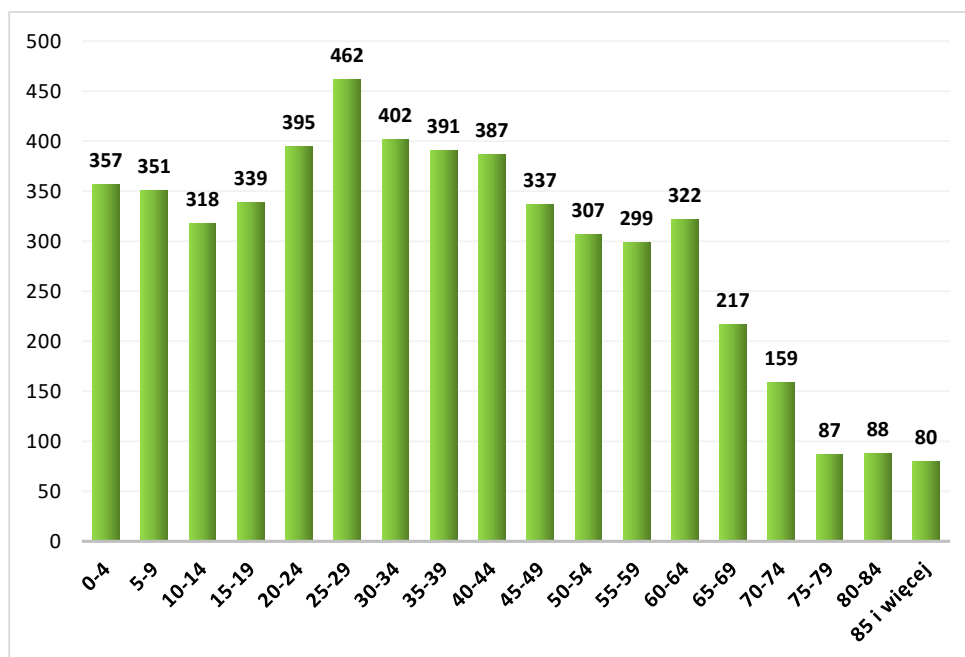
Tabela 6 Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Stara Błotnica w roku 2019 (stan na 31.12.2019) z uwzględnieniem płci

Grupa wiekowa	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
0-4 lata	357	184	173
5-9lat	351	190	161
10-14 lat	318	146	172
15-19 lat	339	173	166
20-24 lata	395	216	179
25-29 lat	462	244	218
30-34 lat	402	200	202
35-39 lat	391	209	182

40-44 lata	387	203	184
45-49 lat	337	179	158
50-54 lata	307	156	151
55-59 lat	299	157	142
60-64 lata	322	181	141
65-69 lat	217	112	105
70-74 lata	159	65	94
75-79 lat	87	42	45
80-84 lata	88	24	64
85 i więcej	80	26	54

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS Bank Danych Lokalnych

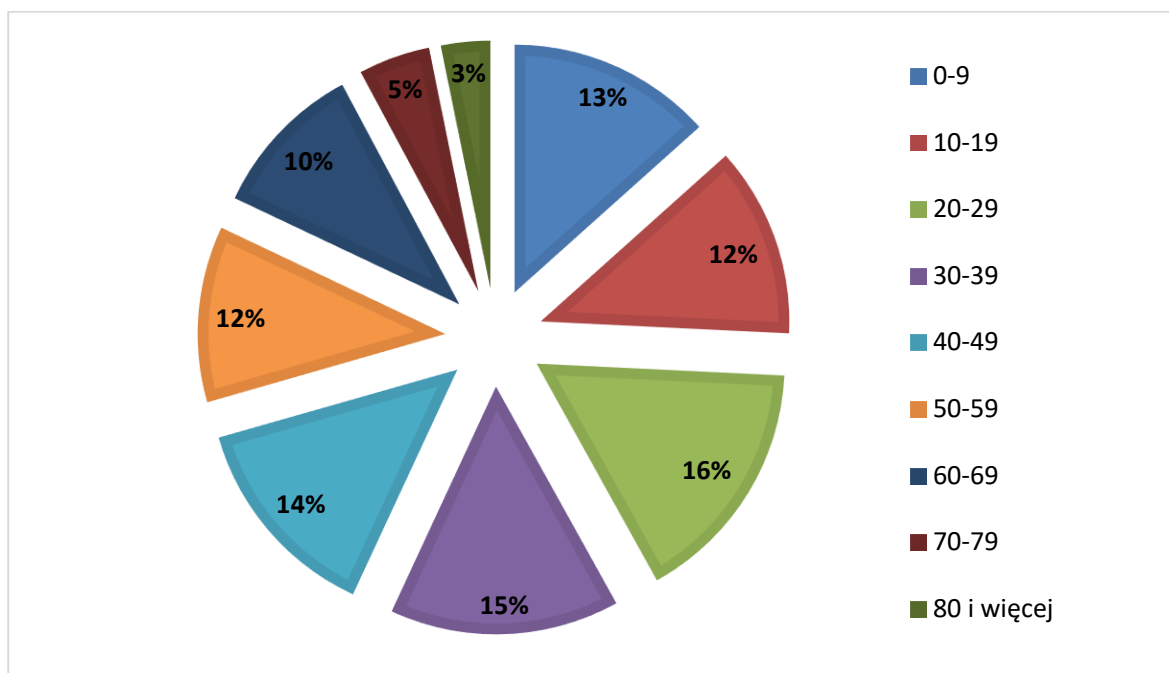
Wykres 1 Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Stara Błotnica

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS Bank Danych Lokalnych

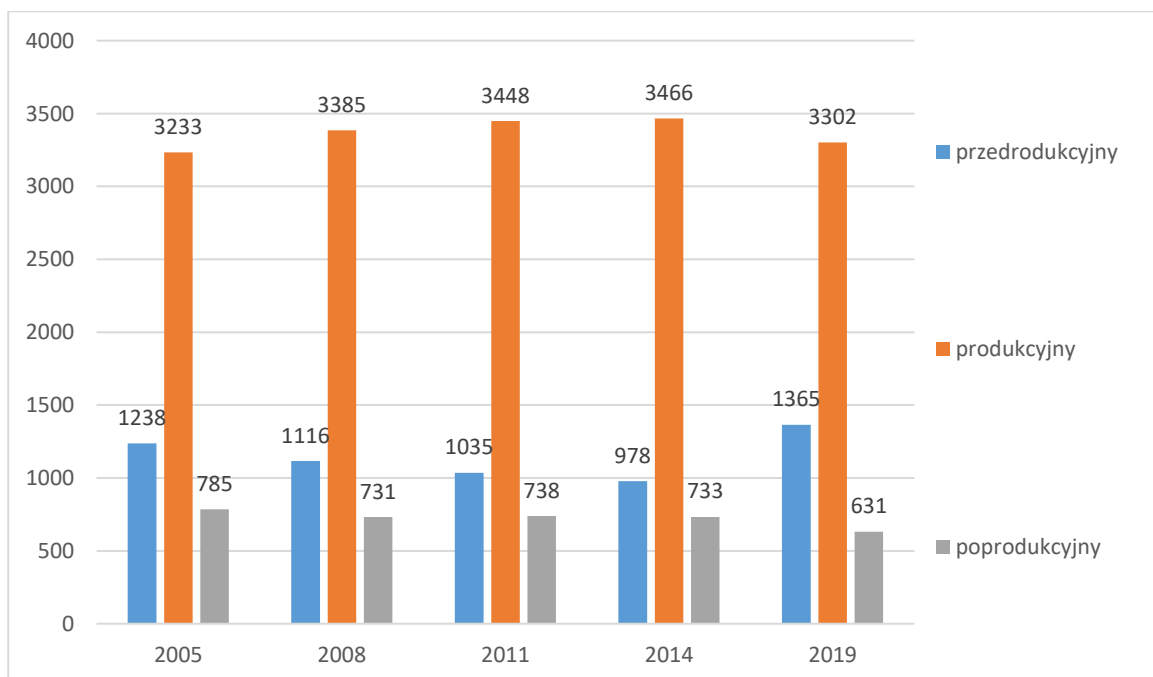
Wśród mieszkańców Gminy Stara Błotnica najliczniej reprezentowaną grupą wiekową są osoby w wieku 20-29 lat, ich liczba w roku 2019 wynosiła 852 osób, co stanowiło 16% ogółu ludności gminy. Kolejne miejsca pod względem liczebności w strukturze wiekowej mieszkańców zajmują grupy w wieku 30-39 lat (15% ludności), w wieku 40-49 (14% ogółu mieszkańców) oraz mieszkańcy w przedziale wiekowym od 10-19 lat, stanowiący 12,4% ogółu ludności.

Wykres 2 Procentowa struktura wiekowa mieszkańców Gminy Stara Błotnica

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 3 Zmiana ekonomicznej struktury wiekowej Gminy Stara Błotnica na przestrzeni lat 2005-2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS Bank Danych Lokalnych

Analiza ekonomicznej struktury wiekowej Gminy Stara Błotnica pozwala zauważyć niekorzystne zjawiska występujące w tej sferze. Przy stosunkowo stabilnej ilości osób w wieku produkcyjnym zmniejsza się odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym, tj. mającej mniej niż 18 lat. O ile w roku 2005 osoby te stanowiły 23,6 % populacji gminy to

w roku 2014 było to już jedynie 18,9 % zaś w roku 2019 poprawił się i wyniósł 25,8 %. W tym samym czasie nieznacznie spadł odsetek osób w wieku poprodukcyjnym. Według stanu na 31 grudnia 2019 r. mieszkańcy z tej grupy stanowili 11,9 % społeczeństwa gminy podczas gdy 11 lat wcześniej było ich 14,0 %.

Tabela 7 Struktura społeczno-ekonomiczna z podziałem na płeć (31.12.2019 r.)

Grupa wiekowa	Osoby	% ogółu
Wiek przedprodukcyjny	1356	25,59
Kobiety	672	12,68
Mężczyźni	684	12,91
Wiek produkcyjny	3302	62,33
Kobiety	1557	29,39
Mężczyźni	1745	32,94
Wiek poprodukcyjny	631	11,91
Kobiety	362	6,83
Mężczyźni	269	5,08
Ogółem	5298	100

Źródło: Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS Bank Danych

Obecnie największą grupę stanowią osoby w wieku produkcyjnym. Jednakże w przyszłości zwiększać się będzie procentowy udział osób w wieku poprodukcyjnym.

2.2 Rynek pracy

Bezrobocie

Bezrobocie, mimo spadającej tendencji, nadal należy do problemów społecznych gminy. W Gminie Stara Błotnica według stanu na 31.12.2019 r. bez zatrudnienia pozostawało 174 osób, z czego 136 osób kwalifikujących się do grupy bezrobotnych długotrwale, a 30 osób jako bezrobotni z prawem do zasiłku.

Tabela 8 Osoby bezrobotne w Gminie Stara Błotnica na ostatni dzień roku

Bezrobotni zarejestrowani	Rok									
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Ogółem w tym:	315	311	330	387	264	226	205	167	164	174
Mężczyźni	159	163	193	157	166	137	113	94	87	92
Kobiety	156	148	137	130	98	89	92	73	77	82

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS Bank Danych Lokalnych

Z analizy danych przedstawionych w powyższej tabeli wynika, że po okresie dużego spadku bezrobocia w latach 2005–2009 nastąpił wzrost ilości osób mieszkających w Gminie

Stara Błotnica i pozostających bez pracy. Na szczęście w latach 2014- 2018 odnotowano spadek bezrobocia. Jednak w 2019 r. odnotowano nieznaczny wzrost osób bezrobotnych w stosunku do roku poprzedzającego. Jest więc szansa, że był to chwilowy wzrost i kolejne lata przyniosą powrót spadku ilości osób pozostających bez pracy.

Powiatowy Urząd Pracy nie podaje danych dotyczących stopy bezrobocia w poszczególnych gminach. Dla całego powiatu białobrzeskiego na koniec 2018 roku wynosiła ona 7,6 %. Mimo, iż na przestrzeni ostatniego roku zanotowano w tym zakresie spadek o 0,5 punkty bazowe, to i tak wartość ta jest wyższa niż wartość określona dla całego województwa mazowieckiego (4,9%), ale jest dużo niższa niż wartość wskaźnika dla podregionu radomskiego (14,1%). Jednak na uwadze mieć należy, że wskaźniki dotyczące rynku pracy w dużej mierze kształtowane są na poziomie kraju i regionów, a zmiana uwarunkowań lokalnych (na poziomie gminy) zwykle oddziałuje na nie w sposób ograniczony.

2.3 Edukacja i szkoły

Gmina Stara Błotnica realizuje obowiązki opiekuńczo-edukacyjne wobec najmłodszego pokolenia na poziomie przedszkolnym, szkoły podstawowej i gimnazjum. Na terenie gminy nie ma ani jednej placówki oferującej opiekę najmłodszym dzieciom (żłobki dla dzieci do 3 roku życia). Zauważyć jednak należy, że przy tej wielkości gminy i przy jej strukturze osadniczej, prowadzenie takiej placówki przez samorząd byłoby działaniem wykraczającym poza standardy naszego kraju.

Nieco starsze dzieci, w wieku od 3 do 6 lat, rodzice mogą posyłać do placówek prowadzących wychowanie przedszkolne. Na terenie Gminy Stara Błotnica w roku szkolnym 2020/2021 istnieje 4 oddziały klas „0” (po 1 oddziale w Publicznej Szkole Podstawowej w Starej Błotnicy, Publicznej Szkole Podstawowej w Starym Goździe, Publicznej Szkole Podstawowej w Starych Sieklukach oraz w Publicznej Szkole Podstawowej w Kaszowie). Ponadto gmina prowadzi 6 oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych, do których uczęszczają dzieci w wieku 3-6 lat.

Ogółem edukacją przedszkolną w Gminie Stara Błotnica w roku szkolnym 2020/2021 objętych jest łącznie 233 dzieci (klasy „0” – 57 dzieci; oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych – 176 dzieci).

Poziom zainteresowania edukacją wczesnoszkolną jest na tyle duży, iż pomimo przeprowadzonych remontów w szkole, dostosowujących je do potrzeb najmłodszych, potrzebne są kolejne inwestycje.

Tabela 9 Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym na terenie Gminy Stara Błotnica w roku 2018

	w wieku 3-5 lat	w wieku 5-6 lat
	ogółem	ogółem
Gmina Stara Błotnica	81,5	84,8
powiat białobrzeski	76,3	80,7
woj. mazowieckie	93,5	94,9
Polska	87,3	89,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS Bank Danych Lokalnych

Edukacja na poziomie szkoły podstawowej jest prowadzona w gminie w czterech placówkach. Są to:

- Publiczna Szkoła Podstawowa w Starej Błotnicy,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Starym Goździe,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Starych Sieklukach,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Kaszowie.

W placówkach tych zorganizowano 29 oddziały szkolne. W roku szkolnym jest 508 uczniów. To mniej niż rok wcześniej. Tendencja zmniejszania się ilości uczniów w szkołach podstawowych ma charakter długotrwały (obrazują to dane zamieszczone w tabeli poniżej) i jest charakterystyczna dla całego kraju i regionu. Wynika to przede wszystkim z układu demograficznego i zmniejszającej się ilości dzieci w wieku szkolnym.

Tabela 10 Liczba uczniów w szkołach podstawowych na terenie Gminy Stara Błotnica w roku 2018

	Rok 2008	Rok 2018	Zmiana %
Gmina Stara Błotnica	516	542	4,80
powiat białobrzeski	2 470	2 933	15,79
woj. mazowieckie	307 630	463 224	33,59
Polska	2 294 434	3 043 162	24,60

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS Bank Danych Lokalnych

Podstawową bazą do prowadzenia działań oświatowych na terenie Gminy Stara Błotnica stanowią cztery obiekty:

- Publiczna Szkoła Podstawowa w Starej Błotnicy (szkoła podstawowa, oddział przedszkolny);
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Starym Goździe (szkoła podstawowa, oddział przedszkolny);
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Starych Sieklukach (szkoła podstawowa, oddział przedszkolny);

- Publiczna Szkoła Podstawowa w Kaszowie (szkoła podstawowa, oddział przedszkolny).

Wychowanie przedszkolne prowadzone jest w dobrze do tego dostosowanych pomieszczeniach. Sale są dobrze wyposażone, zarówno w meble, zabawki, jak i artykuły szkolne i biurowe. A to wszystko dzięki pozyskiwaniu przez Gminę Stara Błotnica i placówki oświatowe, środków finansowych z unijnych projektów inwestycyjnych. Dzięki wszelkim dotacjom, które dotychczas udało się pozyskać, Gmina Stara Błotnica prowadzi oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych, wybudowała nowoczesne i funkcjonalne place zabaw przy szkołach, oraz dostosowała i doposażyła oddziały klas „O” we wszystkich szkołach.

W Publicznej Szkole Podstawowej w Starych Sieklukach jest planowana rozbudowa budynku szkolnego o dodatkowe sale lekcyjne.

Stale rosnące wymagania w zakresie wyposażenia szkół w pomoce dydaktyczne, zmiany programowe, postęp techniczny oraz stosunkowo szybka amortyzacja stwarzają potrzebę ciągłych inwestycji w tym obszarze. Mimo to, wskaźniki jakie podaje GUS w tym zakresie nie odbiegają od standardów powiatu czy województwa. Na jeden komputer z dostępem do Internetu w szkołach podstawowych Gminy Stara Błotnica przypada średnio 6,92 ucznia (w powiecie 7,61, w województwie 10,86).

Na dobrym poziomie jest infrastruktura sportowa szkół prowadzonych przez gminę. Publiczna Szkoła Podstawowa w Starej Błotnicy dysponuje jedną salą gimnastyczną i dwoma odkrytymi boiskami (w tym jedno wielofunkcyjne ze sztuczną nawierzchnią). Natomiast uczniowie Publicznej Szkoły Podstawowej w Starym Goździe mają do dyspozycji jedną salę gimnastyczną oraz odkryte boisko wielofunkcyjne ze sztuczną nawierzchnią. Publiczna Szkoła Podstawowa w Starych Sieklukach posiada nowo wybudowaną salę gimnastyczną oraz odkryte boisko.

Niestety Publiczna Szkoła Podstawowa w Kaszowie nie posiada sali gimnastycznej. Uczniowie tej placówki zmuszeni są odbywać zajęcia wychowania fizycznego na korytarzach i salach niespełniających wymagań, dostosowanych jedynie w minimalnym stopniu do prowadzonych zajęć, zaś w okresie letnim również na boiskach sportowych.

2.4 Ochrona zdrowia

Opiekę nad mieszkańcami Gminy Stara Błotnica sprawuje Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Starej Błotnicy. Ośrodek ten jest placówką lekarza rodzinnego. Zatrudnia lekarzy specjalistów rodzinnych, pediatrów, ginekologa i stomatologa. Posiada

gabinet fizykoterapii, punkt szczepień, gabinet zabiegowy i higienistki środowiskowo szkolnej.

W celu zwiększenia dostępności w świadczeniu usług Zakład Opieki Zdrowotnej zostanie rozbudowany. W dobudowanej części dwukondygnacyjnej będą mieściły się Specjalistyczne gabinety przeznaczone do rehabilitacji oraz gabinety stomatologiczne jak również wszelkie pomieszczenia pomocnicze.

Celem nadrzędnym Zakładu Opieki Zdrowotnej jest promocja zdrowia w społeczności lokalnej poprzez coraz szerszy zakres wysokiej jakości świadczeń leczniczych i prewencyjnych. Cel ten realizowany jest poprzez:

- zapewnienie mieszkańcom Gminy Stara Błotnica opieki specjalistów medycyny rodzinnej,
- reagowanie, w miarę możliwości finansowych oraz lokalowych, na potrzeby opieki specjalistycznej poprzez kontraktowanie konsultacji specjalistycznych na terenie Ośrodka
- dążenie do zapewnienia samowystarczalności finansowej Zakładu w oparciu o kontrakt z Narodowym Funduszem Zdrowia (w finansowaniu usług zdrowotnych),
- ciągłe szkolenie kadry medycznej i personelu,
- organizowanie akcji w zakresie promocji zdrowia.

Nocną i świąteczną opiekę lekarską i pielęgniarską mieszkańców Gminy Stara Błotnica zapewnia Samodzielny Publiczny Specjalistyczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Białobrzegach (ul. Spacerowa 20).

W placówce wykonywane są trzy świadczenia medyczne. Do wykonywanych usług należą: ambulatoryjna opieka specjalistyczna, opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień, rehabilitacja lecznicza.

Samodzielny Publiczny Specjalistyczny Zakład Opieki Zdrowotnej zawiera gabinet lekarza pierwszego kontaktu, a także kontrakt na świadczenia wykwalifikowanej pielęgniarki i siedem gabinetów specjalistycznych. Największymi poradniami są Poradnia Chirurgii Ogólnej, Poradnia Otolaryngologiczna i Poradnia Kardiologiczna.

O dostępności do usług medycznych świadczy też ilość punktów zaopatrzenia w leki czy apteki. Na terenie Gminy Stara Błotnica funkcjonuje jedna apteka znajdująca się przy Samodzielnym Publicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej, na którą przypadają wszyscy mieszkańcy (5298 osób). To więcej niż średnio dla powiatu, regionu czy kraju.

2.5 Pomoc społeczna

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Starej Błotnicy został utworzona na podstawie uchwały Nr X/40/90 Gminnej Rady Narodowej w Starej Błotnicy z dnia 24 kwietnia 1990 roku. Ośrodek jest wyodrębnioną jednostką organizacyjną Gminy Stara Błotnica nieposiadającą osobowości prawnej, działającą w formie jednostki budżetowej. Prowadzi działalność na podstawie i w granicach obowiązujących aktów prawnych. Siedzibą Ośrodka jest budynek Urzędu Gminy Stara Błotnica, a terenem działania jest Gmina Stara Błotnica.

Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej zarządza Kierownik, który jest odpowiedzialny za właściwą realizację zadań oraz prawidłowe funkcjonowanie i prowadzenie gospodarki finansowej. Organizację wewnętrzną GOPS określa regulamin organizacyjny, który wprowadzony jest zarządzeniem Kierownika. Ośrodek zatrudnia dwóch pracowników socjalnych, inspektora, dwóch referentów, którzy prowadzą sprawy z zakresu świadczeń rodzinnych, asystenta rodziny oraz głównego księgowego.

Celem działania Ośrodka jest umożliwienie mieszkańcom Gminy Stara Błotnica przezwyciężenia trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości, wspieranie w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwienia im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka, a także doprowadzenie ich do życiowego usamodzielnienia oraz integracji ze środowiskiem.

Pomoc społeczna polega w szczególności na:

- 1) przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń;
- 2) pracy socjalnej;
- 3) prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej;
- 4) analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej;
- 5) realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych;
- 6) rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Ośrodek realizuje zadania własne gminy o charakterze obowiązkowym, zadania własne gminy oraz zadania zlecone z zakresu administracji rządowej.

Do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy :

- 1) opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki

- i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka;
- 2) sporządzanie oceny zasobów pomocy społecznej;
  - 3) udzielania schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym;
  - 4) przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych;
  - 5) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych;
  - 6) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego;
  - 7) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom nie mającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
  - 8) przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego;
  - 9) opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która rezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującym ojcem, matką lub rodzeństwem;
  - 10) praca socjalna;
  - 11) organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
  - 12) prowadzenie i zapewnienie miejsc w mieszkaniach chronionych;
  - 13) dożywianie dzieci;
  - 14) sprawienie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym;
  - 15) kierowanie do domu pomocy społecznej i podnoszenie opłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu;
  - 16) pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
  - 17) sporządzanie sprawozdawczości oraz przekazywanie jej właściwemu wojewodzie, również w formie dokumentu elektronicznego, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego;
  - 18) utworzenie i utrzymanie ośrodka pomocy społecznej, w tym zapewnienie środków na wynagrodzenia pracowników;

- 19) przyznanie i wypłacanie zasiłków stałych.;
- 20) opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

Do zadań własnych gminy należy:

- 1) przyznawanie i wypłacanie zasiłków specjalnych celowych;
- 2) przyznawanie i wypłacanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłków, pożyczek oraz pomocy w naturze;
- 3) prowadzenie i zapewnienie miejsc w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia o zasięgu gminnym oraz kierowanie do nich osób wymagających opieki;
- 4) podejmowanie innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznanych potrzeb gminy, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych;
- 5) współpraca z powiatowym urzędem pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy, upowszechnianie informacji o usługach poradnictwa zawodowego i o szkoleniach.

Do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez gminę należy:

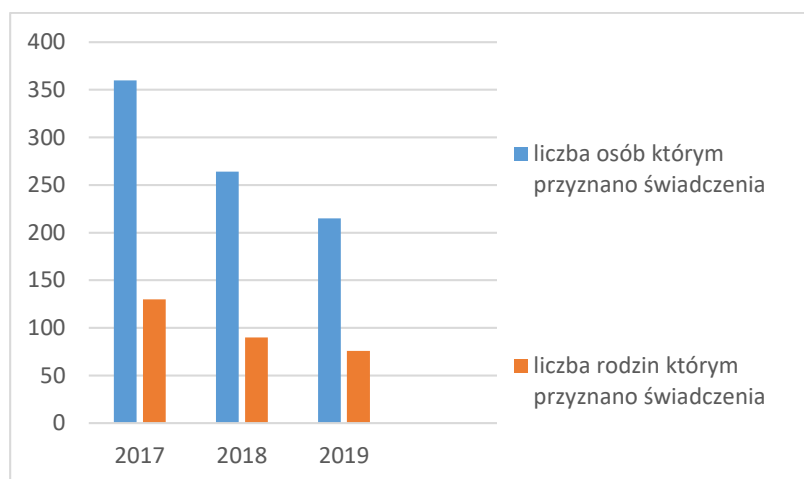
- 1) organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- 2) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną;
- 3) prowadzenie i rozwój infrastruktury środowiskowych domów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- 4) realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych i rozwój specjalistycznego wsparcia;
- 5) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielanie schronienia, posiłku oraz niezbędnego ubrania cudzoziemcom;
- 6) wypłacanie wynagrodzenia za sprawowanie opieki.

Ośrodek współpracuje z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim oraz osobami fizycznymi i prawnymi w celu realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej.

W 2019 r. liczba osób, którym przyznano świadczenia w ramach zadań zleconych i zadań własnych gminy wyniosła 215. Ogólnie w ramach zadań zleconych i własnych pomocą objęto 76 rodzin.

Porównując na przestrzeni ostatnich trzech lat liczbę osób i rodzin objętych działaniami GOPS w Starej Błotnicy, w obu wypadkach widoczny jest stopniowy spadek liczby przyznawanych świadczeń.

Wykres 4 Świadczenia przyznane przez GOPS w Starej Błotnicy w latach 2017-2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Oceny zasobów pomocy społecznej

Zauważyć należy, że spadek liczby udzielonych przez GOPS świadczeń nastąpił w sytuacji stale zmniejszającej się liczby mieszkańców.

W 2019 r. pomocą w ramach zadań własnych i zadań zleconych gminy (zasiłki stałe, okresowe, celowe, usługi, dożywianie) objęto 76 rodzin. Łączna kwota przyznanych świadczeń wyniosła 9 578 736,29 zł i była wyższa o 699 668,84 zł niż w roku 2018. Wzrost tej kwoty związany był przede wszystkim ze zwiększeniem się ilości osób do świadczenia wychowawczego 500+, a co za tym idzie wypłacono więcej środków pieniężnych na ten cel

Tabela 11 Wysokość świadczeń wypłaconych w roku 2017, 2018 i 2019.

Lp.	Rodzaj pomocy/świadczenia	Kwota		
		2017 rok	2018 rok	2019 rok
1.	Zasiłek stały	119 234,00	116 634,00	120 536,00
2.	Zasiłek okresowy	12 810,00	8 317,50	7 197,50
3.	Zasiłek celowy	42 164,00	44 998,00	28 615,43
4.	Dożywianie	85 962,00	66 863,00	56 129,00
5.	Odpłatność za pobyt w domu pomocy społecznej	37 171,00	64 589,00	55 209,00
6.	Zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłków rodzinnych	2 888 045,56	2 816 688,74	2 684 528,36

7.	Świadczenia wychowawcze 500+	5 667 835,20	5 446 529,00	6 315 764,00
8.	Opłacenie składki ubezpieczenia zdrowotnego	32 951,12	28 364,21	29 711,00
9.	Program Dobry Start	0,00	259 470,00	258 230,00
10.	Stypendia socjalne dla uczniów i zasiłki szkolne	21 000,00	26 614,00	22 816,00
RAZEM		8 907 172,88	8 879 067,45	9 578 736,29

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej

Najczęściej realizowanymi formami pomocy świadczonej przez GOPS w Starej Błotnicy w ramach zadań własnych gminy jest udzielanie świadczeń w postaci zasiłków okresowych, zasiłków stałych oraz innych zasiłków celowych i w naturze.

Z informacji pozyskanych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Starej Błotnicy największym problem Gminy Stara Błotnica jest ubóstwo. W 2019 roku to właśnie ubóstwo było przyczyną przyznania świadczeń społecznych dla 19 rodzin z terenu gminy. Liczba rodzin otrzymujących świadczenia z tytułu ubóstwa zmniejszyła się w latach 2017-2019 o 80%. Następnym problemem jest bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych – w 2019 roku z tego powodu przyznano pomoc 18 rodzinom. W porównaniu z rokiem 2018 nastąpił spadek liczby rodzin pobierających świadczenia z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

Na przestrzeni ostatnich lat zanotowano zmiany liczby rodzin otrzymujących świadczenia z tytułu bezrobocia (o 5 rodzin), długotrwałej lub ciężkiej choroby (spadek o 24 rodziny), niepełnosprawności (spadek o 28 rodzin), alkoholizmu (spadek o 2 rodziny), potrzeby ochrony macierzyństwa (spadek o 14 rodzin), czy przemocy w rodzinie (spadek o 3 osoby).

Tabela 12 Powody przyznania świadczeń przez GOPS w Starej Błotnicy w latach 2017-2019 (liczba rodzin)

	2017	2018	2019
Ubóstwo	98	52	19
Bezrobocie	35	26	30
Niepełnosprawność	41	33	13
Długotrwałą lub ciężka choroba	42	24	18
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	42	32	18
Alkoholizm	10	6	8
Potrzeba ochrony macierzyństwa	30	25	16
W tym wielodzietność	29	23	15
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	1	1	0

Zdarzenia losowe	2	3	2
Przemoc w rodzinie	3	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Oceny zasobów pomocy społecznej

Ośrodek wykonuje również zadania określone innymi ustawami przekazane do realizacji przez Wójta Gminy w Starej Błotnicy, a w szczególności ustalanie i wypłacanie świadczeń rodzinnych na podstawie ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych, a także prowadzenie zadań związanych z postępowaniem wobec dłużników alimentacyjnych oraz przyznawanie świadczeń z funduszu alimentacyjnego.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej jest upoważniony do prowadzenia postępowań w sprawach przyznawania dla uczniów świadczeń pomocy materialnej o charakterze socjalnym.

Wójt Gminy Stara Błotnica udzielił upoważnienia kierownikowi Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Starej Błotnicy do przyznawania Karty Dużej Rodziny, a także upoważnienia do załatwiania spraw i wydawania decyzji dotyczących potwierdzania prawa do świadczeń opieki zdrowotnej.

Na terenie naszej gminy działa Zespół Interdyscyplinarny, którego obsługą zajmuje się Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Zespół realizuje cele i zadania postawione w Gminnym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie Gminy Stara Błotnica.

Celem programu jest przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, ze szczególnym uwzględnieniem przemocy wobec dzieci oraz poprawą skuteczności działań osób zobowiązanych i uprawnionych do przeciwdziałania przemocy. Celem powołanego Zespołu Interpersonalnego jest :

- a. opracowanie strategii postępowania w przypadku rozpoznania i zgłoszenia przemocy domowej;
- b. udzielenie pomocy dziecku i rodzinie zgodnie z planem pomocy;
- c. zintegrowanie działań środowisk odpowiedzialnych za pomoc dziecku i rodzinie.

Gminy Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje również program skierowany do rodzin posiadających dzieci - Gminny Program Wspierania Rodziny.

Celem Gminnego Programu Wspierania Rodziny jest budowa lokalnego systemu pomocy dziecku i rodzinie, a w ostatecznym efekcie stworzenie systemu, w ramach którego rodzina będzie mogła liczyć na pomoc i wsparcie wielozakresowe oraz zintegrowane.

Istnieje ogromna potrzeba wsparcia rodzin naturalnych, już na etapie, gdy problemy się rozpoczynają. Profilaktyka w tym zakresie obejmuje system zintegrowanych działań

zapobiegających zagrożeniom prawidłowego rozwoju dziecka, a w szczególności dbałość o:

- a) właściwe warunki życia,
- b) prawidłowość przebiegu procesów edukacji i wychowania,
- c) zapewnienie dzieciom poczucia bezpieczeństwa, akceptacji, respektowania praw dziecka,
- d) aktywny udział dzieci w kulturze i tworzenie możliwości właściwego zagospodarowania czasu wolnego,
- e) pomoc dzieciom pozostającym w trudnej sytuacji materialnej i rodzinnej.

2.6 *Kultura i rozrywka*

Najważniejszymi, działającymi w sposób ciągły placówkami kultury na terenie Gminy Stara Błotnica są biblioteki. Gminna Biblioteka Publiczna w Starej Błotnicy z filią w Starym Goździe zlokalizowaną w budynku Publicznej Szkoły Podstawowej, posiada księgozbiór liczący 9285 woluminów

Tabela 13. Struktura księgozbioru

Ilość książek - ogółem	Dla dorosłych	Dla dzieci i młodzieży	Literatury popularnonaukowej
9285	3460	3522	2303

Źródło: Gminna Biblioteka Publiczna w Starej Błotnicy

Na koniec roku 2019 roku zarejestrowało się 340 czytelników, w tym 145 dzieci w wieku do 15 lat. Liczba odwiedzających wyniosła 801 czytelników wypożyczających książki, w tym 490 dorosłych i 311 dzieci. Biblioteka posiada również 5 komputerów z dostępem do Internetu bezpłatnie udostępnionych czytelnikom. Od początku roku z czytelni internetowej skorzystało 402 osoby.

Gminna Biblioteka Publiczna poza podstawową działalnością związaną z udostępnianiem czytelnikom zbiorów książek i czasopism, w ramach krzewienia czytelnictwa wśród najmłodszych mieszkańców gminy, chętnie prowadzi lekcje biblioteczne dla uczniów ze szkół z terenu gminy. Bogata też jest oferta organizowanych przez bibliotekę imprez okolicznościowych, które w większości są imprezami cyklicznymi, są to m.in.: Jubileusz Pożycia Małżeńskiego czy Bal Mikołajkowy dla najmłodszych dzieci. Poza tym przeprowadza tematyczne konkursy, np.: Najpiękniejsza Kartka Bożonarodzeniowa, Najpiękniejsza Pisanka.

Dodatkowo na terenie Gminy Stara Błotnica mieszkańcy mają możliwość angażowania się w życie kulturalne gminy poprzez udział w imprezach organizowanych przez placówki szkolne: Zespoły Szkół Gminnych w Starej Błotnicy i w Starym Goździe, Publiczne Szkoły Podstawowe w Starych Sieklukach oraz Kaszowie, a także w Punkcie Przedszkolnym w Starym Kadłubie. Corocznie szkoły te organizują uroczystości związane z takimi świętami jak np. Dzień Babci i Dziadka, Dzień Kobiet, Pierwszy Dzień Wiosny, Dzień Matki, Dzień Dziecka, Dzień Ojca, Dzień Chłopaka, Dzień Nauczyciela, Święto Niepodległości, Mikołajki, i wiele innych.

Na uwagę zasługuje fakt, iż na terenie gminy Stara Błotnica działa Młodzieżowa Orkiestra Dęta, dzięki której kilkudziesięciu nastolatków mieszkających na terenie naszej gminy uczestniczy w cotygodniowych warsztatach prowadzonych przez p. Marka Bąbolewskiego. Dzięki swojemu zaangażowaniu uświetniają swoją grą wszelkie uroczystości organizowane na terenie Gminy Stara Błotnica, a także reprezentują ją poza jej granicami na gościnnych występach.

O zapewnienie mieszkańcom dostępu do kultury i rozrywki dba również samorząd gminny. Wśród corocznych imprez cyklicznych należy wymienić: Dożynki Gminne, Zawody strażackie, Turniej Tenisa Stołowego o Puchar Wójta Gminy Stara Błotnica, Rajd Rowerowy na Jasną Górę, Letni Turniej Piłki Nożnej o Puchar Wójta i Rady Gminy Stara Błotnica, Turniej Halowej Piłki Nożnej o Puchar Wójta i Rady Gminy w Starej Błotnicy, oraz Bieg Błotnicki. Choć większość z nich związanych jest ze sportem, coraz częściej podejmowane są próby organizacji ogólnodostępnych imprez związanych z inną tematyką.

Dodatkowo w gminie Stara Błotnica coraz prężniej działają stowarzyszenia:

- Stowarzyszenie „Kobiety dla Starej Błotnicy”,
- Stowarzyszenie Kobiet Aktywnych Wsi Pierzchnia i Jakubów – „Pierzchnianka”,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Kaszowie

oraz osiem Jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej – w Starej Błotnicy, Starych Żdżarach, Starym Kadłubku, Kaszowie, Starych Sieklukach, Starym Kadłubie, Starym Kobylniku, oraz Pierzchni.

2.7 Sport, rekreacja, turystyka

Gmina Stara Błotnica nie posiada bogatej oferty rekreacyjnej i turystycznej. Głównym animatorem ogólnodostępnych dla mieszkańców wydarzeń sportowych jest utworzony 30 listopada 2003 roku Klub Sportowy Błotnica. Obecnie KS Błotnica pozostaje pięć drużyn – Seniorów, Trampkarzy, Żaków oraz dwie grupy Orlik występujące w rozgrywkach prowadzonych przez Radomski Okręgowy Związek Piłki Nożnej.

Cykliczne treningi, odbywające się dwa razy w tygodniu pod okiem wykwalifikowanego trenera, uzupełnione są cotygodniowymi meczami towarzyskimi.

KS Błotnica skutecznie włącza się w działalność Gminy Stara Błotnica na rzecz rozwoju sportu i wspólnie organizuje szereg cyklicznych, ogólnodostępnych wydarzeń sportowych, których głównym celem jest zwiększenie zaangażowania mieszkańców w życie publiczne oraz upowszechnienie sportu:

- Bieg Błotnicki,
- Gminny Turniej o Puchar Wójta i Rady Gminy w Tenisie Stołowym,
- Turniej Piłki Halowej o Puchar Wójta i Rady Gminy,
- Turniej Sołectw,
- Letni turniej piłki nożnej o Puchar Wójta i Rady Gminy,
- Rajd Rowerowy Błotnica – Częstochowa.

Klub Sportowy zajmuje się również:

- planowaniem i organizacją pozalekcyjnego życia sportowego uczniów w oparciu o możliwości obiektowe i sprzętu szkoły oraz pomoc organizacyjną i materialną rodziców i sympatyków Klubu;
- angażowaniem uczniów szkół do różnorodnych form aktywności ruchowej, gier i zabaw dostosowanych do wieku, stopnia i zainteresowań sportowych;
- organizacją zajęć sportowych dla uczniów szkół w celu wszechstronnego rozwoju ich sprawności fizycznej i umysłowej.

Na terenie gminy działa prężnie również Uczniowski Klub Sportowy „TYMIANKA”, który jest stowarzyszeniem zrzeszającym uczniów Zespołu Szkoły Podstawowej im. M.Konopnickiej w Starym Goździe oraz rodziców, nauczycieli i sympatyków, został założony 1 grudnia 1999r. Terenem działania Klubu jest miejscowość Stary Gózd, gmina Stara Błotnica. Siedzibą Klubu jest budynek Zespołu Szkoły Podstawowej im. Marii Konopnickiej w Starym Goździe. Klub jest stowarzyszeniem zarejestrowanym i z tego tytułu posiada osobowość prawną. Klub działa zgodnie z ustawą o kulturze fizycznej – „Prawo o stowarzyszeniach”, ustawą o systemie oświaty oraz własnym statutem. Klub używa pieczęci, godła, flagi, barw i znaczków organizacyjnych zgodnie zobowiązującymi przepisami. Klub od 2017 roku występuje w rozgrywkach Mazowieckiego Związku Tenisa Stołowego.

2.8 Bezpieczeństwo publiczne

Stan bezpieczeństwa publicznego jest jednym z najistotniejszych czynników wpływających na poziom życia mieszkańców Gminy Stara Błotnica. Instytucje zapewniające

mieszkańcom bezpieczeństwo to Policja oraz Ochotnicze Straże Pożarne. Komisariatu policji na terenie Gminy Stara Błotnica nie ma. Cała gmina podlega pod Komisariat Policji w Radzanowie i pozostaje w strukturach Komendy Powiatowej Policji w Białobrzegach.

Główny Urząd Statystyczny nie publikuje danych w zakresie przestępczości w odniesieniu do poszczególnych gmin, robi to jedynie w odniesieniu do całych powiatów. W 2019 roku na terenie powiatu białobrzeskiego w zakończonych postępowaniach przygotowawczych stwierdzono popełnienie ogółem 445 przestępstw. To nieznaczny wzrost w porównaniu z rokiem 2018, kiedy to odnotowano 425 takich przypadków. Dominowały wśród nich przestępstwa o charakterze kryminalnym, których było 293 (rok wcześniej 297). Na wysokim poziomie pozostaje liczba zdarzeń związanych z przestępstwami przeciwko mieniu – 162 (rok wcześniej 177). Zdecydowanie rzadziej zdarzały się przestępstwa o charakterze gospodarczym – 47, jednakże w porównaniu do roku wcześniejszego odnotowano wzrost o 6 przestępstw. Znacząco zwiększyła się też ilość przestępstw drogowych, których było 86 (rok wcześniej 61).

Pomimo wzrostu przestępczości odnotowano również taki sam wskaźnik wykrywalności sprawców. Wskaźnik wykrywalności sprawców ogółem wynosił w powiecie białobrzeskim w roku 2019 zaledwie 78,2%, a dla przestępstw o charakterze kryminalnym był jeszcze niższy – na poziomie 73,9%. Najlepiej na tym polu wypada wykrywalność sprawców przestępstw drogowych, gdzie udało się wykryć 97,7% sprawców.

Zadania z zakresu bezpieczeństwa publicznego realizowane są także przez jednostki Straży Pożarnej. Na terenie Gminy Stara Błotnica funkcjonuje 8 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych:

- Ochotnicza Straż Pożarna w Starej Błotnicy (Stara Błotnica 23);
- Ochotnicza Straż Pożarna w Starym Kadłubie (Stary Kadłub 16);
- Ochotnicza Straż Pożarna w Starym Kobylniku (Stary Kobylnik 39);
- Ochotnicza Straż Pożarna w Starych Sieklukach (Stare Siekluki 82);
- Ochotnicza Straż Pożarna w Kaszowie (Kaszów 62);
- Ochotnicza Straż Pożarna w Starych Żdźarach (Stare Żdźary 83);
- Ochotnicza Straż Pożarna w Starym Kadłubku (Stary Kadłubek 44);
- Ochotnicza Straż Pożarna w Pierzchni (Pierzchnia 66).

Jednostki straży pożarnej realizują działania związane z przewyciężeniem trudnych sytuacji życiowych, np. gaszenie pożarów, akcje ratownicze i pomoc ofiarom katastrof czy klęsk żywiołowych.

Bezpieczeństwo publiczne to bardzo ważny aspekt, w którym to mieszkańcy oczekują usług publicznych opartych o najwyższe standardy. Dlatego też obowiązkiem gminy jest stałe podnoszenie sprawności jednostek działających w tym obszarze. Sprawność tą może zapewnić poprzez regularne podnoszenie kwalifikacji osób pełniących służbę i zapewnienie zaplecza technicznego w postaci funkcjonalnej bazy lokalowej i nowoczesnego wyposażenia. Potrzebne są zatem inwestycje budowlane, stałe wzbogacanie wyposażenia o nowoczesny sprzęt ratunkowy i szkolenia dla strażaków. W chwili obecnej najpilniejsze działania w tym zakresie wynikają z konieczności budowy w Starym Kadłubku kompleksu zabezpieczającego potrzeby Ochotniczych Straż Pożarnych. Oraz termomodernizacja budynku świetlicy i Strażnicy w Starym Kadłubie.

Bardzo ważna jest też ścisła współpraca między Gminą Stara Błotnica a Komendą Powiatową Policji w Białobrzegach. Niezmiernie istotne jest prowadzenie szerokiej działalności edukacyjnej na rzecz poprawy bezpieczeństwa i porządku publicznego. Warto organizować w szkołach spotkania z przedstawicielami policji, w których będzie uczestniczyła jak największa liczba uczniów z terenu całej gminy. Spotkania powinny poruszać tematy związane z najważniejszymi niebezpiecznymi sytuacjami, z jakimi mogą się spotkać dzieci i młodzież, zarówno w domu, w drodze do szkoły, jak i na podwórku. Dodatkowo powinny być również organizowane warsztaty na temat mechanizmów działania dealerów narkotyków czy przeciwstawiania się przemocy i agresji.

Podobnie, jak i w przypadku jednostek straży pożarnych, ważne jest by zapewnić sprawność Policji. W tym przypadku Gmina Stara Błotnica może zapewnić ją poprzez udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej.

Ponadto czynnikiem wpływającym na poprawę bezpieczeństwa publicznego oraz spadek przestępczości mógłby być patrol poszczególnych miejscowości.

Dodatkowo Gmina prowadzi działania na rzecz poprawy infrastruktury w kontekście bezpieczeństwa i porządku publicznego. Najważniejsze działania to współpraca z zarządcami dróg w celu poprawy ich jakości i bezpieczeństwa użytkowników.

Dzięki inicjatywie władz Gminy Stara Błotnica w ostatnich latach jakość dróg i chodników skutecznie się poprawiła. Zadbano o zamontowanie widocznych znaków drogowych. Dokonano wielu remontów dróg, a także postarano się o wybudowanie chodników na niektórych odcinkach dróg gminnych. Przeprowadzona została modernizacja oświetlenia dróg, chodników i przystanków autobusowych. To wszystko przyczyniło się do poprawy bezpieczeństwa na terenie gminy. Pozostałe prace w kierunku poprawy infrastruktury trwają nadal.

3 Sfera gospodarcza

3.1 Ilość podmiotów gospodarczych i struktura podstawowych branż gospodarki

Według danych z GUS, z 31 grudnia 2018 roku, na terenie gminy funkcjonowało 226 firm. Najwięcej, bo aż 311 należały do sektora prywatnego. Pozostałe 15 to firmy publiczne. Wśród branży dominuje handel i naprawa pojazdów samochodowych (93) i przemysł (73). Kolejne miejsca zajmują odpowiednio budownictwo (46) i rolnictwo (24). Szczegóły w tym zakresie prezentuje tabela poniżej.

Tabela 14 Podmioty gospodarki narodowej według wybranych sekcji PKD - branż. Stan na 30 czerwca 2015 r.

L.p.	OPIS	Ilość działalności
1.	Produkcja obuwia	18
2.	Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków mieszkalnych i niemieszkalnych	17
3.	Konserwacja i naprawa pojazdów samochodowych, z wyłączeniem motocykli	16
4.	Transport drogowy towarów	16
5.	Sprzedaż detaliczna prowadzona w niewyspecjalizowanych sklepach z przewagą żywności, napojów i wyrobów tytoniowych	11
6.	Wykonywanie konstrukcji i pokryć dachowych	6
7.	Sprzedaż hurtowa niewyspecjalizowana	5
8.	Restauracje i inne stałe placówki gastronomiczne	5
9.	Sprzedaż hurtowa owoców i warzyw	5
10.	Sprzedaż detaliczna wyrobów tekstylnych, odzieży i obuwia prowadzona na straganach i targowiskach	5
11.	Wykonywanie instalacji wodno-kanalizacyjnych, ciepłych, gazowych i klimatyzacyjnych	4
12.	Sprzedaż hurtowa odzieży i obuwia	4
13.	Pozostała sprzedaż detaliczna prowadzona poza siecią sklepową, straganami i targowiskami	3
14.	Przygotowanie terenu pod budowę	3
15.	Wykonywanie instalacji elektrycznych	3
16.	Działalność weterynaryjna	2

17.	Wynajem i zarządzanie nieruchomościami własnymi lub dzierżawionymi	2
18.	Tynkowanie	2
19.	Cięcie, formowanie i wykańczanie kamienia	2
20.	Pozostała działalność rozrywkowa i rekreacyjna	2
21.	Produkcja konstrukcji metalowych i ich części	2
22.	Działalność usługowa wspomagająca produkcję roślinną	2
23.	Produkcja pieczywa; produkcja świeżych wyrobów ciastkarskich i ciastek	2
24.	Sprzedaż hurtowa części i akcesoriów do pojazdów samochodowych, z wyłączeniem motocykli	2
25.	Pozostała sprzedaż detaliczna prowadzona w niewyspecjalizowanych sklepach	2
26.	Sprzedaż detaliczna kwiatów, roślin, nasion, nawozów, żywych zwierząt domowych, karmy dla zwierząt domowych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach	2
27.	Wykonywanie pozostałych robót budowlanych wykończeniowych	2
28.	Roboty związane z budową dróg i autostrad	2
29.	Fryzjerstwo i pozostałe zabiegi kosmetyczne	2
30.	Działalność fizjoterapeutyczna	2
31.	Produkcja wyrobów z drutu, łańcuchów i sprężyn	1
32.	Pogrzeby i działalność pokrewna	1
33.	Naprawa i konserwacja urządzeń elektronicznych i optycznych	1
34.	Sprzedaż detaliczna prowadzona przez domy sprzedaży wysyłkowej lub Internet	1
35.	Sprzedaż detaliczna wyrobów farmaceutycznych prowadzona poza siecią sklepową, straganami i targowiskami	1
36.	Sprzedaż hurtowa elektrycznych artykułów użytku domowego	1
37.	Pozostałe specjalistyczne roboty budowlane, gdzie indziej nieklasyfikowane	1
38.	Produkcja wyrobów budowlanych z betonu	1
39.	Produkcja maszyn dla rolnictwa i leśnictwa	1
40.	Pozostałe doradztwo w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej i zarządzania	1
41.	Sprzedaż hurtowa wyrobów chemicznych	1
42.	Sprzedaż hurtowa paliw i produktów pochodnych	1
43.	Sprzedaż detaliczna wyrobów tekstylnych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach	1
44.	Odlewnictwo żelaza	1

45.	Sprzedaż hurtowa drewna, materiałów budowlanych i wyposażenia sanitarnego	1
46.	Sprzedaż hurtowa zboża, nieprzetworzonego tytoniu, nasion i pasz dla zwierząt	1
47.	Sprzedaż hurtowa maszyn i urządzeń rolniczych oraz dodatkowego wyposażenia	1
48.	Sprzedaż hurtowa odpadów i złomu	1
49.	Sprzedaż detaliczna sprzętu telekomunikacyjnego prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach	1
50.	Realizacja projektów budowlanych związanych ze wznoszeniem budynków	1
51.	Pozostała działalność wspomagająca ubezpieczenia i fundusze emerytalne	1
52.	Działalność usługowa związana z leśnictwem	1
53.	Sprzedaż detaliczna drobnych wyrobów metalowych, farb i szkła prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach	1
54.	Gospodarka leśna i pozostała działalność leśna, z wyłączeniem pozyskiwania produktów leśnych	1
55.	Hotele i podobne obiekty zakwaterowania	1
56.	Odzysk surowców z materiałów segregowanych	1
57.	Produkcja gotowych wyrobów tekstylnych	1
58.	Pozostała działalność gastronomiczna	1
59.	Działalność prawnicza	1
60.	Roboty związane z budową rurociągów przesyłowych i sieci rozdzielczych	1
61.	Działalność związana z oprogramowaniem	1
62.	Posadzkarstwo; tapetowanie i oblicowywanie ścian	1
63.	Sprzedaż detaliczna odzieży prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach	1
64.	Działalność agentów zajmujących się sprzedażą mebli, artykułów gospodarstwa domowego i drobnych wyrobów metalowych	1
65.	Sprzedaż hurtowa i detaliczna motocykli. Ich naprawa i konserwacja oraz sprzedaż hurtowa i detaliczna części i akcesoriów do nich	1
66.	Sprzedaż hurtowa i detaliczna samochodów osobowych i furgonetek	1
67.	Sprzedaż detaliczna żywności, napojów i wyrobów tytoniowych prowadzona na straganach i targowiskach	1
68.	Produkcja pozostałej odzieży wierzchniej	1
69.	Działalność związana z wystawianiem przedstawień artystycznych	1
70.	Nauka języków obcych	1
71.	Pozyskiwanie drewna	1
72.	Zbieranie odpadów innych niż niebezpieczne	1

73.	Pozostałą działalność profesjonalna, naukowa, techniczna, gdzie indziej nieklasyfikowana	1
74.	Dzierżawa własności intelektualnej i podobnych produktów, z wyłączeniem prac chronionych prawem autorskim	1
75.	Działalność usługowa wspomagająca chów i hodowlę zwierząt gospodarskich	1
76.	Roboty związane z budową linii telekomunikacyjnych i elektroenergetycznych	1
77.	Obróbka mechaniczna elementów metalowych	1
78.	Produkcja wyrobów tartacznych	1
79.	Przygotowywanie i dostarczanie żywności dla odbiorców zewnętrznych (catering)	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Starej Błotnicy

3.2 Główni pracodawcy

Wśród wszystkich podmiotów gospodarki narodowej prowadzących działalność na terenie gminy Stara Błotnica w 2018 roku znajdowały się:

- 9 spółek handlowych;
- 21 spółek cywilnych;
- 2 spółdzielnie;
- 11 fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych;
- 256 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.

3.3 Jednostki gminne

Na terenie gminy Stara Błotnica działają następujące jednostki organizacyjne:

1. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Starej Błotnicy

26 – 806 Stara Błotnica 46

tel. 48 385 77 90 wew. 32, 33 lub 36

BIP: bip.starablotnica.pl

Kierownik: Lucyna Filipczak

2. Urząd Stanu Cywilnego w Starej Błotnicy

26 – 806 Stara Błotnica 46

tel. 48 385 77 90 wew. 32

BIP: bip.starablotnica.pl

Kierownik: Katarzyna Bukowska

3. Gminna Biblioteka Publiczna w Starej Błotnicy

26 - 806 Stara Błotnica 23

tel. 48 61 97 096

Dyrektor: Urszula Kucharczyk

4. REFERAT GOSPODARKI KOMUNALNEJ

Wodociągi: 26-806 Stara Błotnica 1

Biuro: 26 – 806 Stara Błotnica 46

tel. 46 (48) 61 97 281 - Wodociągi

tel. 48 385 77 90 w.30

Kierownik: Bernard Cieślak

5. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Starej Błotnicy

26 – 806 Stara Błotnica 9

Tel. 48 619-70-85

Kierownik: Mikołaj Dawido

6. Publiczna Szkoła Podstawowa im. Ojca Świętego Jana Pawła II w Starej Błotnicy

26 – 806 Stara Błotnica 49

Tel. 48 619 69 45

<https://pspblotnica.edupage.org/>

Dyrektor: Anna Siwec

7. Publiczna Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Starym Goździe

Stary Gózd 90

26 – 806 Stara Błotnica

tel. 48 6198005

<https://zsgstarygozd.edupage.org/>

Dyrektor: Anna Ziomek

8. Publiczna Szkoła Podstawowa im. Biskupa Jana Chrapka w Starych Sieklukach

Stare Siekluki 78

26 – 806 Stara Błotnica

Tel.48 6198004

Dyrektor: Krystyna Sobień

9. Publiczna Szkoła Podstawowa im. Adama Mickiewicza w Kaszowie

Kaszów 37

26 – 806 Stara Błotnica

tel.48 6197027

4 Infrastruktura techniczna

4.1 Sieć komunikacyjna

Dostępność komunikacyjna gminy jest czynnikiem determinującym wielopłaszczyznowy rozwój społeczno – gospodarczy. Planowanie działań związanych z rozwojem obszarów wiejskich powinno opierać się o upowszechnienie dostępu do dóbr i usług, które są podstawą egzystencji społeczności lokalnej. Dostępność komunikacyjna to także czynnik napędu gospodarczego, który jest elementem kluczowym do poprawy jakości życia mieszkańców.

Transport samochodowy

Przez Gminę Stara Błotnica przebiega droga krajowa nr 7 relacji Gdańsk – Chyżne. Duże znaczenie ma też droga wojewódzka nr 732 na trasie Stary Gózd – Stara Błotnica – Kaszów – Przytyk. Uzupełnieniem sieci dróg krajowych i wojewódzkich są drogi powiatowe i gminne.

Drogi powiatowe, które w większości są w zadowalającym stanie technicznym przebiegają na odcinku łącznie 31,0 km.

Drogi gminne mają łączną długość 65,897 km. Najdłuższymi odcinkami są drogi relacji: Stare Żdźary (od drogi krajowej nr 7) – Stary Sopot – Dębowica – Czyżówka – Stary Kobylnik – granica gminy Stara Błotnica (Jankowice) 8,625 km, Jakubów – Ryki – Stary Kielbów – Stary Gózd - 6,114 km i Stary Gózd (od drogi krajowej nr 7) – Stary Sopot – Stary Kobylnik – 4,281 km.

W przeważającej części są to drogi asfaltowe. Część z tych dróg wymaga remontów ze względu na uszkodzenia. W celu zwiększenia bezpieczeństwa pieszych oraz cyklistów ważne jest, by wzdłuż dróg najczęściej uczęszczanych przez te grupy społeczeństwa wybudować chodniki oraz ścieżki rowerowe. Pozostałe drogi o nawierzchni gruntowej są sukcesywnie modernizowane.

Zestawienie dróg krajowych, wojewódzkich powiatowych i gminnych wraz z długością, rodzajem nawierzchni i stanem dróg zebrano w tabeli poniżej.

Tabela 15. Drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne na terenie Gminy Stara Błotnica

Numer drogi	Kierunek	Długość [km]	Nawierzchnia	Stan dróg
Droga krajowa				
7	Gdańsk – Elbląg – Olsztyn – Warszawa – Białobrzegi – Radom – Kielce – Kraków - Chyżne	9	asfaltowa	dobry
Droga wojewódzka				
732	Stary Gózd – Stara Błotnica – Kaszów - Przytyk	9	asfaltowa	dobry
Drogi powiatowe				
34206	Smardzew – Stare Siekłuki	7,9	asfaltowa	niezadowolający
34208	Młodynie Górne – Stary Kadłub – Stara Błotnica	4,8	asfaltowa	dobry
34215	Stromiec – Stare Siekluki	1,8	asfaltowa	zadowolający
34407	Kaszów – Bród	3,1	asfaltowa	zadowolający
34409	Siemiradz – Bród	4,6	asfaltowa	zadowolający
34410	Stara Błotnica – Jedlanka	3,2	asfaltowa	dobry
34412	Nowy Kadłubek – Stary Gózd	5,2	asfaltowa	zadowolający
Drogi gminne				
110401W	(Branica) granica gminy Stara Błotnica – Pierzchnia – Kresy	2,28	gruntowa/asfaltowa	zadawalający/ niezadowolający
110402W	(Sucha) granica gminy Stara Błotnica – Chruściechów – Jakubów – Pierzchnia – Stary Kadłub – granica gminy Stara Błotnica (Kadłubska Wola)	3,645	asfaltowa/ gruntowa	niezadowolający
110403W	Jakubów – Ryki – Stary Kiełbów – Stary Gózd	6,114	asfaltowa/ gruntowa	niezadowolający
110404W	Chruściechów – Ryki – Stara Błotnica	3,610	asfaltowa	zadowolający
110405W	Pierzchnia – Wólka Pierzchnieńska – Stara Błotnica	3,920	asfaltowa	zadowolający
110406W	Stary Kadłub (od gościńca) – Kadłub Kolonja – do drogi wojewódzkiej nr 732	1,640	asfaltowa	zadowolający
110407W	Stary Kadłub – Stary Osów	0,415	asfaltowa	zadowolający
110408W	(Kadłubska Wola) granica gminy Stara	3,948	asfaltowa	zadowolający

	Błotnica – Stary Osów – droga wojewódzka nr 732			
110409W	Tursk (od drogi wojewódzkiej nr 732) – Kaszów – granica gminy Stara Błotnica (Suków)	2,998	asfaltowa/gruntowa	zadowolający/ niezadowolający
110410W	Kaszów (od kościoła) – Kaszów Osiny	2,028	asfaltowa	zadowolający
110411W	Droga przez wieś Pągowiec	1,717	asfaltowa	zadowolający
110412W	Pągowiec – Stare Siekluki – Nowy Kielbów – Stary Kielbów	1,804	asfaltowa	niezadowolający
110413W	Stary Gózd (od drogi krajowej nr 7) – Stary Sopot – Stary Kobylnik	4,281	asfaltowa	zadowolający
110414W	Stare Żdźary (od drogi krajowej nr 7) – Stary Sopot – Dębowica – Czyżówka – Stary Kobylnik – granica gminy Stara Błotnica (Jankowice)	8,625	asfaltowa/ gruntowa	niezadowolający/ zadowolający
110415W	Grodzisko – Trąbki – Wola Gozdowska – Stare Żdźary (do drogi wojewódzkiej nr 732)	1,928	asfaltowa/ gruntowa	niezadowolający/ zadowolający
110416W	Droga przez wieś Stare Żdźary	2,579	asfaltowa	zadowolający
110417W	Droga przez wieś Stary Gózd	2,120	asfaltowa	zadowolający
110418W	Droga przez wieś Stare Siekluki	0,860	asfaltowa	zadowolający
110419W	Stary Gózd (od drogi powiatowej nr 1134W) – Grodzisko	2,075	asfaltowa	zadowolający
110420W	(Bobrek) granica gminy Stara Błotnica – granica gminy Stara Błotnica (Romanów)	3,444	gruntowa	niezadowolający
110421W	(Gabrielów) granica gminy Stara Błotnica – granica gminy Stara Błotnica (Urbanów)	1,871	gruntowa	niezadowolający
110422W	Przez wieś Nowy Kadłubek – do drogi Gabrielów – Urbanów	1,757	asfaltowa	zadowolający
110423W	Nowy Kadłubek (od drogi powiatowej 1134W) – granica gminy	1,516	asfaltowa	zadowolający

	Stara Błotnica (Gabrielów)			
110424W	Żabia Wola – granica gminy Stara Błotnica (Jankowice)	0,722	asfaltowa/gruntowa	niezadowolający

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Stara Błotnica

Tabela 16. Kryteria oceny stanu dróg

Stan	Kryteria
stan dobry	Drogi nowe, odnowione i eksploatowane nie wymagające remontów
stan zadowolający	Drogi nowe, odnowione i eksploatowane, dopuszczalne występowanie sporadycznych uszkodzeń, nawierzchnie nie wymagające remontów przez okres co najmniej 4 kolejnych lat
stan niezadowolający	Nawierzchnie asfaltowe ze znaczącymi uszkodzeniami, nawierzchnie gruntowe - wymagane wykonanie remontu

Źródło: Opracowanie własne

Na terenie gminy Stara Błotnica istnieją jeszcze drogi, które choć są wykorzystywane publicznie, posiadają status dróg wewnętrznych. Ze względu na brak uregulowania ich stanu prawnego, często są w niedostatecznym stanie technicznym, z nieutwardzoną nawierzchnią. W najbliższych latach powinny być prowadzone działania na rzecz poprawy ich stanu i uzyskania statusu dróg gminnych.

Transport kolejowy

Przez Gminę Stara Błotnica nie przebiega linia kolejowa. Najbliższa stacja kolejowa znajduje się w oddalonej o 14,5 km Bierwieckiej Woli na trasie linii kolejowej Radom – Warszawa.

Komunikacja zbiorowa

Komunikację zbiorową na terenie gminy świadczą przedsiębiorstwa komunikacji samochodowej.

Przewoźnicy zapewniają dojazd między innymi do Radomia, Białobrzegów i połączenia między wybranymi miejscowościami zarówno na terenie gminy, jak również na terenach gmin sąsiednich. Zbiorową komunikację publiczną posiadają jedynie miejscowości: Stare Żdźary, Stary Gózd, Nowy Kielbów, Stare Siekluki.

4.2 Wodociągi i kanalizacja

Wodociągi

Gmina Stara Błotnica posiada na swoim terenie sieć wodociągową o długości 120,2 km i docierającą do wszystkich sołectw. W 2018 roku z sieci wodociągowej korzystało 4 715 mieszkańców. Łączna liczba przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania wynosiła 1 234 sztuk. Ilość dostarczonej wody wynosiła łącznie 291 dam³.

Sieć wodociągowa zasilana jest z wód podziemnych uzdatnianych na Stacji Uzdatniania Wody zlokalizowanej w miejscowości Czyżówka. W chwili obecnej naprzemiennie eksploatowane są duże studnie głębinowe o maksymalnej wydajności dobowej w ilości 1 512 m³, oraz wydajności eksploatacyjnej ujęcia na poziomie 126 m³/h.

Wykonywane systematycznie przez właściwe służby sanitarno – epidemiologiczne badania potwierdzają wysoką jakość wody dostarczanej mieszkańcom. Cała sieć wodociągowa na terenie gminy pozostaje pod jej zarządem.

Kanalizacja

Z danych udostępnionych przez Urząd Gminy w Starej Błotnicy wynika, że na koniec 2019 roku długość czynnej kanalizacji sanitarnej na terenie Gminy wynosiła 13,3 km, z której korzystało 516 osób. Siecią kanalizacyjną objęte są miejscowości Stara Błotnica, Czyżówka i Stary Kiełbów.

Od 2013 roku na terenie Gminy Stara Błotnica funkcjonuje 1 oczyszczalnia ścieków zlokalizowana w miejscowości Czyżówka. Oczyszcza ona ścieki socjalno – bytowe z terenu gminy zarówno te doprowadzane do oczyszczalni za pośrednictwem kolektora kanalizacyjnego, jak i te dowożone gminnym wozem asenizacyjnym, który od 2014 roku realizuje usługi wywożenia nieczystości od mieszkańców z terenu gminy.

Niski poziom skanalizowania Gminy Stara Błotnica wynika głównie z typowo rolniczego charakteru gminy, a więc dominującej rozproszonej zabudowy. Układ przestrzenny gminy i stan zabudowy uniemożliwia rozbudowę sieci kanalizacyjnej na obszarze całej Gminy, gdyż nie wszędzie jest to uzasadnione ekonomicznie. Mimo to, władze gminy nieustannie podejmują działania dotyczące rozbudowy sieci kanalizacyjnej, jeżeli jest to możliwe zarówno pod względem prawnym, jak i ekonomicznym.

W związku z tym, że sieć wodno-kanalizacyjna jest jednym z podstawowych elementów warunkujących jakość życia mieszkańców oraz rozwój mieszkalnictwa i przedsiębiorczości na każdym terenie, to Gmina Stara Błotnica systematycznie, i w miarę

zapotrzebowania realizuje inwestycje w tym zakresie. Należy podkreślić, że podłączenie do sieci wodociągowej jest zapewnione każdemu nowemu gospodarstwu domowemu. Natomiast rozbudowa sieci kanalizacyjnej następuje stopniowo. Aktualnie trwają prace projektowe dotyczące budowy sieci kanalizacyjnej w miejscowościach: Stary Kobylnik, Siemiradz, Stary Kielbów, Nowy Kielbów i Stare Siekluki, oraz prace wykonawcze w miejscowości Stary Kielbów.

Władze Gminy powinny dążyć do zwiększania koncentracji zabudowy na tych obszarach, gdzie zabudowa mieszkaniowa już funkcjonuje, ponieważ wpłynie to na zwiększenie efektywności wydatkowania środków publicznych poprzez optymalizację kosztów rozbudowy sieci kanalizacyjnej oraz wodociągowej.

4.3 Sieć energetyczna, gazowa, ciepłownicza i telekomunikacyjna

Sieć energetyczna

Gmina Stara Błotnica zasilana jest w energię elektryczną dostarczaną przez Polską Grupę Energetyczną Dystrybucja Spółka Akcyjna (PGE Dystrybucja S.A.). Bezpośrednią obsługą odbiorców zajmuje się PGE Oddział Skarżysko-Kamienna. W zakresie zadań Zakładu pozostają przesył i sprzedaż energii oraz konserwacja, rozbudowa linii przesyłowych i urządzeń elektroenergetycznych. Awarie sieci usuwane są przez Pogotowie Energetyczne.

Energia energetyczna dostarczana jest do odbiorców siecią średniego napięcia, którą tworzą głównie linie napowietrzne. Obecny stan zaopatrzenia w energię elektryczną należy ocenić jako zadowalający. Energia doprowadzona jest do wszystkich obiektów na terenie gminy Stara Błotnica. Istniejąca sieć elektroenergetyczna w pełni pokrywa zapotrzebowanie mieszkańców. Stan techniczny sieci i urządzeń towarzyszących jest ogólnie dostateczny. Jednakże wymagają one unowocześnienia zarówno ze względu na wymagania wynikające z ochrony środowiska, jak również z analizy ekonomicznej.

Poprawa stanu istniejącego wymaga nowych inwestycji w zakresie budowy i modernizacji stacji transformatorowych i przewodów energetycznych. Gmina Stara Błotnica powinna dążyć do zmiany linii napowietrznych na kable ziemne, które są znacznie trwalsze i w mniejszym stopniu narażone na uszkodzenia mechaniczne.

Co więcej zabudowa mieszkaniowa na terenie gminy Stara Błotnica z roku na rok się rozwija, a co za tym idzie – wzrasta potrzeba rozbudowy oświetlenia ulicznego. Dlatego też trzeba mieć na uwadze budowę nowych linii energetycznych w miejscach, gdzie brak jest oświetlenia ulicznego, dzięki któremu wzrosłoby poczucie bezpieczeństwa mieszkańców.

Sieć gazowa

Na terenie Gminy Stara Błotnica funkcjonuje w ograniczonym zakresie sieć gazowa. Wg danych GUS długość sieci gazowej wynosiła w 2013 roku 17,2 km, z czego na sieć przesyłową główną przypadało 8,7 km, zaś na sieć rozdzielczą 8,5 km. Na terenach, gdzie sieć gazowa nie jest dostępna mieszkańcy wykorzystują gaz gromadzony w butlach bądź w zbiornikach przydomowych.

Sieć ciepłownicza

Podstawowa sieć wsi to typowa zabudowa wiejska z przewagą domów jednorodzinnych wolnostojących, gdzie źródła ciepła mają charakter dowolny. Stosowane są rozwiązania indywidualne, jednak przeważają rozwiązania z wykorzystaniem węgla. Obiekty użyteczności publicznej opalane są głównie olejem opałowym. Na terenie gminy nie ma systemów zbiorowego zaopatrzenia odbiorców w ciepło.

Sieć telekomunikacyjna

Usługi telekomunikacyjne na terenie Gminy Stara Błotnica świadczy głównie niezależny operator sieci przewodowej Telekomunikacja Polska SA. Dodatkowo oferta jest uzupełniona siecią bezprzewodową. Podłączenie nowych abonentów do sieci telekomunikacyjnej nie stwarza problemów.

4.4 Gospodarka odpadami

Od 2013 roku funkcjonują w Polsce przepisy wynikające z nowelizacji ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. t. j. z 2020 r., poz. 1439), na mocy której gmina przejęła obowiązki właścicieli nieruchomości w zakresie odbierania odpadów komunalnych oraz ich zagospodarowania w zamian za uiszczoną opłatę na rzecz gminy.

Ustawodawca rozszerzył zapisy precyzujące zadania gmin oraz wprowadził narzędzia prawne służące efektywnej realizacji tych zadań. Ustawa została wzbogacona o rozdziały określające zasady gospodarowania odpadami komunalnymi przez gminę oraz warunki działalności związanej z odbieraniem i zagospodarowaniem odpadów komunalnych i sprawozdawczości z tym związanej. Określa również zasady kontroli i sankcje (kary pieniężne) za niezgodne z prawem odbieranie odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości oraz za niewypełnienie obowiązku składania sprawozdań przez podmioty zajmujące się odbiorem tychże odpadów.

Zmiany w obowiązującym systemie gospodarowania odpadami polegają głównie na:

- obowiązku gmin do zapewnienia, budowy, utrzymania i eksploatacji własnych lub wspólnych z innymi gminami regionalnych instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych,
- przejęciu przez gminy obowiązków właścicieli nieruchomości w zakresie odbierania odpadów komunalnych oraz ich zagospodarowania w zamian za uiszczoną opłatę na rzecz gminy,
- osiągnięciu określonych w znowelizowanej ustawie odpowiednich poziomów recyklingu i przygotowania do ponownego użycia surowców wtórnych takich jak: papier, metale, tworzywa sztuczne i szkło,
- organizowaniu przez gminy przetargów na odbieranie odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości,
- tworzeniu punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych w sposób zapewniający łatwy dostęp dla wszystkich mieszkańców gminy. Gminy wskazują także miejsca, w których mogą być prowadzone zbiórki zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego pochodzącego z gospodarstw domowych.

Nowy system opiera się na hierarchii postępowania z odpadami, zgodnie z którą zmieszane odpady komunalne powinny trafić do przetworzenia do regionalnych instalacji przetwarzania odpadów komunalnych (RIPOK) – termicznego lub mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów.

Usługę odbioru odpadów komunalnych na terenie Gminy Stara Błotnica od dnia 1 stycznia 2021 r. do 31 grudnia 2021 r. świadczy firma ATK Recykling (ul. Chorzowska 3, 26-600 Radom).

Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych utworzony przez Gminę Stara Błotnica przy współpracy z podmiotem odbierającym zlokalizowany jest na terenie parkingu przy Oczyszczalni Ścieków w Starej Błotnicy. PSZOK czynny jest w każdą środę w godzinach 8⁰⁰ – 15⁰⁰. W tym miejscu odbierane są odpady w każdej ilości, dostarczone we własnym zakresie przez właścicieli nieruchomości, zebrane w sposób selektywny:

- 1) papier i tektura;
- 2) metale;
- 3) tworzywa sztuczne;
- 4) opakowania wielomateriałowe;
- 5) szkło;
- 6) meble i inne odpady wielkogabarytowe;

- 7) odpady zielone;
- 8) popiół i żużel;
- 9) zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny;
- 10) odpady budowlane i rozbiórkowe;
- 11) zużyte opony;
- 12) odpady niebezpieczne (chemikalia, opakowania po środkach ochrony roślin, itp.);
- 13) tekstylia.

W PSZOK ustawione są oznakowane pojemniki na poszczególne rodzaje odpadów komunalnych.

4.5 Zasoby mieszkaniowe

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego ogół zasobów mieszkaniowych Gminy Stara Błotnica na koniec 2018 roku stanowiło 1 472 budynków mieszkalnych, w których znajdowało się 1 496 mieszkań, liczących łącznie 6 138 izb o całkowitej powierzchni użytkowej 144,9 tys. m². Przeciętne mieszkanie w Gminie Stara Błotnica miało powierzchnię 96,9 m². Każde mieszkanie w gminie zamieszkiwało średnio 3,54 osoby, a każda z tych osób miała do swojej dyspozycji przeciętnie 27,4 m² powierzchni mieszkania.

Mieszkaniowy zasób Gminy Stara Błotnica składa się z lokali mieszkalnych. Tabela poniżej przedstawia lokale położone w budynkach będących własnością Gminy Stara Błotnica wchodzące w skład mieszkaniowego zasobu Gminy.

Tabela 17 Lokale wraz z ich powierzchnią i wyposażeniem

Lp.	Położenie lokalu	Pow. użytkowa lokalu	Wyposażenie budynku
1.	Dom Nauczyciela w Starej Błotnicy	48,0	Łazienka , centralne ogrzewanie instalacja wodno-kanalizacyjna
		60,0	Łazienka , centralne ogrzewanie instalacja wodno-kanalizacyjna
2.	Budynek mieszkalny w Kadłubie	54,0	Łazienka , centralne ogrzewanie instalacja wodno-kanalizacyjna
		30,0	Woda
		30,0	Woda
3.	Dom Nauczyciela w Kaszowie	52,0	Łazienka , centralne ogrzewanie instalacja wodno-kanalizacyjna
		52,0	Łazienka , centralne ogrzewanie instalacja wodno-kanalizacyjna
4.	Dom Nauczyciela w Starych Sieklukach	40,0	Łazienka , centralne ogrzewanie instalacja wodno-kanalizacyjna

		34,0	Łazienka , centralne ogrzewanie instalacja wodno-kanalizacyjna
5.	Dom Nauczyciela w Starym Goździe	48,0	Łazienka , centralne ogrzewanie instalacja wodno-kanalizacyjna
		51,0	Łazienka , centralne ogrzewanie instalacja wodno-kanalizacyjna
6.	Budynek mieszkalny w Pierzchni	52,0	Instalacja wodno-kanalizacyjna
		40,0	Instalacja wodno-kanalizacyjna
7.	Budynek Ośrodka Zdrowia w Starej Błotnicy	55,3	Łazienka , centralne ogrzewanie instalacja wodno-kanalizacyjna
		73,4	Łazienka , centralne ogrzewanie instalacja wodno-kanalizacyjna
		62,4	Łazienka , centralne ogrzewanie instalacja wodno-kanalizacyjna
		62,4	Łazienka , centralne ogrzewanie instalacja wodno-kanalizacyjna
		41,3	Łazienka , centralne ogrzewanie instalacja wodno-kanalizacyjna
		41,3	Łazienka , centralne ogrzewanie instalacja wodno-kanalizacyjna

Źródło: Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Stara Błotnica 2019.

Z mieszkaniowego zasobu gminy wydziela się i przeznacza do wynajmowania lokale na czas trwania stosunku pracy (np. nauczycielom, lekarzom) oraz lokale czasowo niewykorzystane w związku ze stosunkiem pracy mogą być wynajmowane osobom, których nabycie tytułu prawnego do lokalu nie ma związku ze stosunkiem pracy. Część lokali nie jest wynajmowana, bowiem gmina musi mieć wolne lokale na wypadek zdarzeń losowych, które nakazują Gminie zabezpieczyć potrzeby mieszkaniowe osób dotkniętych tym zdarzeniem.

Biorąc pod uwagę fakt, że na terenie Gminy Stara Błotnica nie występuje problem bezdomności, władze Gminy nie planują zwiększenia mieszkaniowego zasobu gminy. Należy natomiast skupić się na wykonaniu niezbędnych remontów i modernizacji zasobu mieszkaniowego, którego stan techniczny stopniowo się pogarsza. Niezbędne jest zapewnienie sprawnego działania istniejących urządzeń należących do wyposażenia lokalu lub budynku. Planuje się, że głównym źródłem finansowania wydatków ponoszonych w poszczególnych latach na bieżące utrzymanie i remonty zasobu mieszkaniowego gminy będą wpływy z czynszów za lokale mieszkalne.

Z budżetu gminy mogą być finansowane:

- remonty kapitałowe prowadzące do odtworzenia wartości użytkowej poszczególnych elementów budynków, lokali mieszkalnych,
- adaptacje lokali na cele socjalne.

Władze Gminy Stara Błotnica nie planują sprzedaży lokali mieszkalnych w latach 2021 – 2025.

5 Zarządzanie

5.1 Możliwości budżetowe gminy (przychody, struktura wydatków)

Zamieszczona poniżej tabela przedstawia wybrane pozycje z budżetu Gminy Stara Błotnica z lat 2015 – 2019 obrazujące skalę rocznych przychodów i wydatków jednostki.

Tabela 18 Wybrane pozycje z budżetu Gminy Stara Błotnica

		2015	2016	2017	2018
Dochody ogółem	zł	18.393 891,21	21.753 487,10	25 135 076,45	29 290 510,37
Dochody własne	zł	2.691 956,81	2 848 278,84	2 843 530,49	3 075 698,91
Dochody ogółem na 1 mieszkańca	zł	3 523,73	4 132,50	4 738,00	5 499,63
Dochody własne na 1 mieszkańca	zł	515,70	541,09	536,01	577,49
Subwencje ogólne	zł	8.820.685,00	8 855 347,00	8 425 090,00	10 245 184,00
Wydatki ogółem	zł	16 986 293,61	20 268 326,00	25 135 076,45	31 375 332,80
Wydatki inwestycyjne	zł	2 407 248,66	1 190 377,13	2 043 473,15	9 145 969,09
Wydatki bieżące	zł	14 579 044,95	19 077 948,87	23 091 603,30	22 229 363,71
Wydatki ogółem na 1 mieszkańca	zł	3 254,08	3 850,37	4 738,00	5 890,97

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetu Gminy Stara Błotnica za rok 2015, 2016, 2017, 2018,

Jak wynika z powyższego zestawienia dochody w 2018 roku w stosunku do roku 2015 gwałtownie wzrosły o 10 896 619,16 zł. Ten wyjątkowy skok zanotowano dzięki otrzymanym dotacjom, a w dużej mierze był wynikiem wzrostu dochodów własnych gminy. W latach 2015-2018 możemy zauważyć, iż dochody własne gminy nie znacząco wzrosły natomiast w to dochody ogólne podwyższył rosnącą tendencję z każdym poszczególnym rokiem.

W latach 2015-2016 nastąpiło istotne mniejsze wydatków w stosunku do lat poprzednich, będące efektem realizacji projektów

współfinansowanych środkami europejskimi. Pozwoliło to na powrót do bardziej zrównoważonego budżetu i wypracowania nadwyżki budżetowej.

Intensywny wzrost wydatków inwestycyjnych możemy dostrzec w 2018 roku, które były spowodowane bardzo dużą ilością realizowanych inwestycji.

Tabela 19 Struktura kwotowa wydatków budżetowych Gminy Stara Błotnica w PLN

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018
Rolnictwo i łowiectwo	530 277,58	580 354,72	580 354,72	652 574,94
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	630 421,98	586 628,26	586 628,26	602 496,38
Transport i łączność		531 658,00	531 658,00	2 355 427,00
Gospodarka mieszkaniowa	75 446,45	54 360,78	54 360,78	55 431,06
Administracja publiczna	137.095,18	118 175,96	118 175,96	105 258,55
Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	32.576,00	2 959,00	2 959,00	462 45,22
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	-	-	-	123 745,91
Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i innych jednostek nie posiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	4.647.672,91	3 602 850,22	3 602 850,22	4 135 226,98
Różne rozliczenia	8.823.721,72	8 425 090,02	8 425 090,02	10 245 184,00
Oświata i wychowanie	586.603,80	646 218,82	646 218,82	394 343,18
Pomoc społeczna	2.571.152,51	288 676,04	288 676,04	261 807,76
Edukacyjna opieka wychowawcza	31.223,00	21 212,00	21 212,00	23 232,00
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej				1 499,00
Rodzina			8 584 827,52	8 540 611,86
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	301.700,08	1 389 818,95	1 389 818,95	303 824,58
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	26.000,00	2 246,16	2 246,16	23 418,00
Kultura fizyczna i sport	-	300 000,00	300 000,00	1 420 183,95

Źródło: Sprawozdania roczne z wykonania budżetu Gminy Stara Błotnica za rok 2014, 2015, 2016, 2017, 2018,

Większą część budżetowych wydatków tworzą dwie pozycje – *Oświata i wychowanie* oraz *Pomoc społeczna*. Dodatkowo ich kwota wyrażana w złotych corocznie

zwiększa się. Natomiast w 2018 roku możemy dostrzec znaczący spadek wydatków na oświatę i wychowanie.

5.2 Planowanie strategiczne (opracowane i wdrażane programy krótko-, średnio- i długookresowe, strategie branżowe i promocja gminy)

Gmina Stara Błotnica posiada przygotowane dokumenty strategiczne w wielu istotnych dla gminy obszarach, zgodnie z obowiązującymi wytycznymi i przepisami, a co nie mniej istotne systematycznie i terminowo. Tak więc przedmiotowy Program nie jest jedynym dokumentem o tym charakterze obowiązującym w gminie. Należą do nich także:

- *Strategia Rozwoju Gminy Stara Błotnica z Planem zadań Gminy Stara Błotnica do roku 2020* (Stara Błotnica 2015)
- *Program Ochrony środowiska i Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Stara Błotnica na lata 2009-2012 z uwzględnieniem lat 2013-2016 (aktualizacja)* (Stara Błotnica 2009)
- *Założenia do Planu Zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Gminy Stara Błotnica – opracowane na lata 2012-2027* (Stara Błotnica 2012)
- *Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Stara Błotnica na lata 2012-2032* (Stara Błotnica 2012)
- *Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Stara Błotnica na lata 2020-2025* (Stara Błotnica 2020)
- *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Stara Błotnica* (Stara Błotnica 2020)
- *Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie Gminy Stara Błotnica* (Stara Błotnica, 2019)
- *Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2021-2023*(Stara Błotnica, 2021)

Dodatkowo corocznie uchwalane są jednoroczne programy:

- *Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii*
- *Program współpracy Gminy Stara Błotnica z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego.*
- *Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt na terenie Gminy Stara Błotnica.*
- *Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Stara Błotnica.*

Program Rozwoju Gminy Stara Błotnica na lata 2021-2025 będzie dokumentem komplementarnym w stosunku do w/w i przy ich aktualizacji lub tworzeniu nowych dokumentów o podobnym charakterze należy zachować spójność pomiędzy ich zapisami.

5.3 Kapitał społeczny (organizacje pozarządowe, aktywność mieszkańców społeczna/gospodarcza/wyborcza)

Organizacje pozarządowe stają się w naszym kraju coraz istotniejszym elementem zrównoważonego rozwoju społeczeństwa. W lokalnych środowiskach służą rozwiązywaniu problemów społecznych i niwelowaniu różnic między mieszkańcami, ale także rozwojowi kultury, sportu czy biznesu.

Podmioty tak zwanego „trzeciego sektora” coraz częściej, i w coraz większej ilości obszarów przejmują zadania państwa czy samorządów i prowadzą działania na rzecz zaspokojenia potrzeb społecznych mieszkańców gminy.

Na terenie Gminy Stara Błotnica działalność prowadzą następujące organizacje pozarządowe:

- Stowarzyszenie „Kobiety dla Starej Błotnicy”,
- Stowarzyszenie Kobiet Aktywnych Wsi Pierzchnia i Jakubów – „Pierzchnianka”,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Kaszowie

oraz osiem Jednostek Ochotniczej straży Pożarnej – w Starej Błotnicy, Starych Żdżarach, Starym Kadłubku, Kaszowie, Starych Sieklukach, Starym Kadłubie, Starym Kobylniku, Pierzchni.

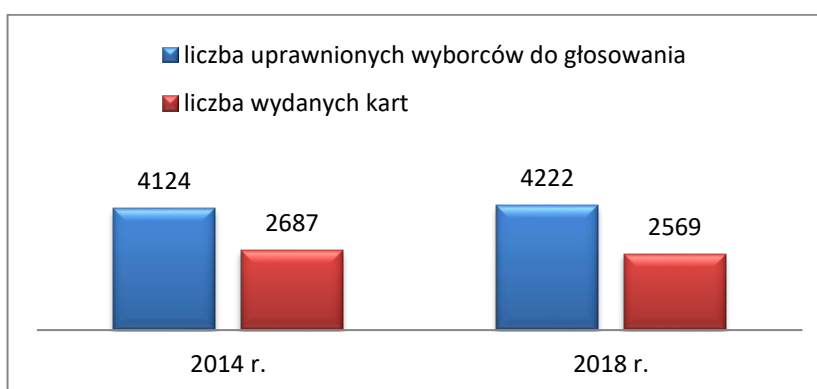
Współpracę samorządu Gminy Stara Błotnica z organizacjami pozarządowymi reguluje i określa rokrocznie opracowywany „*Program współpracy Gminy Stara Błotnica z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.*” Program ten powstaje w celu określenia zasad i form współpracy gminy z organizacjami pozarządowymi, które wzmocnią rolę organizacji w realizacji zadań publicznych, podniosą ich skuteczność i efektywność oraz jakość prowadzonych przez nie działań. Współpraca ta odbywa się w oparciu o zasady partnerstwa, pomocniczości, suwerenności, efektywności, uczciwej konkurencji i jawności. Na realizację Programu gmina w roku 2020 przeznaczyła 105 038,62 zł.

Frekwencja wyborcza

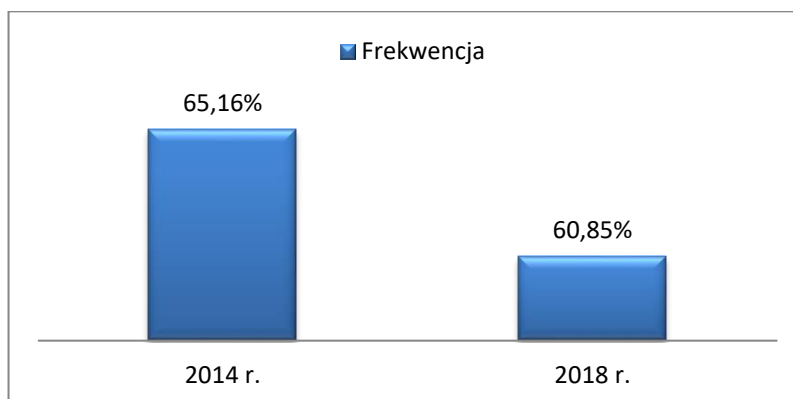
Jednym z podstawowych wskaźników informujących o aktywności społeczności lokalnej jest jej aktywność w wyborach samorządowych. Jako wyraz partycypowania w lokalne sprawy przedstawia zainteresowanie mieszkańców sprawami Gminy. Przyjęto, że frekwencja wyborcza to odsetek osób uprawnionych do głosowania, które oddały swój głos w czasie wyborów, nieuwzględniający głosów oddanych nieważnych. Uwzględniono dwa ostatnie wybory samorządowe, które odbywały się w 2014 i 2018 roku.

Wykres 5. Liczba wyborców uprawnionych do głosowania i liczba wydanych kart w wyborach samorządowych w 2014 i 2018 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy

Wykres 6. Frekwencja w wyborach samorządowych w 2014 i 2018 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy

W wyborach samorządowych w 2014 roku wzięło udział 2687 mieszkańców spośród 4124 wyborców uprawnionych do głosowania, co stanowiło 65,16 % frekwencji.

Natomiast w wyborach samorządowych w roku 2018 do urn poszło 2569 mieszkańców (4222 uprawnionych do głosowania), co dało frekwencję równą 60,85 %.

Powyższe dane świadczą o tym, że aktywność lokalna, wyrażona frekwencją wyborczą w Gminie Stara Błotnica, jest na wysokim poziomie.

Część II
Analiza SWOT

Analiza SWOT gminy Stara Błotnica obejmuje rozpoznanie sił i słabości oraz obecnych i przyszłych zmian w jej otoczeniu, czyli jej szans i zagrożeń rozwojowych.

Prezentowana poniżej procedura SWOT jest syntezą przedstawionego wcześniej opisu stanu i tendencji rozwojowych gminy zawartych w diagnostycznej części opracowania. Ponadto uwzględnia ona ustalenia poczynione w trakcie konsultacji oraz wyniki ankiet.

Tak uporządkowany opis sytuacji stanowi podstawę sformułowania celów i priorytetów rozwoju, które z kolei powinny być zinstrumentalizowane w postaci wiązki celów strategicznych.

Analiza SWOT obejmuje analizę:

- **Mocnych stron**, czyli elementów rzeczywistości gminy Stara Błotnica mających pozytywny charakter z punktu widzenia jej przyszłego rozwoju;
- **Słabych stron**, tj. uwarunkowań o negatywnym charakterze;
- **Szans**, czyli uwarunkowań sprzyjających rozwojowi gminy;
- **Zagrożeń**, tj. uwarunkowań mogących stanowić zagrożenie dla dalszego dynamicznego rozwoju gminy.

Tabela 20. Analiza SWOT

UWARUNKOWANIA PRZESTRZENNE	
Mocne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dogodne położenie gminy na tle województwa i kraju, pozwalające na rozwój w wielu kierunkach. 2. Położenie na styku powiatów jako możliwość prowadzenia współpracy ponadregionalnej. 3. Niewielka odległość do ośrodków miejskich – m. in. Radomia z bogatym zapleczem infrastrukturalnym np. lotniskiem. 4. Dobrze rozwinięta komunikacja drogowa – sieć dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych, pozwalająca na bezproblemową komunikację ze wszystkimi regionami. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Położenie na peryferiach powiatu. 2. Niewielki udział terenów rekreacyjnych i cennych przyrodniczo. 3. Niska lesistość. 4. Brak surowców naturalnych. 5. Niewielka ilość obiektów zabytkowych, dodatkowo o niedużej wartości historycznej i kulturalnej. 6. Niezadawalający stan niektórych gminnych szlaków drogowych.

<ol style="list-style-type: none"> 5. Dobra komunikacja z centrum kraju, w tym stolicą, na trasie Warszawa-Radom. 6. Dobra , zwarta struktura osadnicza. 7. Korzystne warunki przyrodnicze – klimatyczne, wodne i glebowe. 8. Bogactwo terenów przyrodniczych – bliskość Pilicy, jako terenu rekreacyjnego. 9. Dogodne ukształtowanie powierzchni pozwalająca na każdą inwestycję. 	
Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dalszy rozwój osadnictwa. 2. Wykorzystanie zabytkowych obiektów do promocji miejsca. 3. Działania na rzecz poprawy dróg dla coraz lepszej komunikacji. 4. Rozwój terenów rekreacyjnych i cennych przyrodniczo 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Możliwość, że działania na szczeblu powiatowym będą silniejsze w jego centralnych częściach. 2. Dalsze ubożenie terenów rekreacyjnych. 3. Wyludnienie w peryferyjnych miejscowościach gminy.
UWARUNKOWANIA GOSPODARCZE	
Mocne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dość dobrze rozwinięte rolnictwo. 2. Korzystne warunki naturalne do produkcji rolniczej. 3. Dostępność do istniejącej infrastruktury. 4. Dogodne położenie do rozwoju działalności gospodarczej – bliskość trasy o znaczeniu ponadregionalnym S7 oraz większych ośrodków miejskich. 5. Rozwinięty system infrastruktury technicznej. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ograniczony rynek zbytu produktów rolnych. 2. Brak opłacalności produkcji rolnej. 3. Rozdrobnienie gospodarstw rolnych. 4. Słabo rozwinięte usługi turystyczne i rekreacyjne. 5. Niewystarczająca ilość uzbrojonych terenów do aktywizacji gospodarczej. 6. Zbyt mało rozwinięty system kanalizacji. 7. Brak większych zakładów pracy i inwestorów zewnętrznych. 8. Brak bogactw naturalnych. 9. Niewielka różnorodność gospodarcza. 10. Niewielka ilość podmiotów gospodarczych. 11. Niskie dochody ludności z działalności rolniczej, skutkujące również ograniczeniem lokalnego popytu.

	<p>12. Niedostateczna komunikacja publiczna gminy z ośrodkami miejskimi.</p> <p>13. Ograniczone możliwości budżetowe finansowania nowych inwestycji.</p>
Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój rynków zbytu rolno-spożywczego i zakładów produkcyjnych. 2. Pozyskiwanie inwestorów spoza gminy. 3. Powiększenie i unowocześnienie gospodarstw rolnych. 4. Nastawienie na rozwój modnych obecnie gospodarstw ekologicznych. 5. Utworzenie grup producenckich. 6. Profesjonalna, konsekwentna promocja gminy i jej walorów inwestycyjnych. 7. Uzbrojenie terenów budowlanych i inwestycyjnych w infrastrukturę techniczną. 8. Aktywizacja pozarolniczych sektorów gospodarczych. 9. Wzrost liczby lokalnych przedsiębiorców. 10. Uzyskanie zewnętrznych dofinansowań na planowane inwestycje. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Postępujące rozdrobnienie gospodarstw rolnych. 2. Zaniechanie produkcji rolnej i powiększanie obszarów nieużytkowanych rolniczo. 3. Wzrost bezrobocia. 4. Podupadanie istniejących podmiotów gospodarczych spowodowane zmniejszeniem lokalnego popytu. 5. Przenoszenie lokalnych działalności gospodarczych do większych ośrodków. 6. Brak zainteresowania inwestorów lokalnym rynkiem i terenami inwestycyjnymi. 7. Braki w infrastrukturze technicznej zniechęcające inwestorów. 8. Ograniczenie zewnętrznych dofinansowań hamujące lokalny rozwój.
UWARUNKOWANIA SPOŁECZNE	
Mocne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dobra struktura demograficzna. 2. Niezbyt wysokie zaludnienie gminy. 3. W ostatnim roku spadek bezrobocia. 4. Dobra baza dydaktyczna. 5. Ochrona zdrowia na wystarczającym poziomie, zaspakajająca potrzeby mieszkańców . 6. Wysoki poziom świadczonych usług na rzecz pomocy społecznej. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. W przyszłości zmiana struktury demograficznej – widmo społeczeństwa starzejącego się. 2. Malejąca liczba mieszkańców gminy. 3. Ujemne saldo migracji. 4. Wahający się wskaźnik przyrostu naturalnego (od 2010 r. stale ujemny). 5. Duże bezrobocie – przewyższające poziom bezrobocia w województwie i kraju.

<ol style="list-style-type: none"> 7. Różnorodność działań (GOPS) nakierowanych na poprawę bytu mieszkańców. 8. Spadek liczby udzielanych świadczeń przez GOPS, który może świadczyć o poprawie bytu mieszkańców. 9. Długoterminowy plan pomocy potrzebującym mieszkańcom gminy. 10. Powiększająca się oferta kulturalna. 11. Wzrost aktywności organizacji pozarządowych. 12. Bogata oferta sportowa. 13. Wysoki poziom bezpieczeństwa społecznego wraz ze spadkiem przestępstw w powiecie. 	<ol style="list-style-type: none"> 6. Duża liczba osób długotrwale bezrobotnych, bez prawa do zasiłku (88%) w grupie osób bezrobotnych. 7. Ubóstwo, które nadal pozostaje na pierwszym miejscu wśród zdiagnozowanych przez GOPS problemów mieszkańców. 8. Brak różnorodności w ofercie rekreacyjnej gminy. 9. Spadek wykrywalności sprawców przestępstw.
Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> 1. Wzrost liczby mieszkańców, dzięki atrakcyjnym terenom mieszkaniowym. 2. Dalszy rozwój osadnictwa. 3. Dalszy spadek bezrobocia wśród mieszkańców gminy. 4. Rozwój bazy dydaktycznej – głównie przedszkoli. 5. Poprawa warunków edukacyjnych – budowa obiektów sportowych, dostosowywanie szkół do potrzeb uczniów. 6. Wzrost zadowolenia mieszkańców związany z poprawą oferty rekreacyjnej. 7. Dalsze wsparcie rozwoju jednostek OSP oraz działań Komendy Powiatowej Policji poprawiające bezpieczeństwo publiczne. 8. Poprawa bezpieczeństwa drogowego. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zmiana struktury demograficznej na niekorzystną – widmo społeczeństwa starzejącego się. 2. Dalsza emigracja osób młodych do ośrodków miejskich. 3. Pogłębianie się bezrobocia. 4. Pogłębianie się ubóstwa i innych problemów społecznych. 5. Wzrost niezadowolenia społecznego. 6. Niewielkie perspektywy rozwojowe mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne

Jednym z największych atutów Gminy Stara Błotnicy jest jej położenie przy głównym szlaku komunikacyjnym łączącym południową i centralną część Polski, na styku dwóch powiatów, z dogodną siecią komunikacyjną. W połączeniu z dobrą, zwartą strukturą

osadniczą, korzystnymi warunkami klimatycznymi i ukształtowaniem powierzchni, a także bogactwem terenów przyrodniczych w niedalekiej odległości (m.in. Dolina rzeki Pilicy) stanowi gwarancję dogodnych warunków do rozwoju osadnictwa na terenie gminy, jak również do rozwoju przedsiębiorczości.

Analiza uwarunkowań gospodarczych pokazała, iż pomimo wielu słabych stron w tym wymiarze, gmina Stara Błotnica ma duże szanse rozwojowe, które w głównej mierze wynikają ze wspomnianego wcześniej położenia gminy. Należy jednak dołożyć starań do promocji lokalnej przedsiębiorczości, w tym rozpowszechnieniu informacji o dostępnych terenach inwestycyjnych, możliwościach dofinansowania i rozwoju własnej działalności gospodarczej, opracować system komunikacji pomiędzy przedsiębiorcami, osobami poszukującymi pracy i lokalnymi instytucjami, oraz skupić się na rozwoju niezbędnej infrastruktury.

Należy również pamiętać, iż głównym filarem rozwoju każdej jednostki osadniczej jest społeczeństwo. Obecna dobra struktura demograficzna Gminy Stara Błotnica powiązana jest z zarówno uwarunkowaniami przestrzennymi, jak i gospodarczymi, jednak z przeprowadzonych analiz wynika, iż może się ona zmienić, zgodnie z ogólnie panującymi tendencjami. Z tego względu bardzo ważne są działania nakierowane na rozwój społeczny gminy, poprawę warunków osadniczych, oraz dostosowanie bazy edukacyjnej i rekreacyjnej, tak, aby Gmina Stara Błotnica przyciągała swoją ofertą nowych mieszkańców. Łączy się to w oczywisty sposób z rozwojem gospodarczym gwarantującym spadek wysokiego bezrobocia.

Cześć III

Założenia Programu Rozwoju Gminy Stara

Błotnica

1 Analiza potrzeb i uwarunkowań rozwojowych

Opracowanie Programu Rozwoju Gminy Stara Błotnica na lata 2021 – 2025 wymagało ustalenia na jakim etapie znajduje się ona obecnie, oraz jakie były źródła/kierunki przemian, które doprowadziły do aktualnej sytuacji. W tym celu został sporządzony raport na temat stanu istniejącego, pogłębiony o wybrane analizy, który następnie podsumowano analizą SWOT.

W ten sposób zidentyfikowano silne strony gminy, które należy nieustająco wzmacniać i wykorzystywać, oraz słabe strony, odzwierciedlające najważniejsze problemy, z którymi należy się jak najszybciej uporać dążąc do ich rozwiązania. Działania wzmacniające silne strony i poprawiające sytuację w obszarach, w których występują główne problemy powinny być prowadzone w kontekście pojawiających się szans i zagrożeń dla rozwoju gminy. Pozwoli to efektywnie wykorzystać sprzyjające uwarunkowania zewnętrzne. Z drugiej strony stworzy warunki do tego by możliwie jak najlepiej przygotować się do ewentualnych konsekwencji rozpoznanych zagrożeń.

Dokonana analiza obecnego stanu w oparciu o dane statystyczne i materiały źródłowe została uzupełniona wynikami konsultacji społecznych, w tym badań ankietowych. Wyciągnięte z nich wnioski pozwoliły na rozpoznanie potrzeb i oczekiwań mieszkańców, oraz uszczegółowienie diagnozy. Pokazały też jak mieszkańcy gminy widzą obecny stan jej rozwoju oraz jakie kierunki i narzędzia rozwiązywania problemów są postrzegane przez nich jako najbardziej pożądane. Połączenie obiektywnej diagnozy z wynikami konsultacji społecznych dało spójny i wyczerpujący obraz aktualnego poziomu życia i pozwoliło na wytyczenie najistotniejszych obszarów, na których władze lokalne powinny się skoncentrować, tak by skutecznie zapewnić dalszy rozwój Gminy Stara Błotnica.

Rozwój ten powinien być oparty o możliwie jak najpełniejsze wykorzystanie potencjału gminy i sprzyjających uwarunkowań zewnętrznych, a jednocześnie powinien uwzględniać oczekiwania i aspiracje mieszkańców.

Główne obszary wymagające szczególnej aktywności Gminy Stara Błotnica w okresie 2021 - 2025 to:

- poprawa jakości życia mieszkańców**
- rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej**
- rozwój gospodarczy**

Najważniejszym aspektem jest poprawa jakości życia mieszkańców. Dogodne położenie Gminy Stara Błotnica, w pobliżu większych ośrodków miejskich, z dogodnym połączeniem komunikacyjnym, a tym samym odpowiednie miejsce do osiedlania się, jest w tym przypadku dużym atutem. Działania nakierowane na poprawę jakości życia

mieszkańców na terenie gminy pozwolą spowolnić migrację z naszego terenu a docelowo przyciągnąć nowych mieszkańców. Skutkować to będzie zarówno większymi wpływami do budżetu, jak i poprawą struktury demograficznej. Choć w tym momencie struktura demograficzna gminy jest korzystna, zachodzące obecnie zmiany świadczą o tym, że będzie się ona zmieniać w kierunku społeczeństwa starzejącego się ze wszystkimi negatywnymi skutkami, jakie się z tym łączą. Z tego względu należy udoskonalić system edukacji, stworzyć warunki do kształcenia i rozwijania swoich pasji, poprawić ofertę kulturalno-rekreacyjną, zwiększyć dostępność terenów, zarówno przez ich uzbrojenie, lepszy dojazd, jak i komunikację publiczną, oraz udoskonalić system komunikacji z mieszkańcami, tak, aby móc jak najtrafniej odpowiadać na ich potrzeby.

Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej służy zarówno poprawie jakości życia mieszkańców, jak i rozwojowi gospodarczemu gminy. Najważniejszymi zadaniami jest poprawa jakości i bezpieczeństwa dróg, poprawa dostępności terenów, zarówno na potrzeby nowego budownictwa mieszkaniowego, jak i inwestycji w działalność gospodarczą, dalsze prace na rzecz uzbrojenia terenów – włączenia w rozbudowywaną sieć kanalizacyjną, rozwój sieci gazowniczej i innych. Ważna jest również modernizacja już istniejących instalacji, tak, by spełniały one oczekiwania mieszkańców, wykazywały się energooszczędnością i generowały jak najniższe koszty.

Z rozwojem gospodarczym wiąże się bardzo ważny atut gminy Stara Błotnica - lokalizacja przy ważnym szlaku komunikacyjnym – E 7. Dzięki temu z terenu gminy można szybko dotrzeć np. do Warszawy (80 km) bądź Radomia (20 km). W połączeniu z niższymi kosztami utrzymania działalności gospodarczej w porównaniu z ośrodkami miejskimi, oraz inwestycjami w zakresie infrastruktury technicznej tereny gminy Stara Błotnica staną się atrakcyjne dla inwestorów zewnętrznych.

Aktywność gminy w wytyczonych obszarach będzie wymagała działań skoncentrowanych na głównych celach oraz podjęcia wysiłku inwestycyjnego. Ze względu na ograniczone możliwości lokalnego budżetu szczególnie ważne jest, aby skoncentrować się na inwestycjach służących realizacji celów strategicznych, co oznacza, że każdą planowaną inwestycję należy rozpatrywać pod kątem jej zgodności z Programem, w myśl zasady „najpierw rzeczy najważniejsze”. Konsekwentna realizacja zapisów dokumentu stworzy możliwości dla prowadzenia kolejnych inwestycji w innych obszarach. Rozwój gospodarczy, zahamowanie migracji i napływ mieszkańców przyczynią się do wzrostu dochodów gminy i jej mieszkańców, a w konsekwencji ograniczenia wydatków w zakresie pomocy społecznej. To z kolei pozwoli w kolejnych etapach wygenerować dodatkowe środki finansowe

zwiększające możliwości inwestycyjne gminy np. w obszarze edukacji, bezpieczeństwa czy kultury i rekreacji.

Wzmacnianie atutów gminy wymaga rozwiązania istniejących problemów, oraz skoordynowanych działań przede wszystkim w zakresie:

- przygotowania atrakcyjnej oferty inwestycyjnej i zróżnicowanej oferty kulturalno - rekreacyjnej;
- rozważnej i efektywnej strategii promocyjnej ukierunkowanej z jednej strony na inwestorów, a z drugiej na mieszkańców;
- poprawy stanu szeroko rozumianej infrastruktury i warunków życia mieszkańców gminy, a w rezultacie powstrzymania niekorzystnych tendencji demograficznych.

Wynikająca z aktualnego stanu Gminy Stara Błotnica lista potrzeb rozwojowych jest długa nawet w odniesieniu do tych najistotniejszych. Jednak możliwości ich pełnej i szybkiej realizacji są uwarunkowane nie tylko leżącymi po stronie gminy czynnikami organizacyjnym, formalno-prawnymi czy finansowymi, wynikającymi z ograniczonego budżetu jednostki. Przykładem mogą być tu niemal wszystkie zadania w obszarze potrzebnych inwestycji infrastrukturalnych, do których należą między innymi: poprawa stanu szlaków komunikacyjnych, w tym naprawa nawierzchni wielu odcinków dróg różnej kategorii, budowa chodników, wymiana i uzupełnienie oświetlenia itp. Realizacja niektórych z tych elementów jest całkowicie niezależna, lub zależna w niewielkim stopniu, od działań władz lokalnych. Inne, które pozostają w jurysdykcji gminy napotykają na bariery organizacyjne, techniczne, ale przede wszystkim na wspomniane bariery finansowe.

Z kolei realizacja zadań w sferze rozwoju gospodarczego wymagać będzie przede wszystkim pozyskania nowych inwestycji, które będą lokowane na terenie Gminy Stara Błotnica. Trzeba jednak pamiętać, że nie jest ona jedyną jednostką, która stara się o lokalizację nowych podmiotów gospodarczych na swoim obszarze. Czyni tak wiele gmin i niejednokrotnie mają ku temu lepsze warunki i bogatsze doświadczenie. W bardzo wielu przypadkach sukces jest efektem współpracy sąsiadujących ze sobą jednostek. Wiele atrakcji i inwestycji infrastrukturalnych nie powinno być limitowanych granicami administracyjnymi a kooperacja prowadzona z korzyścią dla wszystkich partnerów może dotyczyć kwestii organizacyjnych, technicznych, finansowania, wymiany doświadczeń, a przede wszystkim promocji.

2 *Misja gminy*

Misja gminy stanowi ideę jej rozwoju, nadaje ogólny kierunek działań, oraz określa pośrednio dziedziny, którymi władze powinny się zajmować w planowanym okresie.

Misja gminy z jednej strony jest przesłaniem i obietnicą skierowaną do jej mieszkańców. Dzięki niej cele działalności władz powinny być lepiej zrozumiałe dla wszystkich obywateli. Z drugiej zaś strony definiuje sposób, w jaki chce by gmina była postrzegana przez jej otoczenie. Określenie misji jest więc publiczną częścią planu strategicznego.

Formułując misję gminy opierano się przede wszystkim na wynikach konsultacji i analizy SWOT oraz głównych potrzebach wynikających z części diagnostycznej dokumentu. Misja Gminy Stara Błotnica jest jej indywidualnym, generalnym planem ukształtowania mocnej pozycji wśród pozostałych jednostek samorządowych powiatu białobrzeskiego i województwa mazowieckiego.

MISJA GMINY

Gmina Stara Błotnica dąży do stworzenia swoim mieszkańcom możliwości wielopłaszczyznowego rozwoju w drodze pełnego wykorzystania potencjału jakim dysponuje przez co skuteczne zaspokajanie potrzeb mieszkańców Gminy Stara Błotnica w oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju
Rozwój ten dotyczył będzie zarówno sfery społecznej (poprzez podniesienie jakości usług publicznych, estetyki otoczenia i warunków do różnych form aktywności) jak i gospodarczej (poprzez stworzenie atrakcyjnej oferty inwestycyjnej wzbogacającej lokalny rynek pracy).

Zaproponowane w misji kierunki rozwoju wynikają z dotychczasowej aktywności władz gminy, a jednocześnie odpowiadają na bieżące potrzeby lokalnej społeczności. Rozwój gospodarczy jest możliwy dzięki pełniejszemu wykorzystaniu potencjału położenia.

Równoległe z poprawą sytuacji gospodarczej powinno następować wielopłaszczyznowe wzbogacanie oferty dotyczącej jakości życia. Stworzą się nowe

możliwości zatrudnienia co przyczyni się do wzbogacenia społeczeństwa, a w efekcie poprawy warunków życia. Poszerzy się też między innymi oferta kulturalna i sportowo-rekreacyjna, poprawi ogólnodostępna infrastruktura i estetyka otoczenia. To z kolei poprawi postrzeganie gminy jako obszaru atrakcyjnego do stałego zamieszkania i zahamuje niekorzystne zjawisko migracji, które dotyka zwłaszcza młodą część lokalnej społeczności.

Podjęte działania wymagać będą dużej aktywności lokalnych władz nie tylko na polu inwestycji infrastrukturalnych.

3 *Wizja gminy*

Wizja gminy jest spojrzeniem w jej przyszłość, odzwierciedla oczekiwania i aspiracje jej mieszkańców, i władz. Wskazuje miejsce na ścieżce rozwoju, w jakim Gmina Stara Błotnica pragnie i może się znaleźć w perspektywie roku 2025. Rysuje przy tym jej obraz w sytuacji wypełnienia sformułowanej misji i osiągnięcia wyznaczonych celów strategicznych. Musi być to obraz ambitny, ale nie przekolorowany, do którego osiągnięcia należy dążyć w każdym z jego elementów. Stopień w jakim zostanie on osiągnięty będzie zależał przede wszystkim od lokalnych władz, choć bez wątpienia wśród uwarunkowań w jakich Program będzie wdrażany znajdują się też i takie na które gmina nie ma, lub bardzo ograniczony wpływ. Nie może to jednak zwalniać z obowiązku konsekwentnej realizacji wyznaczonych zadań.

WIZJA GMINY STARA BŁOTNICA W ROKU 2025

Warunki życia w Gminie Stara Błotnica wyraźnie się poprawiły. Młodzi ludzie coraz częściej dostrzegają możliwość rozwoju zawodowego w dotychczasowym miejscu zamieszkania i świadomie rezygnują z opuszczenia gminy na stałe. Na poprawę odbioru jakości życia w Gminie wpływa postęp w dostępie do usług publicznych i ich jakości,

a także wzbogacenie oferty kulturalno – rekreacyjnej pozwalające na rozwój indywidualnych pasji i talentów.

Wysiłki inwestycyjne i organizacyjne Gminy nakierowane na poprawę infrastruktury technicznej zaowocowały wzrostem lokalnej przedsiębiorczości i napływem inwestorów zewnętrznych, powstały nowe podmioty gospodarcze. Znalazły w nich zatrudnienie głównie osoby zamieszkałe na terenie Gminy, co przyniosło poprawę na lokalnym rynku pracy.

4 Obszary strategiczne

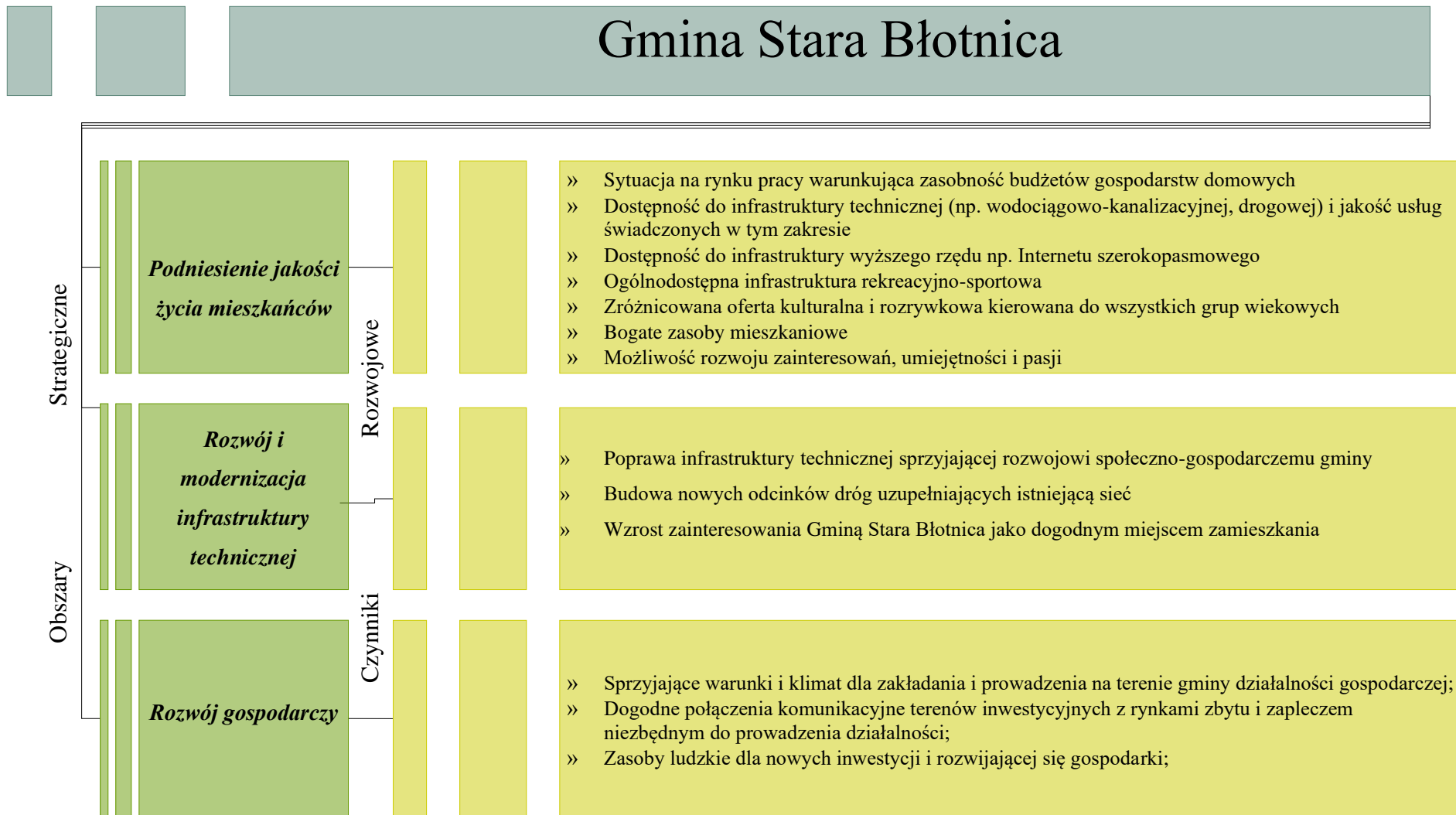
Na podstawie analizy obecnego stanu rozwoju gminy Stara Błotnica zidentyfikowano trzy główne, połączone ze sobą i niekiedy ściśle od siebie zależne obszary, na których powinien koncentrować się wysiłek programowy:

- **podniesienie jakości życia mieszkańców**
- **rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej**
- **rozwój gospodarczy**

Wszystkie trzy obszary są bardzo pojemne i mogą być szeroko rozumiane. Nie należy ich jednak w żaden sposób ograniczać. Program powinien koncentrować się w pierwszym rzędzie na tych elementach wskazanych obszarów, które się wzajemnie wzmacniają tworząc rodzaj sprzężenia zwrotnego - rozwój gospodarczy i poprawa infrastruktury technicznej sprzyjają zwiększaniu się dochodów mieszkańców i gminy, a to zwiększa rynek usług i produktów podnoszących jakość życia. W konsekwencji zwiększająca się jakość życia przyciąga inwestorów i wysokokwalifikowaną kadrę, co z kolei sprzyja dalszemu rozwojowi gospodarczemu.

Podniesienie jakości życia mieszkańców gminy w kontekście jej rozwoju gospodarczego powinno na poziomie programowym koncentrować się przede wszystkim na poprawie aktualnie trudnej sytuacji na rynku pracy, a w dalszej kolejności na rozwoju i modernizacji istniejącej infrastruktury technicznej, łącznie z rozwojem kanalizacji, polepszeniem dostępności dróg, zwiększeniem udziału OZE oraz zwiększeniem inwestycji w zakresie edukacji i poszerzeniu spektrum oferty sportowo-rekreacyjnej i kulturalnej w zakresie odbiorcy masowego. Działania te muszą być realizowane ze szczególnym uwzględnieniem ludzi młodych.

Rycina 8. Schemat obszarów strategicznych i czynników rozwojowych wyznaczonych w Programie Rozwoju Gminy Stara Błotnica na lata 2021-2025

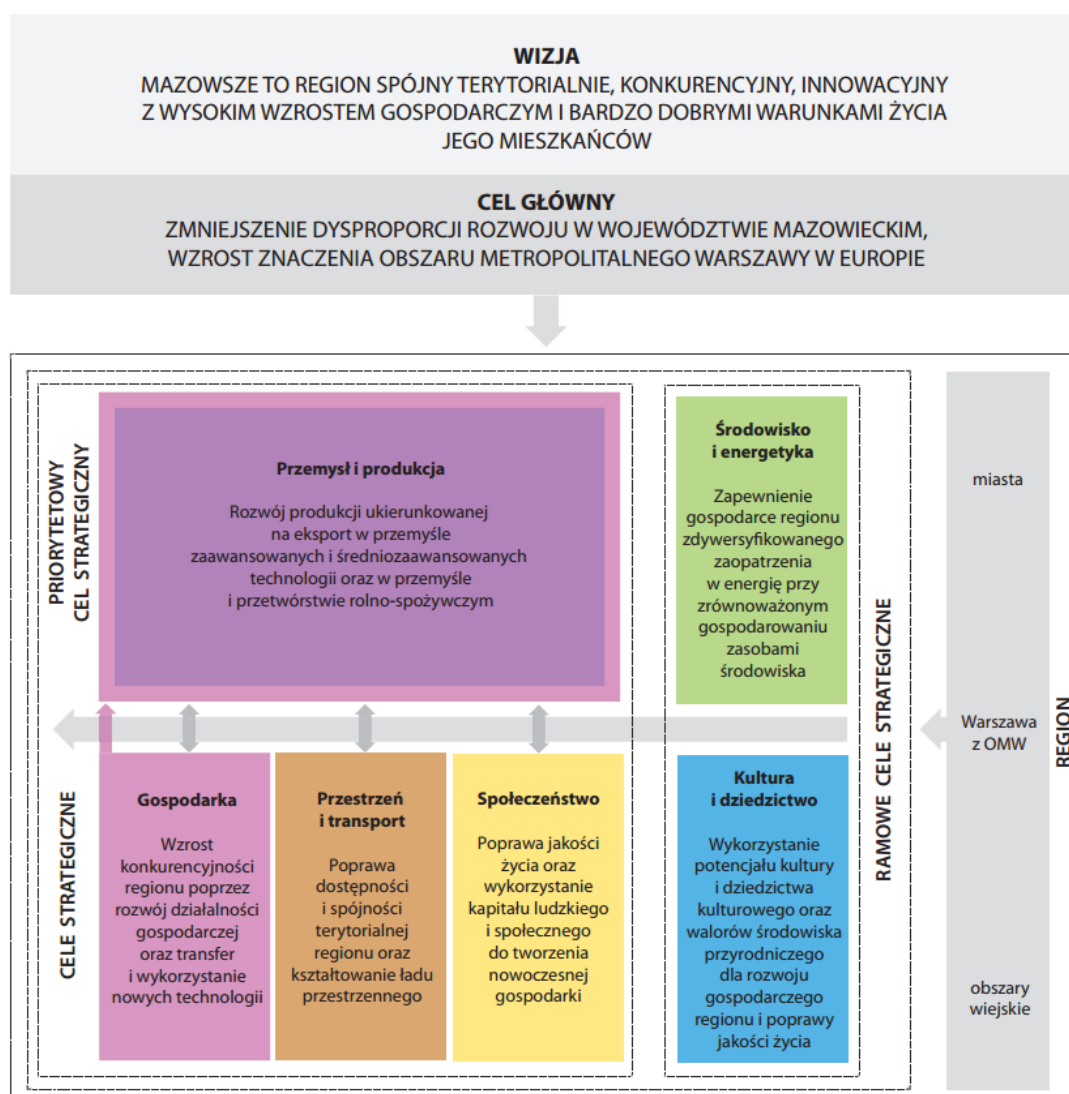
Źródło: Opracowanie własne.

5 Zgodność wizji i kierunków rozwoju Programu Rozwoju Gminy Stara Błotnica z dokumentami wyższego rzędu

Niektórych ważnych celów Gmina Stara Błotnica z przyczyn obiektywnych nie będzie w stanie osiągnąć samodzielnie i samotnie – dlatego ważne jest rozwijanie współpracy z sąsiadami i partnerami w regionie. Należy także w możliwie najwyższym stopniu wykorzystać efekt synergii płynący z korelacji Programu Rozwoju Gminy Stara Błotnica z analogicznymi dokumentami opracowanymi dla jednostek wyższego rzędu, przede wszystkim na poziomie regionalnym.

Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku Innowacyjne Mazowsze

Rycina 9. Wizja, misja oraz cele strategiczne Strategii Rozwoju województwa Mazowieckiego do 2030 roku "Innowacyjne Mazowsze"

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku Innowacyjne Mazowsze

Priorytetowym celem strategicznym jest „Rozwój produkcji ukierunkowanej na eksport w przemyśle zaawansowanych i średniozaawansowanych technologii oraz w przemyśle i przetwórstwie rolno-spożywczym”. W ramach jego realizacji zaplanowano działania ukierunkowane na tworzenie warunków do generowania i absorpcji innowacji, rozwój produkcji, wspieranie przedsiębiorstw produkcyjnych, umiędzynarodowienie gospodarcze, oraz tworzenie warunków do zwiększenia inwestycji.

Oprócz celu priorytetowego w ww. dokumencie przyjęto trzy cele strategiczne i przyporządkowano do nich kierunki działań:

- „Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii”, poprzez działania w kierunkach: wykorzystania i wzmocnienia specjalizacji regionalnych, wsparcia rozwoju nowych technologii, wsparcia rozwoju i uzupełniania funkcji metropolitalnych Warszawy, wsparcie rozwoju miast regionalnych i subregionalnych, restrukturyzacji miast tracących funkcje gospodarcze, wzmocnienie potencjału rozwojowego i absorpcyjnego obszarów wiejskich, zwiększania dostępu do szerokopasmowego Internetu i e-usług.
- „Poprawa dostępności i spójności terytorialnej regionu oraz kształtowanie ładu przestrzennego”, poprzez działania w kierunku: zwiększenia dostępności komunikacyjnej wewnątrz regionu, wzrostu spójności wewnątrzregionalnej, rozwoju form transportu przyjaznych dla środowiska i mieszkańców, zapobieganiu nadmiernej suburbanizacji i kreowania ładu przestrzennego, oraz udrożnieniu systemu tranzytowego.
- „Poprawa jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki” poprzez działania w kierunku: rozwoju kapitału ludzkiego i społecznego, aktywizacji rezerw rynku pracy oraz działania na rzecz poprawy sytuacji demograficznej, rozwoju priorytetowych dla regionu dziedzin nauki, wzrostu wykorzystania zasobów ludzkich poprzez zwiększenie mobilności zawodowej i przestrzennej, przeciwdziałania zjawisku wykluczenia społecznego, integracji społecznej, wyrównania szans edukacyjnych, podnoszenia standardów funkcjonowania infrastruktury społecznej oraz działania na rzecz ochrony zdrowia i bezpieczeństwa publicznego.

Cele strategiczne są uzupełnione dwoma ramowymi celami strategicznymi. Pierwszy z nich „Zapewnienie gospodarce zdywersyfikowanego zaopatrzenia w energię przy zrównoważonym gospodarowaniu zasobami środowiska” ma być realizowany poprzez działania w kierunkach: dywersyfikacji źródeł energii i jej efektywnego wykorzystania, wspierania rozwoju przemysłu ekologicznego i eko-innowacji, zapewnienia trwałego

i zrównoważonego rozwoju oraz zachowania wysokich walorów środowiska, modernizacji i rozbudowy lokalnych sieci energetycznych oraz poprawy infrastruktury przesyłowej, a także przeciwdziałania zagrożeniom naturalnym, poprawy jakości wód, odzysku i unieszkodliwiania odpadów, odnowy terenów skażonych oraz ograniczenia emisji zanieczyszczeń i produkcji energii ze źródeł odnawialnych.

Osiągnięcie drugiego celu ramowego „Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego oraz walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju gospodarczego regionu i poprawy jakości życia” wymaga realizacji działań w kierunku: zwiększenia atrakcyjności turystycznej regionu, upowszechnieniu kultury i twórczości, kreowaniu miast jako centrów aktywności kulturalnej, wspieraniu rozwoju przemysłu kreatywnego, oraz wykorzystaniu dziedzictwa kulturowego w działalności gospodarczej.

Dodatkowo gmina Stara Błotnica znajduje się, w wyznaczonym w ww. dokumencie jako obszar problemowy, „Radomskim obszarze strategicznej interwencji”, który charakteryzuje się znaczącą koncentracją negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych, w tym słabym dostępem do usług publicznych i wysokim bezrobociem.

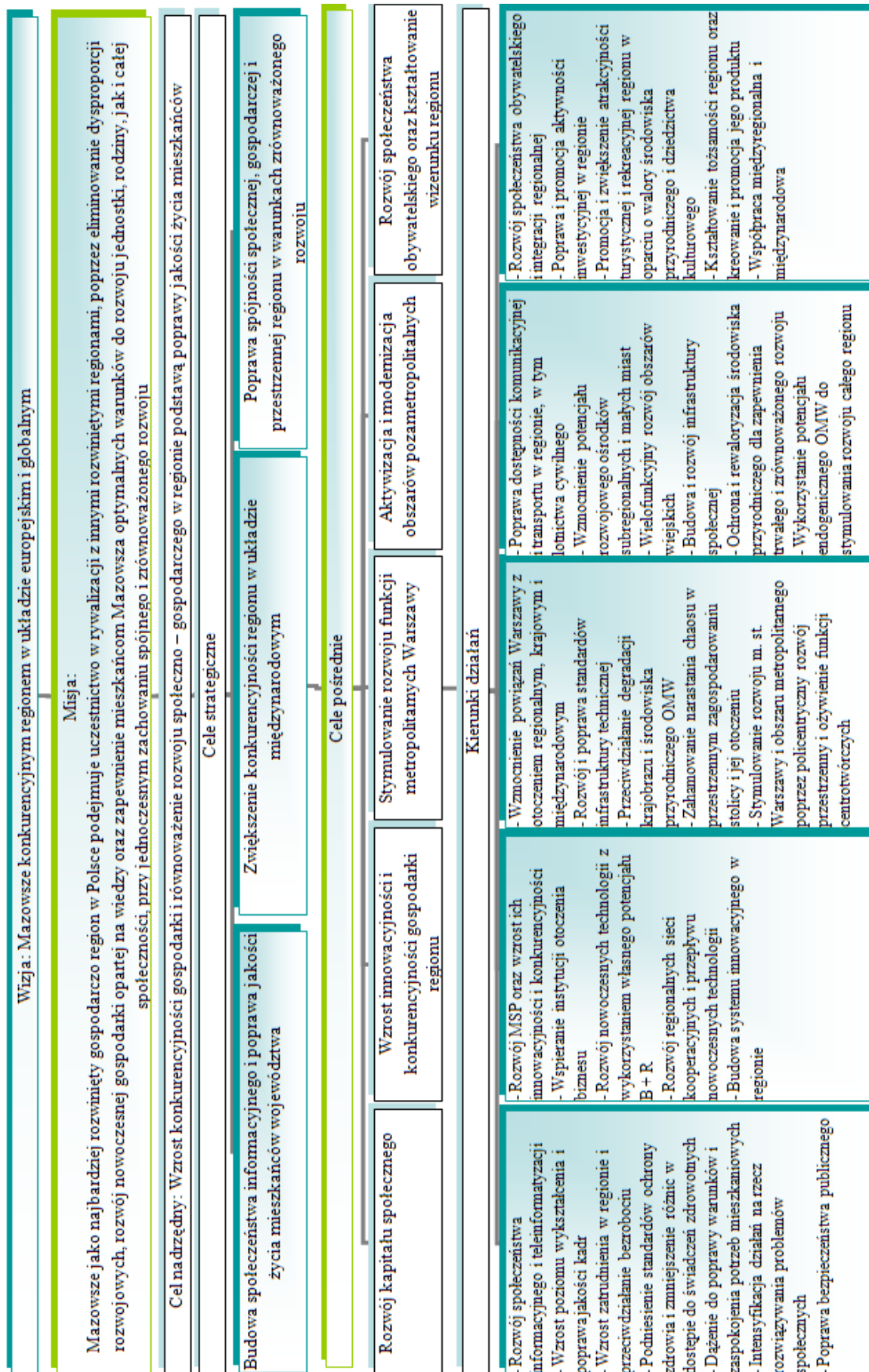
Jako najważniejsze kierunki działań w naszym regionie zostały wymienione:

- Poprawa dostępności komunikacyjnej obszaru;
- Rozwój specjalizacji przemysłowych obszaru, w tym: wsparcie rozwoju specjalizacji branżowej przemysłu, rozwój szkolnictwa wyższego i zawodowego oraz wdrożenie wyników badań naukowych do produkcji, rozwój strefy ekonomicznej w otoczeniu portu lotniczego Radom Sadków;
- Wsparcie kompleksowych programów rewitalizacyjnych w celu przywrócenia właściwych funkcji miast lub ich dzielnic, a także zmiany funkcji zdegradowanych terenów;
- Zachowanie bezpieczeństwa energetycznego.

Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2025 (aktualizacja)

Na rycinie poniżej zostały przedstawione główne cele i kierunki działań.

Rycina 10. Cele strategiczne i kierunki działań Strategii Rozwoju województwa Mazowieckiego do roku 2025

Planowany w tym dokumencie rozwój województwa mazowieckiego najpełniej przedstawia cytat „Wizją Mazowsza jest region, który poprzez dynamiczny i zrównoważony rozwój zdobywa coraz silniejszą pozycję konkurencyjną w układzie krajowym i międzynarodowym, dzięki czemu stale wzrasta poziom zaspokojenia potrzeb jego mieszkańców, zarówno w wymiarze społecznym, jak i indywidualnym. Warunkiem spełnienia tak nakreślonej wizji dla Mazowsza jest stymulowanie i kształtowanie rozwoju regionu nastawionego na osiągnięcie celu, łączącego w sobie wzrost konkurencyjności, równoważenie rozwoju i poprawę jakości życia mieszkańców. Realizacja tak ujętego meta celu zmusza do szukania rozwiązań strategicznych w trzech obszarach priorytetowych: społeczeństwo – gospodarka – terytorium, którym odpowiadają następujące cele możliwe do realizacji w perspektywie długookresowej: - poprawa poziomu i jakości życia mieszkańców, - wzrost efektywności i konkurencyjności gospodarki, - wyrównywanie nieuzasadnionych różnicowań regionalnych w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym.”

Strategia Rozwoju Powiatu Białobrzeskiego na lata 2008-2018 (aktualizacja)

Według misji zawartej w ww. dokumencie:

„Powiat białobrzescki to region o cennych walorach krajobrazu nadpilickiego, doskonałym miejscem na wypoczynek i rekreację, o rozwiniętej infrastrukturze ekonomicznej i społecznej, gwarantujący swoim mieszkańcom wysoką jakość życia”.

Aby zrealizować tę misję wyznaczono cele strategiczne i operacyjne przytoczone w tabeli poniżej:

Tabela 21. Cele strategiczne i operacyjne zawarte w Strategii Rozwoju Powiatu białobrzeskiego na lata 2008-2018

Cel Strategiczny I	
Walory przyrodniczo-kulturowe krajobrazu nadpilickiego doskonałym miejscem na wypoczynek i rekreację	
cele operacyjne	Poprawa i ochrona stanu środowiska naturalnego
	Ochrona zasobów naturalnych powiatu
	Ochrona dziedzictwa przyrodniczo - kulturowego
	Zagospodarowanie terenów rekreacyjnych
	Stymulowanie rozwoju szerokiej sfery usług specjalistycznych i rzemiosła, funkcjonujących w otoczeniu rolnictwa oraz turystyki.

	Opracowanie strategii rozwoju turystyki w powiecie
Cel Strategiczny II	
Rozwój sektora przedsiębiorczości gwarancją na wzrost gospodarczy regionu białobrzeskiego	
cele operacyjne	Wspieranie lokalnego sektora MŚP i mikroprzedsiębiorstw
	Sporządzenie kompleksowej oferty terenów i obiektów przeznaczonych pod nowe inwestycje
	Podejmowanie działań ułatwiających osobom bezrobotnym zdobycie nowych umiejętności i aktywne poszukiwanie pracy
Cel Strategiczny III	
Wzrost standardu życia mieszkańców wraz z zaspokojeniem ich wszystkich potrzeb	
cele operacyjne	Wzrost jakości życia i poprawa warunków bytowych mieszkańców
	Wspieranie inicjatyw lokalnych krokiem do rozwoju społeczeństwa obywatelskiego
	Poprawa systemu podstawowej opieki zdrowotnej i promocja zdrowia
	Usprawnienie systemu pomocy społecznej wraz z aktywizacją osób niepełnosprawnych
	Wzrost poziomu i jakości kształcenia
	Zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańcom i turystom
Cel Strategiczny IV	
Wysoko rozwinięta infrastruktura techniczna i komunikacyjna przyjazna środowisku i mieszkańcom	
cele operacyjne	Rozwinięty układ komunikacyjny i poprawa stanu technicznego dróg w powiecie
	Pełne uzbrojenie wodno-kanalizacyjne obszarów wiejskich
	Pełna gazyfikacja powiatu
Cel Strategiczny V	
Modernizacja i restrukturyzacja rolnictwa doskonałym zapleczem dla przemysłu przetwórczego i rolno-spożywczego	
cele operacyjne	Rozwój rolnictwa specjalistycznego i ekologicznego
	Działania promujące system restrukturyzacji gospodarstw rolnych w powiecie
	Rolnictwo fundamentem rozwoju przemysłu przetwórczego i rolno-spożywczego
	Rozwój agroturystyki jako dodatkowe źródło dochodu mieszkańców obszarów wiejskich
	Poprawa struktury agrarnej indywidualnych gospodarstw rolnych
Cel Strategiczny VI	

Rozwój społeczeństwa informacyjnego	
cele operacyjne	Poprawa jakości i dostępności usług świadczonych przez Starostwo Powiatowe w Białobrzegach i Urzędy Gmin
	Budowa i rozbudowa lokalnych sieci szerokopasmowych - rozwój społeczeństwa informacyjnego - e-usługi
	Opracowanie i wdrażanie programów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwoju Powiatu Białobrzeskiego na lata 2008-2018 (aktualizacja)

Z analizy przedstawionych powyżej dokumentów strategicznych wynika, iż Program Rozwoju Gminy Stara Błotnica na lata 2021-2025 jest spójny z dokumentami wyższego rzędu, a swoją wizją, misją i zaplanowanymi działaniami w zakresie wyznaczonych priorytetów i celów strategicznych wpisuje się w politykę rozwojową prowadzoną na wyższych szczeblach administracji.

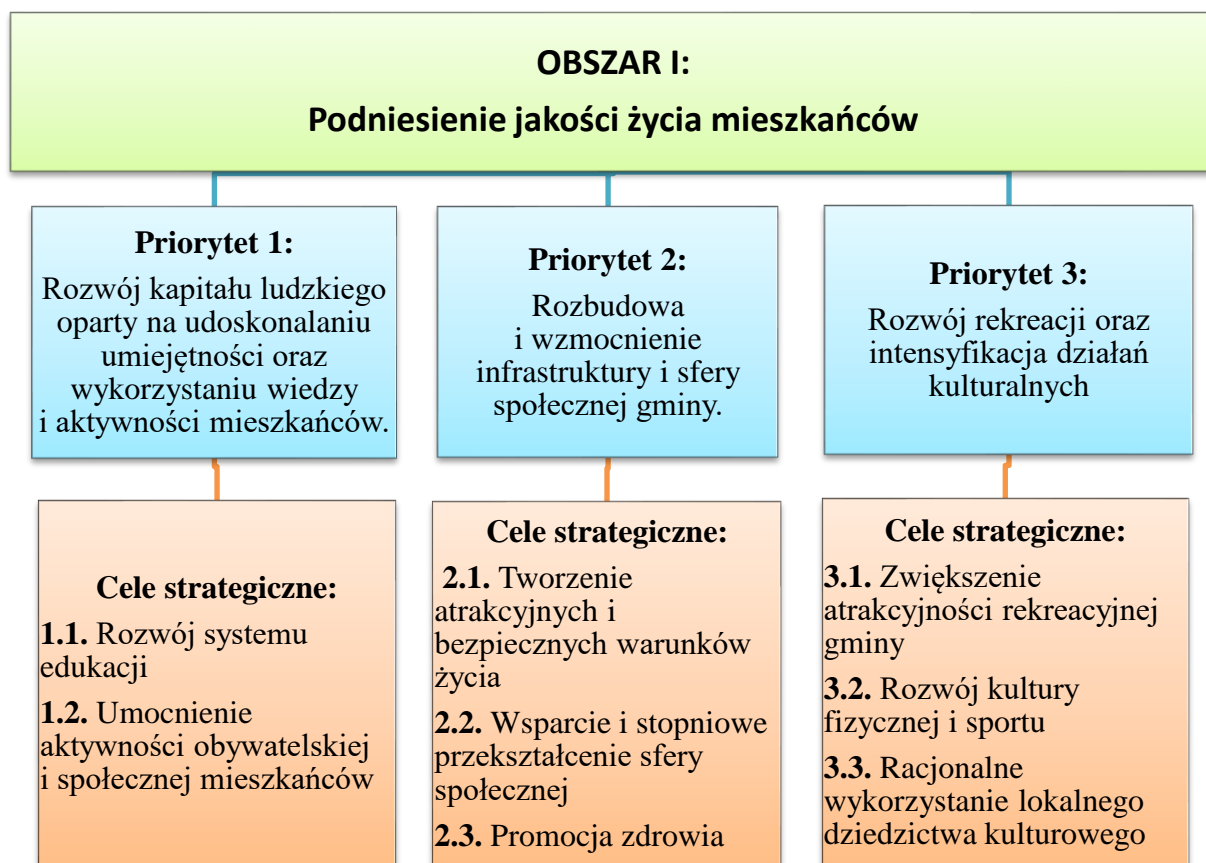
6 Cele i zadania priorytetowe (strategiczne)

W niniejszym rozdziale są przedstawione priorytety, cele strategiczne i zadania. Są to kolejne poziomy w hierarchii planowania rozwoju Gminy Stara Błotnica. Ich wytyczenie i realizacja ma na celu spełnienie deklaracji zwartej w misji oraz przybliżenie się do obrazu przyszłości nakreślonego w wizji.

Priorytety odnoszą się do tych obszarów, które są kluczowe dla rozwoju gminy. Wskażą na jakich obszarach powinny skoncentrować się zarządzający rozwojem w perspektywie realizacji programu. Priorytety wynikają z misji i dotyczą najistotniejszych obszarów problemowych, które zostały zidentyfikowane na etapie analityczno-diagnostycznym.

Priorytety i cele mają charakter ogólny i określają pożądane stany i procesy rozwojowe. Wpisują się one w najważniejsze krajowe i regionalne dokumenty strategiczne. Do każdego z priorytetów przyporządkowany został zestaw celów strategicznych. Cele powinny być ściśle sformułowane, mierzalne, ambitne, realistyczne. Dodatkowo nie mogą się wykluczać.

Realizacji wizji gminy i spełnieniu misji samorządu lokalnego Starej Błotnicy służą wyznaczone zadania realizacyjne.

Priorytet 1:

Rozwój kapitału ludzkiego oparty na udoskonalaniu umiejętności oraz wykorzystaniu wiedzy i aktywności mieszkańców.

Cel 1.1. Rozwój systemu edukacji w Gminie Stara Błotnica

Zadania:

- Wspieranie pozalekcyjnych form edukacji;
- Zwiększenie różnorodności form i ofert rozwoju umiejętności i pasji pozaszkolnych;
- Wspieranie rozwoju zainteresowań sportowych wśród dzieci i młodzieży;
- Zapewnienie wsparcia psychologicznego i pedagogicznego dzieciom, nauczycielom i rodzicom;
- Dalszy rozwój lokalnego systemu wsparcia finansowego dla niezamożnej młodzieży i uczniów;
- Rozwój lokalnego systemu wsparcia finansowego dla uczniów osiągających wysokie wyniki w nauce, laureatów konkursów, dzieci i młodzieży utalentowanych w konkretnej dziedzinie;
- Rozbudowa bazy edukacyjnej w tym:
  - Termomodernizacja PSP w Starych Sieklukach, Starej Błotnicy, Starym Goździe i Kaszowie;
  - Wspieranie rozwoju edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej.

Cel 1.2. Umocnienie aktywności obywatelskiej i społecznej mieszkańców Gminy Stara Błotnica

Zadania:

- Wspieranie rozwoju organizacji społecznych, w szczególności prowadzących działalność na rzecz gminy i jego mieszkańców oraz umacniania tożsamości lokalnej;
- Promowanie aktywności społecznej mieszkańców;
- Zwiększenie roli konsultacji społecznych w procesie podejmowania przez samorząd decyzji ważnych z punktu widzenia mieszkańców;
- Wspieranie edukacji obywatelskiej mieszkańców.
- Zbudowanie systemu komunikacji pomiędzy samorządem a mieszkańcami w celu pełniejszego działania na rzecz realizacji potrzeb lokalnego społeczeństwa;

Priorytet 2:

Rozbudowa i wzmocnienie infrastruktury i sfery społecznej gminy.

Cel 2.1. Tworzenie atrakcyjnych i bezpiecznych warunków życia w Gminie Stara

Blotnica

Zadania:

- Promowanie gminy jako atrakcyjnego miejsca osadnictwa;
- Poprawa oświetlenia ulic i dróg.
- Modernizacja zasobów mieszkaniowych gminy
- Regulacja spraw własnościowych, komunalizacja gruntów mienia wiejskiego i gminnego;
- Rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej gminy dostosowana do potrzeb osadnictwa;
- Wzmocnienie współpracy służb i straży ze społecznością lokalną;
- Modernizacja lub adaptacja budynków użyteczności publicznej i świetlic wiejskich;
- Spotkania służb związanych z bezpieczeństwem publicznym z młodzieżą szkolną

Cel 2.2. Wsparcie i stopniowe przekształcenie sfery społecznej

Zadania:

- Przekształcenie i dostosowanie systemu opieki społecznej do nowych inicjatyw i form wsparcia z wykorzystaniem instytucji i organizacji społecznych;
- Dalsza systematyczna praca na rzecz identyfikacji potrzeb i intensyfikacji pomocy dla środowisk dotkniętych bezrobociem i niedostatkiem materialnym;
- Ograniczenie poziomu bezrobocia i wdrożenie programów specjalnych zapobiegających spadkowi poziomu życia mieszkańców;
- Promowanie w szkołach metod poszukiwania pracy i zachowania się na rynku pracy.

Cel 2.3. Promocja zdrowia

Zadania:

- Zapewnienie wysokiej jakości usług medycznych na poziomie podstawowym;
- Wspieranie inicjatyw służących promocji zdrowia i proekologicznemu stylowi życia;
- Realizacja specjalnych programów zdrowotnych i profilaktycznych dla mieszkańców gminy;
- Organizacja akcji profilaktyki antyalkoholowej i antynarkotykowej skierowanych w szczególności do dzieci i młodzieży.

Priorytet 3:

Rozwój rekreacji i intensyfikacja działań kulturalnych

Cel 3.1. Zwiększenie atrakcyjności rekreacyjnej gminy

Zadania:

- Zwiększenie ilości terenów rekreacyjnych i miejsc zabaw dla dzieci;
- Wspieranie imprez kulturalnych, o co najmniej regionalnym zasięgu;
- Rozbudowa i wykorzystanie rekreacyjne terenów wiejskich, jako miejsc integracji i wypoczynku;
- Organizowanie ogólnodostępnych imprez kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych;
- Propagowanie imprez sportowo-kulturalnych wśród społeczności gminy;
- Oznaczenie miejsc atrakcyjnych rekreacyjnie i wartościowych pod względem historycznym, kulturowym i przyrodniczym, połączonych szlakami turystycznymi;
- Budowa infrastruktury rekreacyjnej, w tym budowa chodników i ścieżek rowerowych.

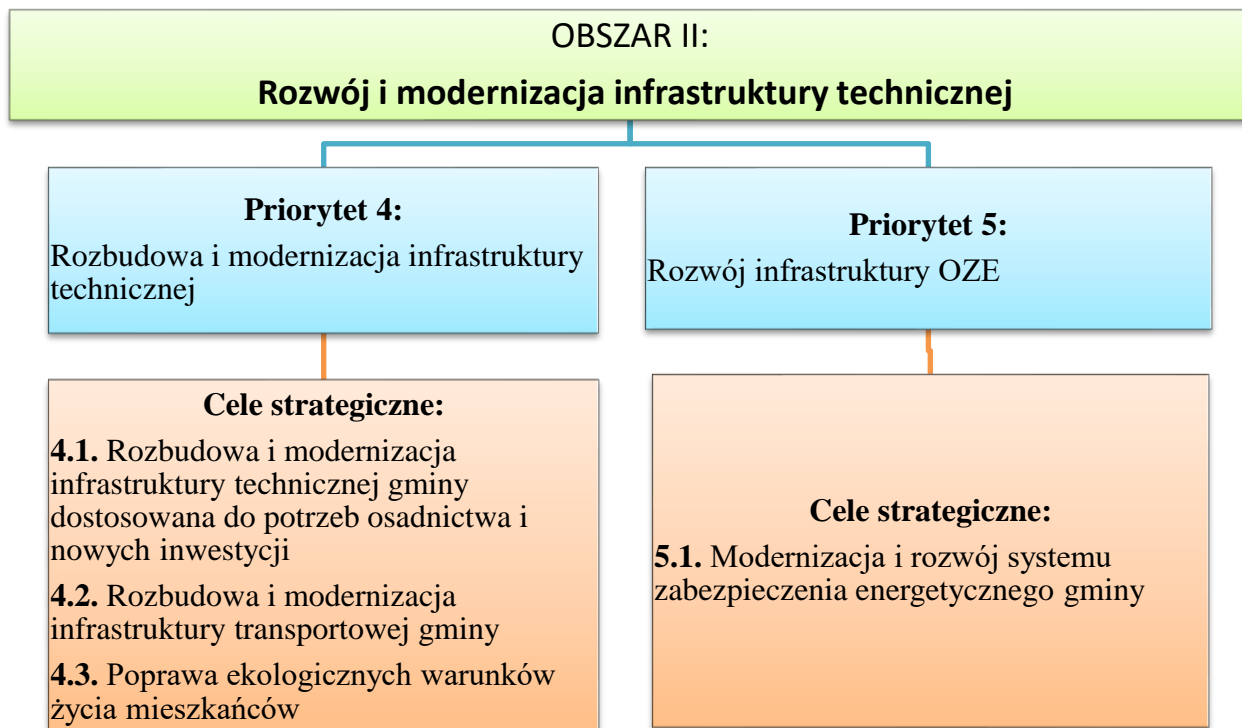
Cel 3.2. Rozwój kultury fizycznej i sportu

- Rozwój infrastruktury sportowej i jej udostępnianie jak największej liczbie mieszkańców;
- Wspieranie rozwoju kultury fizycznej i sportu młodzieżowego, głównie w oparciu o bazę szkolną i sportową klubów;
- Promowanie aktywności ruchowej poprzez organizowanie ogólnodostępnych imprez sportowych w różnych dyscyplinach, kierowanych do mieszkańców.

Cel 3.3. Racjonalne wykorzystanie lokalnego dziedzictwa kulturowego

Zadania:

- Wspieranie oraz inicjowanie działań służących umocnieniu lokalnej tradycji i dorobku kulturalno-historycznego społeczności lokalnej Gminy Stara Błotnica;
- Pielęgnowanie i promowanie walorów krajobrazów historycznych i architektonicznych gminy;
- Wspieranie inicjatyw kulturalnych i różnorodnych form kultury lokalnej;
- Odnowa, rewitalizacja i renowacja zabytkowych obiektów na terenie gminy Stara Błotnica;
- Dokumentowanie i popularyzacja historii regionu oraz lokalnej tradycji historycznej;
- Ochrona i promocja twórczości, obrzędów i zespołów artystycznych;
- Udział finansowy w utrzymaniu kultury, zespołów artystycznych.

Priorytet 4

Rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej i ochrony środowiska

Cel 4.1. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej gminy dostosowana do potrzeb osadnictwa i nowych inwestycji

Zadania:

- Rozbudowa sieci wodociągowej i energetycznej oraz innej niezbędnej infrastruktury technicznej na nowo zasiedlanych obszarach gminy;
- Uzbrojenie terenów inwestycyjnych
- Rozbudowa sieci kanalizacyjnej w miejscowościach Stary Kielbów, Nowy Kielbów, Stare Siekluki, Stary Kobylnik, Siemiradz, a w perspektywie obejmującej cały obszar Gminy Stara Błotnica.

Cel 4.2. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury transportowej gminy

Zadania:

- Przebudowa, remont i modernizacja dróg gminnych w szczególności:
  1. przebudowa drogi gminnej na odcinku Ryki - Chruściechów (droga nr 110404W relacji Chruściechów – Ryki – Stara Błotnica);
  2. przebudowa drogi gminnej na odcinku Stara Błotnica- Chruściechów- Jakubów- Pierzchnia – Stary Kadłub (droga 110402W Sucha)
  3. przebudowa drogi gminnej w miejscowości Czyżówka

4. przebudowa drogi gminnej relacji Stary Kobylnik - Ludwików
  5. przebudowa drogi gminnej na odcinku Stare Żdźary – Dębowica (droga nr 110414W relacji Stare Żdźary (od drogi krajowej nr 7) – Stary Sopot – Dębowica – Czyżówka – Stary Kobylnik – granica gminy Stara Błotnica (Jankowice);
  6. przebudowa drogi gminnej nr 110403W relacji Jakubów – Ryki – Stary Kiełbów – Stary Gózd;
  7. przebudowa drogi gminnej nr 110418W – droga przez wieś Stare Siekluki;
  8. przebudowa drogi gminnej relacji Nowy Kadłubek – granica gminy Stara Błotnica/Jedlińsk (droga nr 110422W)
  9. przebudowa drogi gminnej relacji Stary Kadłubek – Nowy Kadłubek (Rycica), (droga nr 110420 W)
  10. przebudowa drogi gminnej nr 110409 W, relacji Tursk (od drogi wojewódzkiej nr 732) – Kaszów – granica gminy Stara Błotnica (Suków)
  11. przebudowa drogi gminnej nr 110410W w miejscowości Kaszów;
  12. przebudowa drogi gminnej na odcinku Stary Sopot- Stary Kobylnik (110413 W) odcinek Stary Gózd od drogi krajowej nr E7
  13. przebudowa drogi gminnej w miejscowości Grodzisko (110413 W) odcinek Stary Gózd od drogi powiatowej nr 1134W
- Budowa lub remont chodników, ścieżek rowerowych, poboczy przy najczęściej uczęszczanych szlakach komunikacyjnych w szczególności:
    - budowa ścieżki rowerowej przy drodze gminnej nr 110404W relacji Chruściechów – Ryki – Stara Błotnica (na odcinku cmentarz – Ryki),
    - budowa ścieżki rowerowej przy drodze nr 110412W relacji Pągowiec – Stare Siekluki – Nowy Kiełbów – Stary Kiełbów,
    - budowa ścieżki rowerowej przy drodze lokalnej relacji Stare Żdźary– Stary Gózd;
  - Poprawa nawierzchni dróg wewnętrznych dojazdowych do zagród i pól nieposiadających statusu dróg gminnych:
    - droga wewnętrzna relacji Nowy Gózd – Sopot,
    - droga wewnętrzna w miejscowości Sopot,
    - droga wewnętrzna w miejscowości Chruściechów;
  - Uregulowanie stanu prawnego dróg nieposiadających statutu dróg gminnych a wykorzystywanych publicznie;
  - Poprawa oznakowania i bezpieczeństwa ruchu drogowego na terenie gminy Stara Błotnica.

- Zwiększenie nakładów na utrzymanie i remont dróg, mostków, rowów, poboczy i placów wiejskich;

Cel 4.3. Poprawa ekologicznych warunków życia mieszkańców

Zadania:

- Zmniejszanie poziomu zanieczyszczenia powietrza poprzez redukcję i neutralizację czynników szkodliwych u źródła;
- Ochrona wód podziemnych stanowiących źródło zaopatrzenia mieszkańców w wodę pitną;
- Zapewnienie mieszkańcom możliwości korzystania z instalacji wodociągowej;
- Efektywne wykorzystanie oczyszczalni ścieków w połączeniu z rozbudową kanalizacji sanitarnej;
- Zapewnienie bezpiecznego składowania odpadów oraz zwiększenie ich ponownego wykorzystania;
- Rekultywacja terenów zdewastowanych przyrodniczo w wyniku działalności człowieka;
- Poprawa świadomości ekologicznej mieszkańców, organizacja szkoleń, konkursów;
- Zwiększenie egzekwowania prawa w zakresie ochrony środowiska przez władze gminy;
- Ochrona terenów rolniczych przed negatywnymi skutkami oddziaływań komunikacji;
- Ograniczenie szkodliwego wpływu rolnictwa na środowisko naturalne.

Priorytet 5:

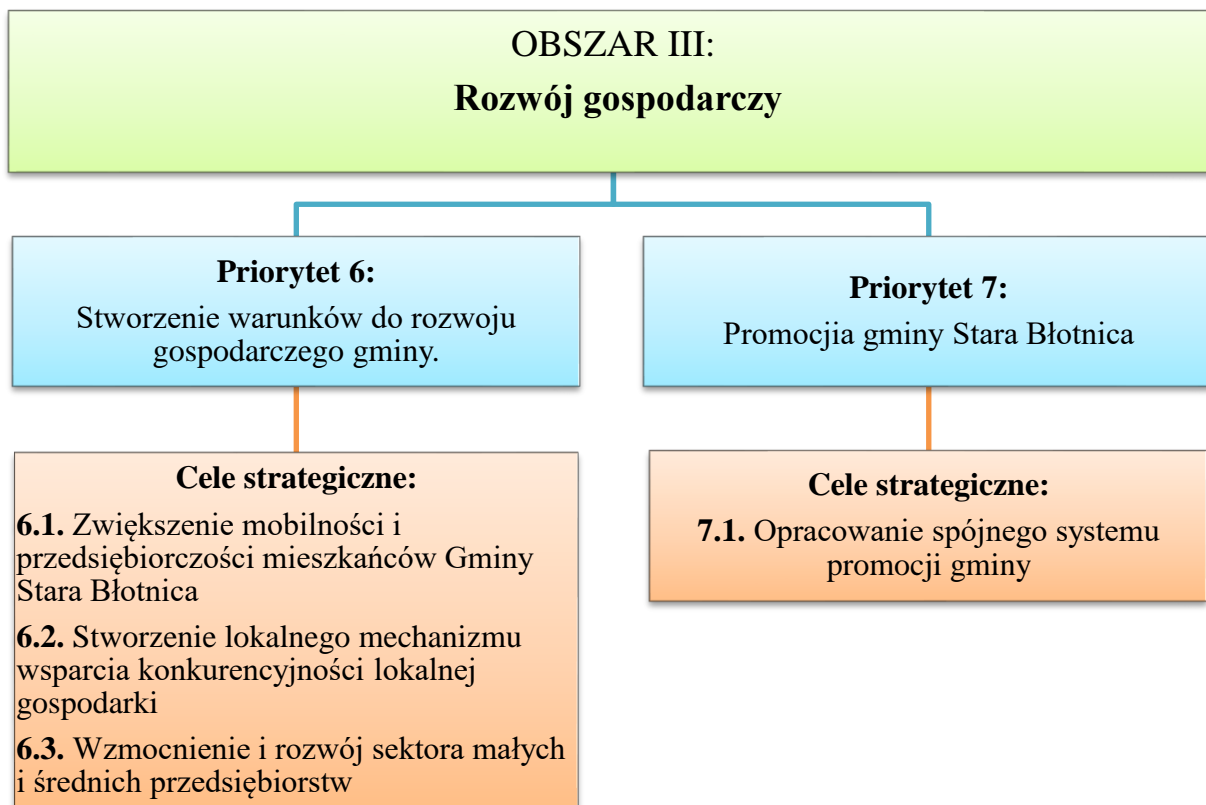
Rozwój infrastruktury OZE

Cel 5.1. Modernizacja i rozwój systemu zabezpieczenia energetycznego gminy

Zadania:

- Inwestycje w instalacje OZE, w tym m. in. ogniwa fotowoltaiczne, panele solarne, przydomowe elektrownie wiatrowe i inne, w ramach dofinansowań do instalacji prywatnych oraz pośredniczenia gminy w pozyskiwaniu dofinansowań na ten cel;
- Termomodernizacja oraz modernizację źródeł energii i zastosowanie instalacji OZE w budynkach użyteczności publicznej
- Modernizacja stacji transformatorowych i przewodów energetycznych.

Priorytet 6:

Stworzenie warunków do rozwoju gospodarczego gminy.

Cel 6.1. Zwiększenie mobilności i przedsiębiorczości mieszkańców Gminy Stara Błotnica

Zadania:

- Polepszenie obiegu informacji o lokalnych rynkach pracy w celu zwiększenia mobilności zawodowej mieszkańców, w tym utworzenie lokalnej giełdy pracy dla bezrobotnych i przedsiębiorców z terenu gminy Stara Błotnica i okolic;
- Opracowanie systemu komunikacji pomiędzy instytucjami – bezrobotnymi - przedsiębiorcami
- Inicjowanie i popieranie przedsięwzięć wspierających mieszkańców, którzy zamierzają otworzyć własną działalność gospodarczą;
- Promowanie przedsiębiorczości, jako właściwej postawy społecznej;
- Ograniczenie poziomu bezrobocia i wdrożenie programów specjalnych zapobiegających spadkowi poziomu życia mieszkańców;
- Promowanie w szkołach metod poszukiwania pracy, zachowania się na rynku pracy.
- Intensyfikacja działań mających na celu zwiększenie dostępności do komunikacji zbiorowej

Cel 6.2. Stworzenie lokalnego mechanizmu wsparcia konkurencyjności lokalnej gospodarki

Zadania:

- Rozwijanie sektorów opartych na wykorzystaniu potencjału miejsca i dostępnej kadry, w celu generowania nowych miejsc zatrudnienia w obszarze usług i produkcji;
- Poprawa dostępności do procedur i ulg wspierających działania gospodarcze;
- Stworzenie systemu kooperacji samorządu z przedsiębiorstwami z terenu Gminy Stara Błotnica w zakresie szeroko rozumianej promocji gospodarczej.

Cel 6.3. Wzmocnienie i rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw

Zadania:

- Tworzenie warunków do podejmowania działalności gospodarczej poprzez ulgi podatkowe, wydzielenie i uzbrojenie działek;
- Przygotowanie oferty i poszukiwanie inwestorów do zagospodarowania wolnych terenów i obiektów;
- Zorganizowanie promocji i systemu informacji o możliwościach inwestowania w gminie;
- Organizowanie kursów i szkoleń dla podejmujących działalność gospodarczą, w tym kursów BHP;
- Prowadzenie sprawnej i fachowej obsługi inwestorów.

Priorytet 7:

Promocja gminy

Cel 7.1. Opracowanie spójnego systemu promocji gminy

Zadania:

- Utworzenie Punktu informacji o gminie zarówno dla mieszkańców jak i inwestorów;
- Rozbudowa strony internetowej gminy o zakładkę związaną z promocją gminy;
- Opracowanie interaktywnego systemu komunikacji pomiędzy Urzędem Gminy, mieszkańcami, przedsiębiorcami i inwestorami;
- Dalszy rozwój systemu informacji, w tym zwiększenie nakładów i częstotliwości ukazywania się Gminnego Biuletynu Informacyjnego;
- Promowanie gminy jako atrakcyjnego miejsca osadnictwa;
- Przygotowanie oferty gospodarczo-inwestycyjnej Gminy Stara Błotnica.

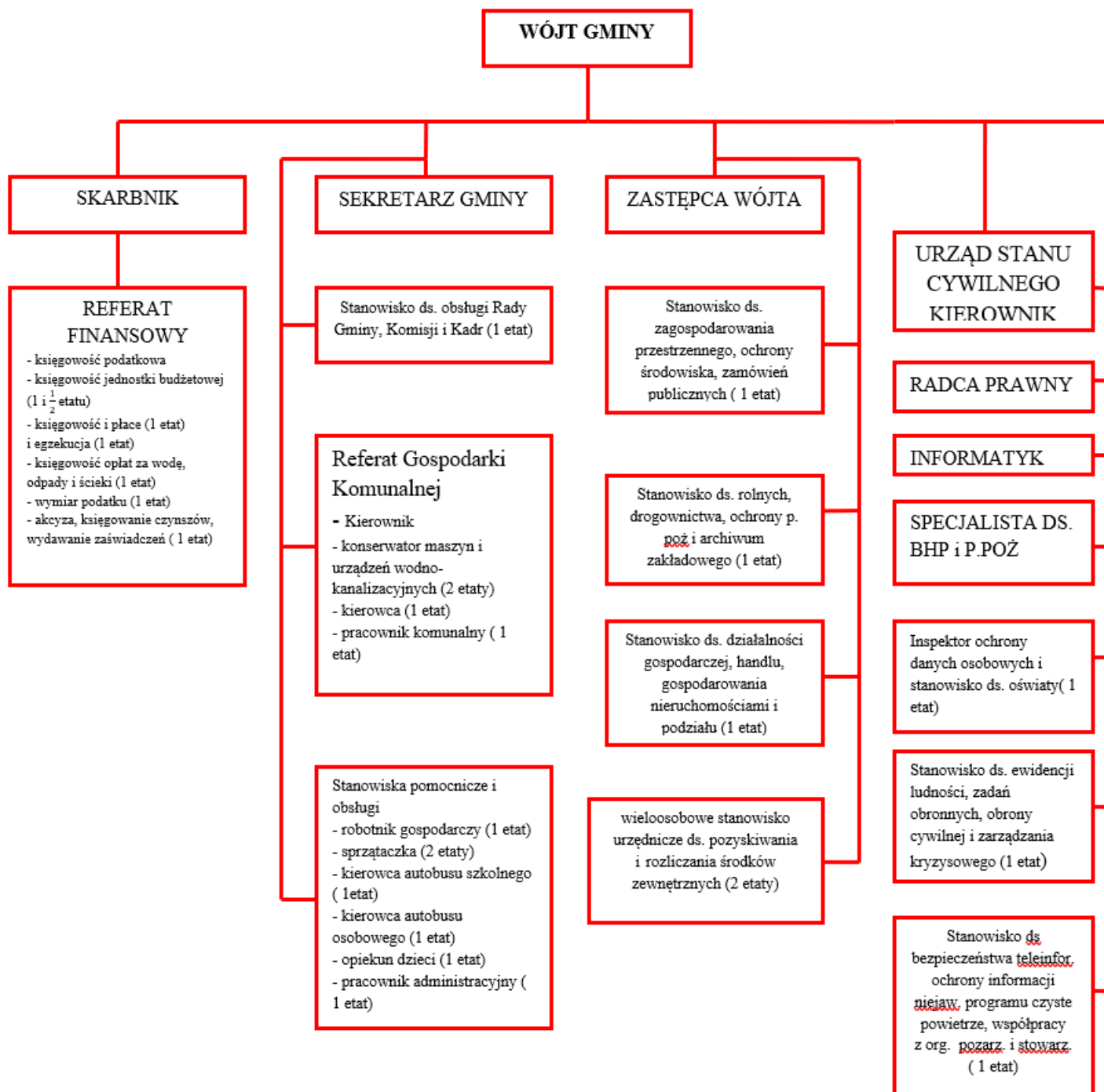
System wdrażania i monitorowania Programu

Profesjonalne wykonanie zadania zawsze wymaga odpowiedniej kontroli. Systematycznie przeprowadzony monitoring Programu pozwoli na uniknięcie ewentualnych błędów przy realizacji założonych celów, jak również określi aktualny stopień wdrażania dokumentu. Zapewni także zgodność efektów z wcześniej zatwierdzonymi założeniami. Bardzo często zaniechanie w zakresie kontroli realizacji planu strategicznego skutkuje spadkiem skuteczności procesu wdrożeniowego.

Ponieważ Program Rozwoju Gminy jest dokumentem własnym władzy lokalnej, dlatego informacje o stopniu jej realizacji powinny przede wszystkim stanowić materiał do analiz dla pracowników Urzędu Gminy i Radnych Rady Gminy. Świadomość poczynionych postępów, lub ewentualnych braków w tym zakresie, pozwoli na efektywniejsze planowanie bieżących działań i egzekwowanie osiągniętych rezultatów. Bezpośredni nadzór nad wdrażaniem Programu będzie należał do Wójta Gminy Stara Błotnica. Jako najwyższy organ władzy wykonawczej podstawowego szczebla samorządowego odpowiada on za kreowanie programu rozwoju, realizację polityki gminy oraz monitorowanie jej wyników.

Do wypełnienia tych zadań powinny zostać zaangażowane wszystkie podległe mu służby, w szczególności działające w ramach struktur organizacyjnych Urzędu Gminy i gminnych jednostek organizacyjnych.

Rycina 11. Schemat organizacyjny Urzędu Gminy w Starej Błotnicy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Regulaminu Gminy Stara Błotnica

Dla potrzeb Programu Rozwoju Gminy Stara Błotnica została również opracowana lista wskaźników służących ocenie procesu jej wdrażania. Odnoszą się one do poszczególnych celów strategicznych wyznaczonych w ramach wszystkich trzech kluczowych obszarów. Umieszczono je w zestawieniu tabelarycznym. Poziom wskaźników oraz korzystne lub niekorzystne tendencje zmian ich wartości będą bezpośrednim lub pośrednim skutkiem realizacji programu.

Wskaźniki zostały dobrane w sposób umożliwiający jednoznaczną i obiektywną ocenę poziomu ich osiągnięcia. Nie wyznaczono dla nich wartości docelowej. Punktem odniesienia będzie więc wartość bazowa, a postęp we wdrażaniu Programu będzie mierzony postępowaniem w stosunku do stanu pierwotnego. Pierwszy pomiar i identyfikacja poziomu bazowego, powinna objąć okres bezpośrednio poprzedzający wdrażanie dokumentu, a więc koniec roku 2021.

Uzyskany w oparciu o analizę wytypowanych wskaźników obraz można każdorazowo poddać weryfikacji pod kątem odbioru społecznego. Można to zrobić w oparciu o badania ankietowe prowadzone wśród mieszkańców, lub w drodze analizy opinii zebranych wśród właściwych kompetencyjnie wydziałów Urzędu Gminy i gminnych jednostek organizacyjnych.

Monitoringowe funkcje realizowane będą także przez Radę Gminy. Zakłada się, że raz w roku (po zebraniu danych w zakresie stopnia osiągnięcia wskaźników monitoringu) Wójt lub wyznaczona przez niego osoba przygotuje raport w sprawie postępów we wdrażaniu Programu. Dokument ten będzie przedmiotem dyskusji na sesji tematycznej Rady Gminy. Na bieżąco prowadzona będzie zatem weryfikacja ustaleń Programu, a w razie potrzeby także ich aktualizacja.

Tabela 22. Wskaźniki monitorowania poziomu wdrażania Programu Rozwoju Gminy Stara Błotnica na lata 2021-2025

Obszar strategiczny	Pole operacyjne	
Podniesienie jakości życia mieszkańców	Rozwój kapitału ludzkiego oparty na udoskonalaniu umiejętności oraz wykorzystaniu wiedzy i aktywności mieszkańców	Liczba zrealizowanych projektów edukacyjnych
		Liczba uczniów uczestniczących w zrealizowanych projektach edukacyjnych
		Liczba nauczycieli uczestniczących w zrealizowanych projektach edukacyjnych
		Liczba uczniów korzystająca ze wsparcia finansowego
		Liczba uczniów osiągająca wysokie wyniki w nauce
		Liczba uczniów w poszczególnych placówkach

		Ilość miejsc w placówkach w stosunku do liczby uczniów
		Liczba uczniów korzystających ze wspartej infrastruktury i zakupionego sprzętu
	Umocnienie aktywności obywatelskiej i społecznej mieszkańców	Liczba działających organizacji społecznych
		Liczba zrealizowanych projektów w zakresie aktywności społecznej mieszkańców
		Liczba osób uczestniczących w zrealizowanych projektach w zakresie aktywności społecznej
		Liczba zrealizowanych projektów w zakresie wspierania edukacji obywatelskiej
	Tworzenie atrakcyjnych i bezpiecznych warunków życia	Ilość wyregulowanych spraw własnościowych, komunalizacji gruntów mienia wiejskiego i gminnego
		Liczba inwestycji w zakresie infrastruktury technicznej
		Liczba mieszkańców korzystających ze wspartej infrastruktury technicznej
		Liczba zrealizowanych inwestycji w zakresie infrastruktury społecznej i bezpieczeństwa (świetlice, remizy OSP)
		Liczba zrealizowanych inwestycji w zakresie modernizacji budynków użyteczności publicznej
		Liczba zrealizowanych projektów w zakresie współpracy służb i straży ze społecznością lokalną
		Liczba osób uczestniczących w zrealizowanych projektach w zakresie współpracy służb i straży ze społecznością lokalną
	Wsparcie i stopniowe przekształcenie sfery społecznej	Liczba zrealizowanych projektów w zakresie zapobiegania bezrobociu i ubożenia mieszkańców
		Liczba osób uczestniczących w zrealizowanych projektach w zakresie zapobiegania bezrobociu i ubożeniu mieszkańców
		Liczba projektów zrealizowanych w zakresie metod poszukiwania pracy i zachowania się na rynku pracy
	Promocja zdrowia	Liczba zrealizowanych projektów ochrony zdrowia, w tym profilaktyki, promocji i edukacji w zdrowiu
		Liczba osób uczestniczących w zrealizowanych projektach ochrony zdrowia
		Liczba dzieci uczestniczących w zrealizowanych projektach ochrony zdrowia
		Liczba personelu medycznego uczestniczących w zrealizowanych projektach ochrony zdrowia
Z w ię ks ze		Ilość terenów rekreacyjnych i miejsc zabaw dla dzieci

		Liczba zrealizowanych projektów kulturalnych	
		Liczba osób uczestniczących w zrealizowanych projektach kulturalnych	
		Liczba dzieci uczestnicząca w zrealizowanych projektach kulturalnych	
		Liczba zrealizowanych inwestycji w zakresie budowy chodników i ścieżek rowerowych	
	Rozwój kultury fizycznej i sportu	Liczba zrealizowanych inwestycji w zakresie infrastruktury sportowej	
		Liczba osób korzystających ze wspartej infrastruktury sportowej	
		Liczba zrealizowanych projektów w zakresie promowania aktywności ruchowej	
		Liczba osób uczestniczących w zrealizowanych projektach w zakresie promowania aktywności ruchowej	
		Liczba dzieci uczestniczących w zrealizowanych projektach w zakresie promowania aktywności ruchowej	
	Racjonalne wykorzystanie lokalnego dziedzictwa kulturowego	Liczba zrealizowanych projektów w zakresie dziedzictwa kulturowego i historycznego	
		Liczba osób korzystających ze wsparcia infrastruktury w zakresie dziedzictwa kulturowego i historycznego	
		Liczba inwestycji rewitalizacyjnych, renowacyjnych zrealizowanych na terenie gminy	
		Liczba obiektów objętych inwestycjami z zakresu rewitalizacji, renowacji lub odnowy	
	Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej	Rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej	Liczba inwestycji w zakresie infrastruktury technicznej
			Liczba osób korzystających z systemu wodociągowego
			Liczba osób korzystających z systemu kanalizacyjnego
Długość rozdzielczej sieci wodociągowej			
Długość rozdzielczej sieci kanalizacyjnej			
Rozbudowa i modernizacja infrastruktury transportowej		Liczba inwestycji w zakresie poprawy stanu infrastruktury transportowej	
		Liczba osób korzystających ze wspartej infrastruktury transportowej	
		Nakłady inwestycyjne gminy związane z poprawą szeroko rozumianej infrastruktury transportowej	
		Długość wybudowanych/zmodernizowanych dróg, chodników, ścieżek rowerowych	
P o p r a		Liczba zrealizowanych inwestycji w zakresie ochrony środowiska	

		Liczba osób korzystająca ze wspartych inwestycji w zakresie ochrony środowiska
		Liczba zrealizowanych projektów w zakresie poprawy świadomości ekologicznej mieszkańców
		Liczba osób uczestniczących w projektach w zakresie poprawy świadomości ekologicznej mieszkańców
	Rozwój infrastruktury OZE	Liczba zrealizowanych projektów z zakresu infrastruktury OZE
		Liczba osób korzystających ze wspartej infrastruktury OZE
		Liczba projektów zrealizowanych z zakresu gospodarki niskoemisyjnej w obiektach użyteczności publicznej
Rozwój gospodarczy	Zwiększenie mobilności i przedsiębiorczości mieszkańców	Liczba wydarzeń/projektów doradczych z zakresu prowadzenia działalności gospodarczej oraz promowania przedsiębiorczości
		Liczba nowych inwestycji gospodarczych ulokowanych na terenie gminy
		Liczba wdrożonych instrumentów wspierających rynek pracy
		Liczba osób bezrobotnych na terenie gminy
	Stworzenie lokalnego mechanizmu wsparcia konkurencyjności lokalnej gospodarki	Liczba wspartych podmiotów gospodarczych promujących gminę
		Liczba nowych miejsc pracy dla mieszkańców gminy
	Wzmocnienie i rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw	Liczba kursów, szkoleń z zakresu zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej
		Liczba osób uczestniczących w kursach, szkoleniach z zakresu zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej
	Opracowanie spójnego systemu promocji gminy	Liczba zrealizowanych projektów z zakresu promocji gminy oraz komunikacji pomiędzy Urzędem Gminy, mieszkańcami, przedsiębiorcami i inwestorami

Źródło: Opracowanie własne.

7 Źródła finansowania, programy operacyjne

Realizacja zadań wymaga nakładów finansowych przekraczających możliwości budżetu Gminy Stara Błotnica, dlatego niezbędne jest poszukiwanie zewnętrznych źródeł finansowania. Szanse na to stwarzają m.in. różnego rodzaju krajowe i międzynarodowe programy związane między innymi z rozpoczynającą się nową perspektywą finansową funduszy europejskich. Dlatego konieczne jest ich staranne monitorowanie w zakresie pojawiających się możliwości, a następnie bardzo skuteczne aplikowanie o wsparcie. Środki te powinny być wykorzystywane w jeszcze większym niż do tej pory stopniu, bowiem ich dostępność w przyszłości będzie prawdopodobnie znacznie mniejsza. Ograniczeniem na jakie Gmina Stara Błotnica napotka z całą pewnością, będzie zdolność gminy do zapewnienia wkładu własnego. Dlatego pozyskiwanie zewnętrznych źródeł finansowania inwestycji rozwojowych nie może ograniczać się do aplikowania o środki pochodzące z programów Unii Europejskiej, ale musi uwzględniać też angażowanie kapitału prywatnego, czy optymalizację gospodarowania majątkiem.

Program Rozwoju Gminy Stara Błotnica realizowany będzie w kontekście założeń nakreślonych dla całego województwa mazowieckiego i kraju. Dlatego spójność z dokumentami strategicznymi dla tych obszarów jest nie tylko naturalna, ale wręcz konieczna. Zapewni ona bowiem możliwość korzystania ze wsparcia finansowego w ramach programów krajowych oraz programów finansowych z funduszy Unii Europejskiej. Perspektywa czasowa aktualnego dokumentu nie przypadkowo jest całkowicie zbieżna z nową perspektywą finansową funduszy europejskich. Stanowią one bowiem powinny bardzo istotny element finansowania znacznej części działań podejmowanych przy jej realizacji. Dlatego niezwykle ważne jest racjonalne wykorzystanie środków finansowych możliwych do pozyskania w ramach unijnej polityki rozwoju. Tym bardziej, iż prawdopodobnie będzie to ostatni okres korzystania z tak znaczących funduszy z tego źródła. Zbudowanie przy ich wykorzystaniu trwałych podstaw rozwoju gospodarczego i społecznego będzie miało kluczowe znaczenie dla dalszego rozwoju gminy.

Umowa Partnerstwa jest dokumentem określającym kierunki interwencji w latach 2021-2027 trzech polityk unijnych w Polsce – Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybołówstwa. W Umowie wzięto pod uwagę zapisy unijnych i krajowych dokumentów strategicznych, oraz dotychczasowe doświadczenie związane z wdrażaniem perspektywy 2004-2006, 2007-2013 i 2014-2020. Umowa Partnerstwa przedstawia m.in.: cele i priorytety interwencji w ujęciu tematycznym i terytorialnym, układ programów

operacyjnych i zarys systemu finansowania oraz wdrażania. Ujęte w niej dokumenty zaprogramowane na perspektywę finansową UE na lata 2021-2027 obejmują:

- Program Inteligentny Rozwój 2021-2027
- Regionalne Programy Operacyjne 2021-2027
- Program Polska Cyfrowa 2021-2027
- Program Infrastruktura i Środowisko 2021-2027
- Program Wiedza Edukacja Rozwój 2021-2027
- Program Polska Wschodnia 2021-2027
- Program Pomoc Techniczna 2021-2027

W odniesieniu do zadań inwestycyjnych i tzw. „projektów miękkich” realizowanych bezpośrednio przez Gminę Stara Błotnica najistotniejszymi źródłami współfinansowania będą: Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2021-2027, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2021-2027 oraz program Wiedza Edukacja Rozwój 2021-2027. Baczną uwagę należy zwracać też na możliwość wsparcia finansowego wynikającą z realizacji licznych programów sektorowych wdrażanych przez poszczególne ministerstwa np. w obszarze kultury, edukacji, infrastruktury i ochrony środowiska.

Spis ilustracji:

Rycina 1 Położenie Gminy Stara Błotnica na tle powiatu białobrzeskiego, województwa mazowieckiego i całego kraju	11
Rycina 2.....	17
Rycina 3. Kościół Parafialny w Kaszowie nr rej.: Nr 77/A/81 z 9.03.1981	19
Rycina 4. Kościół Parafialny w Starej Błotnicy nr rej. Nr 30/A/80:	21
Rycina 5. Zespół dworski, XIX/XXw., nr rej.: 218/A z 5.07.1983 i z 9.03.2010.....	22
Rycina 6. Park nr rej.: 703/A z 20.12.1957	23
Rycina 7. Gorzelnia, XIX w., nr rej.: 542/A/94 z 28.12.1994	24
Rycina 8. Schemat obszarów strategicznych i czynników rozwojowych wyznaczonych w Programie Rozwoju Gminy Stara Błotnica na lata 2015-2020	82
Rycina 9. Wizja, misja oraz cele strategiczne Strategii Rozwoju województwa Mazowieckiego do 2030 roku "Innowacyjne Mazowsze"	83
Rycina 10. Cele strategiczne i kierunki działań Strategii Rozwoju województwa Mazowieckiego do roku 2020	86
Rycina 11. Schemat organizacyjny Urzędu Gminy w Starej Błotnicy	100

Spis wykresów:

Wykres 1 Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Stara Błotnica.....	28
Wykres 2 Procentowa struktura wiekowa mieszkańców Gminy Stara Błotnica	29
Wykres 3 Zmiana ekonomicznej struktury wiekowej Gminy Stara Błotnica na przestrzeni lat 2005-2019.....	29
Wykres 4 Świadczenia przyznane przez GOPS w Starej Błotnicy w latach 2017-2019	38
Wykres 5. Liczba wyborców uprawnionych do głosowania i liczba wydanych kart w wyborach samorządowych w 2014 i 2018 roku	65
Wykres 6. Frekwencja w wyborach samorządowych w 2014 i 2018 roku	65

Spis tabel:

Tabela 1 Sołectwa na terenie Gminy Stara Błotnica wraz z powierzchniami.....	12
Tabela 2. Sposób użytkowania gruntów na terenie Gminy Stara Błotnica	16
Tabela 3 Wykaz stanowisk archeologicznych na terenie Gminy Stara Błotnica	24
Tabela 4 Mieszkańcy Gminy Stara Błotnica na przestrzeni lat 2010 - 2019 z uwzględnieniem podziału na płeć.....	26

Tabela 5 Przyrost naturalny i saldo migracji dla Gminy Stara Błotnica na przestrzeni lat 2010-2019	27
Tabela 6 Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Stara Błotnica w roku 2019 (stan na 31.12.2019) z uwzględnieniem płci	27
Tabela 7 Struktura społeczno-ekonomiczna z podziałem na płeć (31.12.2019 r.)	30
Tabela 8 Osoby bezrobotne w Gminie Stara Błotnica na ostatni dzień roku.....	30
Tabela 9 Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym na terenie Gminy Stara Błotnica w roku 2018.....	32
Tabela 10 Liczba uczniów w szkołach podstawowych na terenie Gminy Stara Błotnica w roku 2018	32
Tabela 11 Wysokość świadczeń wypłaconych w roku 2017, 2018 i 2019.....	38
Tabela 12 Powody przyznania świadczeń przez GOPS w Starej Błotnicy w latach 2017-2019 (liczba rodzin)	39
Tabela 13. Struktura księgozbioru	41
Tabela 14 Podmioty gospodarki narodowej według wybranych sekcji PKD - branż. Stan na 30 czerwca 2015 r.	46
Tabela 15. Drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne na terenie Gminy Stara Błotnica	52
Tabela 16. Kryteria oceny stanu dróg	54
Tabela 17 Lokale wraz z ich powierzchnią i wyposażeniem.....	59
Tabela 18 Wybrane pozycje z budżetu Gminy Stara Błotnica.....	61
Tabela 19 Struktura kwotowa wydatków budżetowych Gminy Stara Błotnica w PLN	62
Tabela 20. Analiza SWOT	68
Tabela 21. Cele strategiczne i operacyjne zawarte w Strategii Rozwoju Powiatu białobrzeskiego na lata 2008-2018.....	87
Tabela 22. Wskaźniki monitorowania poziomu wdrażania Programu Rozwoju Gminy Stara Błotnica na lata 2021-2025	101

Spis źródeł internetowych:

Internet 1:

<http://photo.bikestats.eu/zdjecie/327486/kosciol-w-kaszowie-siega-historia-do-poczatkow-xiv-wieku-aale-obecna-forma-pochodzi-z-1661-roku>

Internet 2:

<http://www.blotnica.paulini.pl/>

Internet 3:

<http://www.map4u.pl/pl/poi/11401>

Internet 4:

<http://www.polskiezabytki.pl/m/obiekt/3801/Chrusciechow/>

Internet 5:

<http://www.panoramio.com/photo/52043649>